ANNIE
ERNAUX
PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 2022
Pasiune simplă
•
Confesiunea adolescentei
„Un monument închinat pasiunilor care sfidează orice explicație simplă."
THE NEW YORK TIMES BOOK REVIEW
PANDORA M
Anansi
CONTEMPORAN

A N N I E ERNAUX

Pasiune simplă

Confesiunea adolescentei

Traduceri din limba franceză de

Mădălina Ghiu si Vasile Zincenco

PANDORA

2022

COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXAN**

Anansi
CONTEMPORAN

Autor: Annie Ernaux

Titlu original: Passion simple

Copyright © Éditions Gallimard, 1991

Titlu original: Mémoire de fille

Copyright © Éditions Gallimard, 2016

Copyright © Pandora M, 2022

pentru traducerea în limba română

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti

Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20

www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-576-8

ISBN (EPUB): 978-606-978-577-5

Pandora M face parte din Grupul Editorial TRE

Editori:

Magdalena Mărculescu

Silviu Dragomir

Fondator:

Ion Mărculescu, 1994

Director editorial:

Bogdan-Alexandru Stănescu

Redactare:

Alexandra Turcu

Design:

Andrei Gamarț

Director producție:

Cristian Claudiu Coban

Dtp:

Mirela Voicu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparţin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

Pasiune simplă

Nous deux, revista ilustrată,

este mai obscenă decât Sade.

ROLAND BARTHES

Vara asta m-am uitat pentru prima oară la un film clasat X la televizor, pe Canal +. Aparatul meu n-are decodor, imaginile de pe ecran erau neclare, vorbele, înlocuite de un fâşâit straniu, pârâituri, clipoceli, un fel de alt limbaj, blând şi neîntrerupt. Desluşeai o siluetă de femeie cu un corset strâmt, cu ciorapi, un bărbat. Subiectul era de neînţeles şi nu puteai prevedea nimic din gesturi şi acţiuni. Bărbatul s-a apropiat de femeie. A urmat un gros-plan, a apărut sexul femeii, foarte vizibil printre pâlpâielile ecranului, apoi sexul bărbatului, în erecţie, care s-a strecurat în cel al femeii. Un moment, foarte lung, du-te-vino-ul celor două sexe a fost arătat din mai multe unghiuri. Pula a reapărut, în mâna bărbatului, iar sperma s-a împrăştiat pe pântecul femeii. Desigur, te obişnuieşti cu o asemenea viziune, prima oară este răscolitoare. Secole şi iar secole, sute de generaţii şi numai acum poţi vedea aşa ceva, un sex de femeie şi un sex

de bărbat unindu-se, sperma – lucrul pe care nu-l puteai privi fără să mori aproape – devenită la fel de uşor de văzut ca o strângere de mână.

Mi s-a părut că scriitura va trebui să tindă spre aşa ceva, această impresie pe care o provoacă scena actului sexual, această angoasă şi stupoare, o suspendare a judecăţii morale.

Începând din luna septembrie, anul trecut, n-am mai făcut nimic altceva decât să aştept un bărbat: să-mi telefoneze şi să vină la mine. Mergeam la supermarket, la cinema, duceam haine la curăţătorie, citeam, corectam lucrări de-ale elevilor, mă purtam exact ca înainte, însă fără lunga obişnuinţă a acestor acte, lucrul nu mi-ar fi fost posibil decât cu preţul unui efort îngrozitor. Îndeosebi când vorbeam, aveam impresia că trăiesc în virtutea inerţiei. Cuvintele şi frazele, chiar şi râsul, se formau în gura mea fără participarea reală a reflecţiei şi voinţei mele. De altfel, nu mai am decât o vagă amintire a activităţilor mele, a filmelor pe care le-am văzut, a oamenilor pe care i-am întâlnit. Purtarea mea, în ansamblu, era factice. Singurele acţiuni în care-mi angajam voinţa, dorinţa şi ceva ce trebuie că este inteligenţa umană (a prevedea, a evalua argumentele pro şi contra, consecinţele) erau toate legate de acest bărbat:

să citesc în ziare articolele despre ţara lui (era străin)

să aleg toaletele şi machiajele

să-i scriu scrisori

să schimb cearşafurile şi să pun flori în cameră

să notez ce nu trebuie să uit să-i spun, data viitoare, susceptibil să-l intereseze

să cumpăr whisky, fructe, diverse mici lucruri de mâncat pentru seara noastră împreună

să-mi închipui în ce cameră vom face dragoste când va sosi.

În conversații, singurele subiecte care-mi străpungeau indiferența aveau o legătură cu acest bărbat, cu funcția lui, țara de unde venea, locurile în care fusese. Persoana care-mi vorbea nu bănuia că interesul meu dintr-odată intens pentru spusele ei nu se datora felului său de-a povesti, şi foarte puțin subiectului în sine, ci faptului că într-o zi, cu zece ani înainte de a-l întâlni eu, A., aflat în misiune la Havana, intrase poate tocmai în acel night-club, „Fiorendito", pe care, stimulată de atenția mea, ea mi-l descria cu lux de amănunte. La fel, când citeam, frazele ce-mi rețineau atenția se refereau la relațiile dintre un bărbat şi o femeie. Mi se părea că mai învățam ceva despre A. şi dădeau un sens precis la ce doream eu să cred. Astfel, citind în Viață şi destin, de Grossman, că „dacă iubeşti, închizi ochii când săruți", îmi închipuiam că A. mă iubeşte de vreme ce mă săruta aşa. Restul cărții, după aceea, redevenea ceea ce, timp de un an de zile, fusese pentru mine orice activitate, un mijloc de a omorî timpul între două întâlniri.

N-aveam alt viitor decât următorul telefon ce-mi fixa un rendez-vous. Încercam să ies din casă cât mai puțin cu putință în afara obligațiilor mele profesionale – al căror orar îl avea –, temându-mă mereu să nu pierd vreun telefon de la el cât eram plecată. Evitam de asemenea să folosesc aspiratorul sau uscătorul de păr, care m-ar fi împiedicat să aud dacă sună telefonul. Când suna, eram răvăşită de o speranță care deseori dura doar cât luam încet receptorul şi spuneam „alo". Descoperind că nu e el, căzeam într-o asemenea decepție, încât persoana de la capătul firului îmi

devenea nesuferită. De îndată ce auzeam vocea lui A., aşteptarea mea fără margini, dureroasă, geloasă evident, pierea atât de repede, încât aveam impresia că am fost nebună şi că, subit, redevin normală. Eram izbită de neînsemnătatea, în fond, a acestei voci şi de importanţa nemăsurată pe care o avea în viaţa mea.

Dacă mă anunţa că soseşte peste o oră – o „oportunitate", adică un pretext să întârzie fără să-i dea de bănuit soţiei sale –, intram într-o altă aşteptare, fără gândire, fără dorinţă chiar (încât mă întrebam dacă voi mai putea simţi cu el plăcerea), plină de o energie febrilă pentru sarcini pe care nu reuşeam să le ordonez: să fac un duş, să scot paharele, să-mi lăcuiesc unghiile, să şterg cu cârpa pe jos. Nu mai ştiam pe cine aştept. Eram aspirată de clipa aceea – a cărei apropiere m-a umplut întotdeauna de groază – în care voi auzi maşina oprindu-se, portiera trântindu-se, paşii lui pe betonul de la intrare.

Când îmi lăsa un interval mai lung, trei-patru zile între telefon şi venirea lui, îmi reprezentam cu dezgust tot ceea ce trebuia să fac, mesele cu prietenii la care trebuia să merg înainte de a-l revedea. Aş fi vrut să n-am altceva de făcut decât să-l aştept. Şi trăiam cu obsesia crescândă să nu se întâmple ceva care să ne împiedice să ne întâlnim. Într-o după-amiază, când mă întorceam cu maşina acasă, iar el trebuia să sosească o jumătate de oră mai târziu, mi-a trecut repede prin minte că aş putea să mă ciocnesc de o altă maşină. Imediat: „Nu ştiu dacă m-aş opri"[1].

---

[1] Deseori am obiceiul să pun în balanţă o dorinţă şi un accident pe care l-aş provoca şi i-aş cădea victimă, o boală, ceva mai mult sau mai puţin tragic. E un mod destul de sigur de a-mi măsura tăria dorinţei – poate şi de a-mi sfida destinul –, de a şti dacă accept să-i plătesc preţul în

Odată gata, machiată, coafată, cu casa aranjată, eram, dacă-mi mai rămânea timp, incapabilă să citesc sau să corectez lucrări. Într-un fel, de asemenea, nu voiam să-mi îndrept gândurile spre altceva decât aşteptarea lui A.: să nu o tulbur cu nimic. Deseori, scriam pe o foaie de hârtie data, ora şi „o să vină el" împreună cu alte fraze, temeri că n-o să vină, că i-a scăzut dorința. Seara, luam iar foaia, „a venit", notând în dezordine detalii din întâlnire. Apoi, mă uitam, buimacă, la foaia mâzgălită, cu cele două paragrafe scrise înainte şi după, care se citeau unul după altul, fără întrerupere. Între ele, fuseseră nişte vorbe, gesturi, care făceau tot restul derizoriu, inclusiv textul prin care încercam să le fixez. Un spațiu de timp delimitat de două zgomote de maşină, acel Renault 25 frânând, redemarând, în care eram sigură că niciodată nu existase nimic mai important în viața mea, nici a avea copii, nici a reuşi la concursuri, nici a călători departe, decât lucrul acesta, a fi în pat cu acest bărbat la mijlocul după-amiezii.

Lucrul acesta dura doar câteva ore. Nu-mi purtam ceasul, mi-l scoteam exact înainte de-a sosi el. El şi-l păstra pe-al lui şi mă temeam de momentul în care-l va consulta discret. Când mă duceam la bucătărie după gheață, îmi ridicam ochii spre pendula de deasupra uşii, „încă două ore numai", „o oră", sau „peste o oră eu o să fiu aici, iar el deja plecat". Mă întrebam cu stupoare: „Unde este prezentul?".

Înainte de-a pleca, se îmbrăca la loc, încet. Mă uitam la el cum se încheie la cămaşă, îşi trage pe el şosetele, slipul, pantalonii, se întoarce spre oglindă ca să-şi facă nodul la

---

imaginație: „Puțin îmi pasă de-mi arde casa, numai să reuşesc să termin ce scriu acum" (n.a.).

cravată. Când îşi va fi pus haina, totul va fi terminat. Eu nu mai eram decât nişte timp ce trece prin mine.

Îndată după plecarea lui, mă împietrea o imensă oboseală. Nu aranjam prin casă imediat. Contemplam paharele, farfuriile cu resturi, scrumiera plină, hainele, lenjeria, împrăştiate pe culoar, în dormitor, cearşafurile atârnând pe mochetă. Aş fi vrut să păstrez aşa cum era această dezordine în care fiecare obiect însemna un gest, un moment, care compunea un tablou a cărui foiță şi durere nu vor fi atinse niciodată pentru mine de nici un alt tablou dintr-un muzeu. Fireşte, până a doua zi nu mă spălam, ca să-i păstrez sperma.

Număram de câte ori am făcut dragoste. Aveam impresia că, de fiecare dată, relației noastre i se adăugase ceva în plus, dar şi că aceeaşi acumulare de gesturi şi plăcere avea cu siguranță să ne îndepărteze pe unul de celălalt. Epuizam amândoi un capital de dorință. Ce era câştigat în ordinea intensității fizice era pierdut în cea a timpului.

Mă cufundam în somn doar pe jumătate şi aveam senzația că dorm în corpul lui. Ziua următoare, trăiam într-o toropeală în care se realcătuia la nesfârşit o mângâiere de-a lui, se repeta un cuvânt pe care-l rostise. Nu ştia cuvinte franceze obscene sau n-avea chef să le folosească, fiindcă pentru el nu erau încărcate de tabu social, ci erau cuvinte la fel de nevinovate ca celelalte (aşa cum ar fi fost pentru mine cuvintele grosolane din limba lui). În R.E.R.[2], la supermarket, îi auzeam glasul şoptindu-mi „mângâie-mi sexul cu gura”. Odată, în stația Opera, adâncită în reveria

[2] R.E.R. (pronunțat eröer), tren din Rețeaua Expres Regională, care leagă, ca un metrou, suburbiile de centrul Parisului (n. tr.).

mea, am lăsat să treacă fără să-mi dau seama un tren pe care trebuia să-l iau.

Anestezia aceasta se risipea treptat, începeam din nou să aştept un telefon, cu din ce în ce mai multă suferinţă şi angoasă pe măsură ce data ultimei întâlniri se îndepărta. La fel ca după examenele de altădată, când cu cât mă îndepărtam de probă, cu atât eram mai sigură că sunt picată, cu cât zilele treceau fără ca el să mai sune, cu atât eram mai sigură că m-a părăsit.

Singurele momente fericite în afară de prezenţa lui erau cele în care-mi cumpăram rochii noi, cercei, ciorapi şi le probam acasă, în faţa oglinzii, idealul imposibil constând în a face ca el să vadă de fiecare dată o toaletă diferită. Abia dacă zărea cinci minute bluza sau escarpenii mei noi care vor fi abandonaţi la voia întâmplării până la plecarea lui. Ştiam de asemenea inutilitatea ţoalelor în faţa unei noi dorinţe pe care el ar fi avut-o pentru o altă femeie. Dar să apar într-o toaletă pe care o văzuse deja mi se părea o greşeală, o slăbire a efortului spre un fel de perfecţiune la care tindeam în relaţia mea cu el. Din aceeaşi voinţă de perfecţiune, am răsfoit într-un mare magazin Tehnicile dragostei fizice. Sub titlu, stătea scris „700 000 de exemplare vândute”.

Adesea, aveam impresia că trăiesc această pasiune aşa cum aş fi scris o carte: aceeaşi nevoie de a reuşi fiecare scenă, aceeaşi grijă pentru fiecare detaliu. Până şi gândul că nu mi-ar păsa dacă aş muri după ce voi fi mers până la capătul acestei pasiuni – fără să dau un sens precis lui „până la capăt” – aşa cum aş putea muri după ce voi fi terminat de scris aceste pagini peste câteva luni.

În faţa oamenilor pe care-i frecventam, încercam să nu-mi las obsesia să transpară în cuvinte, deşi asta reclama o

vigilență greu de menținut constant. La coafor, am văzut o femeie foarte volubilă, căreia toată lumea îi răspundea normal până în momentul în care, cu capul dat pe spate ca să i-l spele, a spus „fac un tratament pentru nervi". Imediat, imperceptibil, personalul i s-a adresat cu o reținere distantă, ca şi când mărturisirea aceasta irepresibilă era dovada deranjamentului ei. Mă temeam să nu par şi eu anormală dacă aş fi spus „trăiesc o pasiune". Totuşi, când mă aflam în mijlocul altor femei, la casă la supermarket, la bancă, mă întrebam dacă au şi ele ca mine în minte fără încetare un bărbat, iar dacă nu, cum făceau să trăiască aşa, adică – potrivit experienței mele dinainte – neavând altceva de aşteptat decât weekendul, o seară la restaurant, şedința de gimnastică sau rezultatele şcolare ale copiilor: tot ce-mi era acum sau penibil, sau indiferent.

Îndemnată de o confidență, o femeie sau un bărbat care mărturisea că trăieşte, sau că trăise, „o iubire nebună pentru un tip" sau „o relație foarte puternică cu cineva", aveam chef uneori să-mi descarc inima. Odată dispărută euforia complicității, mă supăram pe mine că mă destăinuisem, fie şi puțin. Conversațiile în care răspunsesem încontinuu la vorbele celuilalt cu „şi eu, la fel e şi cu mine, aşa am făcut şi eu etc." mi se păreau dintr-odată străine de realitatea pasiunii mele, inutile. Ba chiar, în aceste efuziuni se pierdea ceva.

Fiilor mei, care sunt studenți şi stau la mine doar uneori, nu le dezvăluisem decât minimul practic menit să-mi garanteze exercitarea uşoară a legăturii mele. Astfel, trebuiau să telefoneze ca să afle dacă se pot întoarce acasă şi, dacă erau acasă, să plece îndată ce A. îşi anunța venirea. Acest aranjament nu suscita – cel puțin din exterior – nicio dificultate. Dar aş fi preferat să țin complet secretă această poveste față de copiii mei, tot aşa cum părinților mei le

ascunsesem întotdeauna flirturile şi aventurile mele. O dorință, fără îndoială, de a evita să mă judece. Dar şi pentru că părinții şi copiii sunt ultimii care să poată accepta sexualitatea acelora care trupeşte le sunt cei mai apropiați şi pentru totdeauna interzişi. Pentru că ei, copiii, refuză evidența înscrisă în privirile pierdute, tăcerea absentă a mamei lor: în unele momente ei nu contează pentru ea mai mult decât nişte pisoiaşi bătrâni pentru o pisică nerăbdătoare să alerge după motani[3].

În această perioadă, n-am ascultat nici măcar o dată muzică clasică, preferam muzica uşoară. Melodiile cele mai sentimentale, cărora nu le dădeam nicio atenție înainte, mă răscoleau. Mărturiseau fără ocolişuri, fără distanță, absolutul pasiunii şi, de asemenea, universalitatea ei. Astfel, auzind-o pe Sylvie Vartan cântând „e fatal, animal", eram sigură că nu sunt singura care simte asta. Cântecele însoțeau şi legitimau tocmai ce trăiam eu.

în revistele pentru femei citeam mai întâi horoscopul.

mă apuca cheful să văd neapărat cutare film care, eram convinsă, îmi conținea povestea, foarte decepționată dacă, fiind vechi, nu rula nicăieri, precum Imperiul simțurilor, al lui Oshima.

le dădeam bani femeilor şi bărbaților aşezați pe culoarele metroului punându-mi dorința ca el să mă sune seara. Promiteam să trimit 200 de franci la Ajutorul popular dacă venea să mă vadă înainte de o dată pe care o fixam. Contrar

---

[3] În Marie-Claire, nişte tineri, intervievați, condamnă fără apel iubirile mamei lor despărțite sau divorțate. O fată, cu ranchiună: „Amanții mamei n-au servit la nimic altceva decât să o facă să viseze". Pot servi oare la altceva mai bun? (n.a.)

felului meu obişnuit de-a trăi, aruncam banii pe fereastră cu lejeritate. Mi se părea că asta face parte dintr-o cheltuială generală, necesară, inseparabilă de pasiunea mea pentru A., incluzând-o şi pe cea a timpului pe care-l pierdeam în visări şi aşteptări şi, firește, pe cea a trupului: să fac dragoste până a nu mă mai putea ține pe picioare de oboseală, ca şi când ar fi ultima dată. (Ce garantează că nu este ultima dată?).

într-o după-amiază, când era acolo, am ars covorul din living până la urzeală punând pe el o cafetieră încinsă. Mi-era indiferent. Ba chiar, când vedeam urma asta, eram fericită amintindu-mi acea după-amiază cu el.

neplăcerile vieții cotidiene nu mă iritau. Nu mi-am făcut griji din cauza unei greve de două luni a poştaşilor, fiindcă A. nu-mi trimitea scrisori (fără îndoială dintr-o prudență de bărbat însurat). În ambuteiaje, la un ghişeu de bancă, aşteptam liniştită, iar atitudinea morocănoasă a vreunui funcționar nu mă agasa. Nu mă impacienta nimic. Față de oameni, simțeam un amestec de compasiune, durere şi fraternitate. Îi înțelegeam pe marginalii lungiți pe bănci, pe clienții prostituatelor, pe o călătoare cufundată într-un Harlequin[4] (dar n-aş fi ştiut să spun ce anume din mine le semăna).

odată, ducându-mă, goală, să iau nişte beri din frigider, mi-am amintit de femeile, singure sau căsătorite, mame de familie, care, în cartierul copilăriei mele, primeau pe ascuns câte un bărbat după-amiaza (se ştia totul – era imposibil, însă, de desluşit dacă vecinii le reproşau că sunt lipsite de

[4] Editură canadiană – publică anual, în tiraje mari, câteva sute de mici romane de dragoste (n.tr.).

conduită sau că-şi consacră ziua plăcerii în loc să-şi spele geamurile). Mă gândeam la ele cu o profundă satisfacție.

În tot acest timp, am avut impresia că-mi trăiesc pasiunea la modul romanțios, dar nu ştiu, acum, la ce mod o scriu, dacă este cel al mărturiei, ba chiar al confidenței, aşa cum se practică ea în revistele pentru femei, cel al manifestului sau al procesului-verbal sau chiar al comentariului de text.

Nu scriu povestirea unei legături, nu povestesc o întâmplare (care pe jumătate îmi scapă) cu o cronologie precisă, „el veni pe 11 noiembrie", sau aproximativă, „trecură mai multe săptămâni". Nu exista aşa ceva pentru mine în această relație, nu cunoşteam decât prezența şi absența. Acumulez doar semnele unei pasiuni, oscilând fără încetare între „întotdeauna" şi „într-o zi", ca şi cum inventarul acesta îmi va permite să ating realitatea acestei pasiuni Fireşte, aici, în enumerarea şi descrierea faptelor, nu există nici ironie, nici deriziune, care sunt feluri de a le povesti celorlalți sau ție însuți lucrurile, după ce le-ai trăit, şi nu de a le simți pe moment.

Cât despre originea pasiunii mele, n-am intenția să o caut în istoria mea îndepărtată, aceea pe care m-ar pune să o reconstitui un psihanalist, sau recentă, şi nici în modelele culturale ale sentimentului care m-au influențat în copilărie (Pe aripile vântului, Fedra sau cântecele lui Piaf sunt la fel de decisive precum complexul lui Oedip). Nu vreau să-mi explic pasiunea – asta ar însemna să o consider drept o eroare şi o dezordine pentru care trebuie să te justifici – ci doar să o expun.

Singurele date, poate, de luat în considerare, ar fi materiale – timpul şi libertatea de care am putut dispune ca să trăiesc asta.

Îi plăceau costumele Saint-Laurent, cravatele Cerruti şi maşinile mari. Conducea repede, cu semnalizări din faruri, fără să vorbească, parcă în întregime stăpânit de senzaţia de a fi liber, bine îmbrăcat, în poziţie dominantă pe o autostradă franceză, el, care venea dintr-o ţară din Est. Aprecia că i se găsea o asemănare cu Alain Delon. Ghiceam – atât cât o poţi face cu adevărat când este vorba de un străin – că nu este atras de lucrurile intelectuale şi artistice, în ciuda respectului pe care i-l inspirau. La televizor, prefera jocurile şi Santa Barbara. Mie îmi era totuna. Fără îndoială pentru că puteam considera gusturile lui A., un străin, ca nişte diferenţe culturale în primul rând, pe când la un francez aceleaşi gusturi mi-ar fi apărut mai întâi drept nişte diferenţe sociale. Sau, poate, îmi făcea plăcere să regăsesc în A. partea cea mai „parvenită" din mine: fusesem o adolescentă avidă de rochii, de discuri şi călătorii, lipsită de aceste bunuri printre colege care le aveau – aşa cum A., „lipsit" împreună cu întregul său popor, nu aspira decât să posede cămăşile frumoase şi magnetoscoapele din vitrinele occidentale[5].

Cum se obişnuieşte în ţările din Est, A. bea mult, asta mă speria din cauza unui posibil accident când o pornea din nou pe autostradă, dar nu-mi repugna. Chiar dacă i se întâmpla să se clatine pe picioare sau să eructeze când mă săruta. Dimpotrivă, eram fericită că sunt unită cu el într-un început de abjecţie.

---

[5] Acest bărbat continuă să trăiască undeva în lume. Nu-l pot descrie mai mult şi furniza semne susceptibile să-l identifice. „Îşi face viaţa" cu hotărâre, adică pentru el nu există altă operă mai importantă de elaborat decât această viaţă. Faptul că altfel stau lucrurile cu mine nu mă autorizează să-i dezvălui persoana. El n-a ales să figureze în cartea mea, ci numai în existenţa mea (n.a.).

Nu ştiam ce natură avea relația lui cu mine. La început, din anumite indicii – aerul lui fericit şi tăcerea lui când mă privea, faptul că spunea „am condus ca un nebun ca să vin", că-mi povestea copilăria lui – dedusesem că simțea aceeaşi pasiune ca mine. După aceea, certitudinea aceasta mi se clătinase. Mi se părea mai rezervat, mai puțin înclinat să mi se destăinuie – era însă de ajuns să-mi vorbească de tatăl lui, de zmeura pe care-o culegea în pădure la doisprezece ani, ca să-mi schimb părerea. Nu-mi mai făcea niciun cadou – când primeam flori sau o carte din partea unor prieteni, mă gândeam la atențiile pe care el nu socotea necesar să le aibă față de mine, dar imediat: „Îmi oferă dorința lui". Înregistram cu aviditate frazele pe care le luam drept semne ale geloziei lui, singura dovadă, după mine, a iubirii sale. După câtăva vreme, băgam de seamă că „pleci undeva de Crăciun?" era doar o întrebare banală sau practică, ca să prevadă sau nu un rendez-vous şi deloc un fel ocolit de a afla dacă mă duceam la schi cu cineva (poate că dorea chiar să plec, ca să vadă o altă femeie?). Deseori mă întrebam ce înseamnă pentru el după-amiezile petrecute făcând dragoste cu mine. Fără îndoială, nimic altceva decât chiar asta, a face dragoste. Oricum, era inutil să caut motive suplimentare, niciodată nu voi fi sigură decât de un singur lucru: dorința lui şi lipsa lui de dorință. Singurul adevăr incontestabil era vizibil uitându-mă la sexul lui.

Calitatea lui de străin făcea şi mai improbabilă orice interpretare a comportării sale, modelată de o cultură din care nu cunoşteam decât aspectul turistic, clişeele. Întâi am fost descurajată de aceste limite evidente în calea înțelegerii reciproce, întărite de faptul că, dacă el se exprima destul de bine în franceză, eu nu-i vorbeam limba. Apoi am admis că această situație mă scutea de iluzia de a crede într-o perfectă comunicare, ba chiar fuziune, între noi. În uşorul

decalaj al francezei sale față de uzajul ei obişnuit, în ezitarea pe care o percepem uneori asupra sensului pe care-l atribuia unui cuvânt, măsuram în fiecare clipă aproximația din schimburile de cuvinte. Aveam privilegiul de a trăi încă de la început, în mod constant, pe deplin conştientă, ceea ce întotdeauna sfârşeşti prin a descoperi cu stupoare şi descumpănire: bărbatul pe care-l iubeşti este un străin.

Constrângerile pe care mi le impunea statutul lui de bărbat căsătorit – să nu-i telefonez – să nu-i trimit scrisori – să nu-i fac cadouri pe care cu greu le-ar justifica – să depind mereu de posibilitățile lui de a fi liber – nu mă revoltau.

îi dădeam scrisorile pe care i le scriam în momentul în care pleca de la mine. Bănuiala că, odată citite, le arunca poate rupte în bucățele pe autostradă, nu mă împiedica să continuu să-i scriu.

eram atentă să nu-i las niciun semn legat de mine pe haine şi nu-i făceam nicio urmă pe piele. Exista atât dorința de a-i evita orice scenă cu soția lui, cât şi aceea de a nu risca din partea lui vreo ranchiună care l-ar fi făcut să mă părăsească. Pentru acelaşi motiv, evitam să-l întâlnesc în locuri în care-l însoțea ea. Mă temeam să nu trădez în fața ei, printr-un gest spontan – a-l mângâia pe ceafă, a-i aranja un detaliu din ținută –, legătura dintre noi. (Nici nu voiam să sufăr inutil reprezentându-mi-l pe A., ca de fiecare dată când o vedeam pe soția lui, făcând dragoste cu ea – faptul că o socoteam insignifiantă, că el făcea asta poate fiindcă o avea „la îndemână", nu diminua tortura unei astfel de imagini).

Chiar şi aceste constrângeri erau un izvor de aşteptare şi dorință. Cum întotdeauna mă suna din cabine telefonice, cu o funcționare imprevizibilă, când ridicam receptorul, deseori

nu era nimeni la capătul celălalt al firului. Cu timpul, am învățat că acest apel „fals” preceda un altul, adevărat, cel mai târziu peste un sfert de oră, atâta cât să găsească un aparat care să meargă. Acest prim apel telefonic mut era semnul premergător al glasului său, o (rară) promisiune sigură de fericire, iar intervalul care mă separa de apelul următor, în care îmi spunea prenumele şi „ne putem vedea?”, unul dintre cele mai frumoase momente cu putință.

Seara, în fața televizorului, mă întrebam dacă nu cumva se uită şi el la aceeaşi emisiune sau la acelaşi film, îndeosebi dacă subiectul lor era dragostea sau erotismul, dacă scenariul avea vreo corespondență cu situația noastră. Îmi închipuiam atunci că vede Femeia de alături substituindu-ne pe noi personajelor. Dacă-mi spunea că într-adevăr văzuse filmul, aveam tendința să cred că-l alesese în seara aceea din cauza noastră şi că, înfățişată pe ecran, povestea noastră trebuie că i se părea mai frumoasă, în orice caz justificată. (Fireşte, eliminam repede ideea că legătura noastră putea, invers, să i se pară periculoasă, dat fiind că în filme, cu regularitate, toate pasiunile din afara căsătoriei sfârşesc rău.)[6]

Uneori, îmi spuneam că-şi petrece poate toată ziua fără să se gândească nicio clipă la mine. Îl vedeam sculându-se, bându-şi cafeaua, vorbind, râzând ca şi când n-aş exista. Decalajul acesta față de propria mea obsesie mă umplea de uimire. Cum de era cu putință? Însă chiar el ar fi fost stupefiat să afle că nu-mi ieşea din minte de dimineață până seara. Nu există niciun motiv să găseşti că este mai justificată atitudinea mea sau a lui. Într-un anumit sens, eu aveam mai mult noroc decât el.

---

[6] Loulou, de Pialat, Prea frumoasă pentru tine, de Blier etc. (n.a.).

Când mergeam prin Paris, văzând cum trec pe bulevarde maşini mari conduse de un bărbat singur, cu alură de manager superior aferat, îmi dădeam seama că A. nu era nici mai mult nici mai puțin decât unul dintre ei, preocupat întâi de toate de cariera lui, cu accese de erotism, de iubire poate pentru o nouă femeie la fiecare doi-trei ani. Descoperirea aceasta mă elibera. Hotăram să nu-l mai văd. Eram sigură că devenise pentru mine la fel de anonim şi fără importanță, ca ocupanții clean ai BMW-urilor sau Renaulturilor 25. Însă, tot mergând, mă uitam în vitrine la rochii şi lenjerii prevăzând parcă un viitor rendez-vous.

Momentele acestea de distanțare, efemere, veneau din exterior, nu le căutam. Dimpotrivă, evitam ocaziile ce mă puteau smulge din obsesia mea, lecturi, ieşiri în oraş şi orice activitate ce-mi plăcea înainte. Aspiram la o lipsă totală de activitate. Am refuzat cu violență o sarcină de lucru suplimentară pe care mi-o cerea directorul meu, aproape insultându-l la telefon. Mi se părea că a mă opune la ceea ce mă împiedica să mă consacru fără limite senzațiilor şi povestirilor imaginare ale pasiunii mele e dreptul meu.

În R.E.R., metrou, săli de aşteptare, toate locurile în care eşti autorizat să nu ai nicio ocupație, de îndată ce mă aşezam, mă cufundam într-o visare la A. Exact în clipa în care mă lăsam cuprinsă de această stare, în mintea mea se producea un spasm de fericire. Aveam impresia că mă las în voia unei plăceri fizice, ca şi cum creierul, sub afluxul repetat al aceloraşi imagini, al aceloraşi amintiri, ar putea juisa, ar putea fi un organ sexual asemănător cu celelalte.

Fireşte, nu simt nicio ruşine să notez aceste lucruri, din cauza intervalului ce desparte momentul în care ele sunt scrise, în care le văd numai eu, de acela în care vor fi citite de lume şi care, am eu impresia, nu se va întâmpla

niciodată. Până atunci, pot avea un accident, pot muri, poate surveni un război sau o revoluție. Tocmai din cauza acestui interval pot scrie acum, cam la fel cum la şaisprezece ani mă expuneam la soare o zi întreagă, la douăzeci făceam dragoste fără contraceptive: fără să mă gândesc la urmări.

(Aşadar, cel care scrie despre viața sa este asimilat în mod greşit cu un exhibiționist, de vreme ce acesta din urmă nu are decât o singură dorință, să se arate şi să fie văzut în aceeaşi clipă).

Primăvara următoare, aşteptarea mea a devenit continuă. Încă de la începutul lunii mai se instalase o căldură timpurie. Pe străzi apăruseră rochiile de vară, terasele cafenelelor erau pline. Se auzea fără încetare un dans exotic, şoptit de o femeie cu vocea gâtuită, lambada. Totul indica noi posibilități de plăcere, iar eu îi atribuiam lui A. proiectul de a profita de ele fără mine. Postul şi funcția lui în Franța mi se păreau foarte înalte, susceptibile să-i atragă admirația tuturor femeilor, pe mine mă depreciam în proporție inversă, negăsindu-mi niciun interes care să-l poată reține lângă mine. Când mă duceam la Paris, oricare ar fi fost cartierul, mă aşteptam întotdeauna să-l văd trecând cu maşina şi cu o femeie lângă el. Mergeam foarte dreaptă, cu o atitudine de o indiferență plină de orgoliu premeditată pentru această întâlnire. Faptul că aceasta, evident, nu se producea niciodată aproape că mă decepționa şi mai mult: umblam transpirată sub privirea lui imaginară pe Bulevardul Des Italiens, în vreme ce el era în altă parte, insesizabil. Mă urmărea viziunea lui rulând cu geamurile lăsate, cu radiocasetofonul dat la maximum, spre parcul de la Sceaux sau spre pădurea Vincennes.

Într-o zi, am început să citesc într-un săptămânal de televiziune un reportaj despre o trupă de dansatori venită din Cuba în turneu, la Paris. Autorul insista pe senzualitatea şi libertatea cubanezelor. O fotografie o arăta pe dansatoarea intervievată, înaltă, cu părul negru, cu picioare lungi descoperite. Pe măsură ce înaintam cu cititul, îmi sporea presimţirea. La sfârşit, eram sigură că A., care cunoştea Cuba, o întâlnise pe dansatoarea din fotografie. Îl vedeam cu ea într-o cameră de hotel şi în momentul acela nimic nu m-ar fi putut convinge că scena este neverosimilă. Dimpotrivă, ipoteza că ea nu a avut loc mi se părea stupidă şi inimaginabilă.

Când suna ca să ne vedem, telefonul lui de o sută de ori aşteptat nu schimba nimic, rămâneam în aceeaşi tensiune dureroasă ca înainte. Intrasem într-o stare în care nici măcar realitatea glasului său nu reuşea să mă facă fericită. Totul era o nesfârşită lipsă, în afară de momentul în care eram împreună ca să facem dragoste. Dar şi atunci, eram obsedată de clipa care va urma, în care el va fi plecat din nou. Trăiam plăcerea ca pe o viitoare durere.

Fără încetare dorinţa de a o rupe cu el, ca să nu mai fiu la cheremul unui telefon, să nu mai sufăr, şi imediat reprezentarea a ceea ce presupunea asta chiar în clipa rupturii: o înşiruire de zile fără să aştept nimic. Preferam să continuu cu orice preţ – să aibă o altă femeie, mai multe (adică o suferinţă şi mai mare decât aceea pentru care voiam să-l părăsesc). Însă faţă de neantul întrevăzut, situaţia mea prezentă mi se părea fericită, gelozia mea, un fel de privilegiu fragil al cărui sfârşit aş fi fost nebună să-l doresc, de vreme ce tot va veni într-o zi în afara voinţei mele, când chiar el va pleca sau mă va părăsi.

Evitam ocaziile de a-l întâlni în exterior, în mijlocul oamenilor, nesuportând să-l văd doar ca să-l văd. Astfel, nu m-am dus la o inaugurare unde era invitat şi el, obsedată totuşi toată seara de imaginea lui: surâzător şi curtenitor cu o femeie, la fel cum fusese şi cu mine când am făcut cunoştinţă. După aceea cineva mi-a spus că în seara aceea nu fusese mai nimeni. Eram uşurată, repetându-mi cu plăcere „mai nimeni", ca şi când ar fi existat o legătură între atmosfera unei recepţii, numărul de femei invitate şi ceea ce nu depindea decât de hazardul întâlnirii – şi atunci era de ajuns o singură femeie –, decât de dorinţa lui de a o agăţa.

Căutam să fiu la curent cu ce făcea în timpul liber, cu plecările lui din weekend. Mă gândeam „acum e în pădurea Fontainebleau, face jogging – e în drum spre Deauville – pe plajă, lângă soţia lui" etc. Mă liniştea să ştiu asta, aveam impresia că-l pot situa în cutare loc, în cutare moment, mă înarma împotriva infidelităţii. (Credinţă pe care o compar cu aceea, la fel de tenace, care constă în a-mi închipui că ştiind locul bairamului sau al vacanţelor fiilor mei e de-ajuns pentru a-i apăra de un accident, de droguri sau de înec).

În vara aceea nu voiam să plec în vacanţă, să mă trezesc dimineaţa în vreo cameră de hotel având înaintea mea o zi ce trebuie trăită fără a avea de aşteptat un telefon de la el. Însă a renunţa să plec însemna să-i mărturisesc pasiunea mea mai clar decât dacă i-aş spune „sunt nebună după tine". Într-o zi, când eram pradă dorinţei de a o rupe cu el, am hotărât, în loc de asta, să-mi fac rezervare la tren şi la hotel pentru peste două luni, la Florenţa. Eram foarte satisfăcută de această formă de ruptură, în care nu eram obligată să-l părăsesc. Am văzut sosind momentul plecării ca pe acela al unui examen la care m-aş fi înscris cu mult înainte şi pentru care nu m-aş fi pregătit – cu deznădejde şi un sentiment de inutilitate. Pe cuşeta din vagonul de

dormit, nu încetam să mă văd în acelaşi tren întorcându-mă de data asta la Paris, opt zile mai târziu: perspectiva unei fericiri nemaipomenite, aproape imposibilă (poate că aveam să mor la Florența, că nu o să-l mai revăd niciodată), care-mi sporea groaza de a mă îndepărta din ce în ce mai mult de Paris, mă făcea să simt intervalul dintre dus şi întors ca pe o durată interminabilă şi atroce.

Cel mai rău era că nu puteam să stau în camera de hotel toată ziua şi să aştept trenul care mă va duce înapoi la Paris. Trebuia să justific călătoria făcând vizitele culturale, plimbările cu care sunt obişnuită în vacanțe. Umblam ore întregi prin Oltrarno, grădina Boboli, până la piața San Michelangelo, San Miniato. Intram în toate bisericile deschise, mă rugam pentru trei dorințe (din cauza credinței că una din cele trei va fi îndeplinită – toate erau în legătură cu A., firește) şi stăteam aşezată în răcoare şi linişte, tot continuând în gând unul din multele scenarii (o şedere împreună la Florența, reîntâlnirea noastră peste zece ani într-un aeroport etc.) care-mi treceau prin cap, peste tot, de dimineață până seara.

Nu înțelegeam de ce caută oamenii în ghiduri data, explicația fiecărui tablou, lucruri fără nicio legătură cu propria lor viață. Eu le dădeam operelor de artă numai o folosință pasională. Mă întorceam în biserica Badia, pentru că aici o întâlnise Dante pe Beatrice. Frescele pe jumătate şterse de la Santa Croce mă răscoleau datorită poveştii mele care într-o zi va deveni ca ele, nişte zdrențe decolorate în amintirile lui şi ale mele.

În muzee nu mă uitam decât la reprezentările iubirii. Eram atrasă de statuile de bărbați goi. În ele regăseam forma umerilor lui A., a pântecului, a sexului său şi mai ales uşoara adâncitură care urmează curba interioară a şoldului

până la scobitura inghinală. Nu reuşeam să mă desprind de David al lui Michelangelo, uimită până la durere că un bărbat, şi nu o femeie, a fost cel care a înfăţişat în chip sublim frumuseţea corpului masculin. Chiar dacă asta se explica prin condiţia dominată a femeilor, mi se părea totuşi că ele au ratat ceva pentru totdeauna[7].

În tren, la întoarcere, aveam impresia că-mi scrisesem literalmente pasiunea în Florenţa, mergând pe străzi, străbătând muzeele, obsedată de A., văzând totul cu el, mâncând şi dormind cu el în hotelul zgomotos de pe malul Arnoului. Era suficient să mă întorc ca să citesc această poveste a unei femei care iubeşte un bărbat, povestea mea. Aceste opt zile singură, fără să vorbesc cu nimeni, în afară de chelnerii de la restaurante, posedată de imaginea lui A. (până la a fi stupefiată că eram acostată de bărbaţi, oare aceştia n-ar fi trebuit să o vadă în transparenţa corpului meu?), îmi apăreau până la urmă ca o încercare ce perfecţiona şi mai mult iubirea. Un fel de cheltuire suplimentară, de data aceasta a imaginaţiei şi dorinţei în absenţă.

Acum şase luni, a plecat din Franţa şi s-a întors în ţara lui. Fără îndoială, nu-l voi mai revedea niciodată. La început, când mă trezeam la ora două noaptea, îmi era totuna dacă trăiesc sau mor. Tot corpul mă durea. Am vrut să smulg durerea din mine, dar ea era peste tot. Doream să intre un hoţ în cameră şi să mă omoare. Peste zi, încercam să fiu tot timpul ocupată, să nu stau jos fără să fac nimic, altfel eram

---

[7] La fel cum am regretat că nu există, pictat de o femeie, un tablou care să provoace atâta emoţie inexprimabilă ca pânza lui Courbet înfăţişând în prim-plan sexul oferit al unei femei culcate, cu faţa invizibilă, având drept titlu Originea lumii (n.a.).

pierdută (sens vag al acestui cuvânt pe atunci, mă cufundam în depresie, mă apucam de băut etc.). În acelaşi scop, mă străduiam să mă îmbrac şi să mă machiez corect, să port lentile de contact în loc de ochelari, în pofida curajului cerut de o asemenea manipulare. Nu mă puteam uita la televizor şi nici răsfoi revistele ilustrate, toate reclamele la parfumuri sau cuptoare cu micro-unde arătând doar asta: o femeie aşteptând un bărbat. Când treceam prin faţa magazinelor de lenjerie, întorceam capul.

Când îmi era într-adevăr foarte rău, simţeam nevoia violentă să consult o ghicitoare în cărţi, mi se părea că acesta este singurul lucru vital pe care-l pot face. Într-o zi am căutat nişte nume de ghicitoare pe minitel. Lista era lungă. Una preciza că prezisese cutremurul din San Francisco şi moartea Dalidei. Tot timpul cât am notat numele şi numerele de telefon, eram în aceeaşi stare de jubilaţie ca atunci când probam, în lunile dinainte, o nouă rochie pentru A., ca şi când mai făceam încă ceva pentru el. După aceea, n-am sunat la nicio ghicitoare, îmi era frică să nu-mi spună că nu se va mai întoarce niciodată. „Iată-mă şi-n situaţia asta", mă gândeam eu fără să mă mir. Nu vedeam de ce n-aş fi ajuns şi eu aici.

Într-o noapte, mi-a trecut prin minte să mă testez de SIDA: „Măcar asta să-mi fi rămas de la el".

Voiam cu tot dinadinsul să-mi amintesc corpul lui, din cap până-n picioare. Reuşeam să-i văd, cu precizie, ochii verzi, mişcarea şuviţei de păr pe frunte, linia umerilor. Îi simţeam dinţii, interiorul gurii, forma pulpelor, netezimea pielii. Mă gândeam că există o foarte mică diferenţă între această reconstituire şi o halucinaţie, între memorie şi nebunie.

Odată, culcată pe burtă, am ajuns până la orgasm, mi s-a părut că era orgasmul lui.

Săptămâni de zile:

m-am trezit la mijlocul nopții, rămânând până dimineața într-o stare nedesluşită, trează şi incapabilă să gândesc. Voiam să mă afund în somn, iar acesta rămânea încontinuu parcă dedesubtul meu.

n-aveam chef să mă scol. Vedeam ziua înaintea mea fără niciun proiect. Senzația că timpul nu mă mai duce spre nimic mă făcea doar să îmbătrânesc.

la supermarket, mă gândeam: „nu mai am nevoie să iau cutare lucru (whisky, migdale etc.)".

mă uitam la bluzele, la pantofii pe care le cumpărasem pentru un bărbat, redevenite nişte țoale fără semnificație, doar ca să fiu la modă. Era cu putință să doresc aceste lucruri, orice lucru, altfel decât pentru cineva, pentru a sluji dragostea? Mi-a trebuit un şal din cauza frigului: „El n-o să-l vadă".

nu suportam pe nimeni. Oamenii pe care reuşeam să-i frecventez erau aceia pe care-i cunoscusem în timpul relației mele cu A. Figurau în pasiunea mea. Chiar dacă nu-mi inspirau niciun interes sau stimă, aveam un fel de afecțiune pentru ei. Însă nu mă puteam uita la televizor la vreun prezentator, la vreun actor, la care înainte îmi plăcea să regăsesc alura, mimicile, ochii lui A. Aceste semne ale lui într-o altă persoană de care nu-mi păsa erau parcă o impostură. Îi uram pe tipii ăştia ce continuau să semene cu A.

îmi puneam câte o dorință în gând – dacă mă sună până la sfârşitul lunii, dau cinci sute de franci unei organizații umanitare.

îmi închipuiam că ne întâlnim într-un hotel, un aeroport, sau că-mi trimite o scrisoare. Răspundeam la vorbe pe care nu le spusese, la cuvinte pe care nu le va scrie niciodată.

dacă mă duceam într-un loc unde fusesem anul trecut, când era el aici – la dentist sau la o şedință cu profesorii –, îmi puneam acelaşi taior ca atunci, încercând să mă conving că aceleaşi împrejurări vor produce aceleaşi efecte, că el mă va suna seara. Culcându-mă pe la miezul nopții, abătută, îmi dădeam seama că realmente toată ziua crezusem în acel telefon.

În insomniile mele, mă duceam uneori cu gândul la Veneția, unde petrecusem o săptămână de vacanță înainte de a-l întâlni pe A. Încercam să-mi amintesc ce program am avut, itinerariile, mă plasam iar pe Zattere, pe străduțele din Giudecca. Îmi reconstituiam camera din anexa hotelului La Calcina, străduindu-mă să-mi amintesc tot: patul îngust, fereastra condamnată dând spre spatele cafenelei Cucciolo, masa acoperită cu o față de masă albă pe care pusesem nişte cărți cărora le enumeram titlurile. Revedeam lucrurile ce se aflau acolo, unele după altele, încercând să epuizez conținutul unui loc în care stătusem înainte să înceapă povestea mea cu A., ca şi cum un inventar perfect mi-ar permite să o retrăiesc. Dintr-o credință identică, simțeam uneori impulsul de a mă întoarce într-adevăr la Veneția, la acelaşi hotel, în aceeaşi cameră.

În această perioadă, toate gândurile, toate acțiunile mele erau repetarea celor dinainte. Voiam să silesc prezentul să redevină trecutul deschis spre fericire.

Întotdeauna calculam „a plecat acum două săptămâni, acum cinci săptămâni” şi „anul trecut, pe vremea asta, eram în cutare loc, făceam cutare lucru”. În legătură cu orice, deschiderea unui centru comercial, vizita lui Gorbaciov la Paris, victoria lui Chang la Roland-Garros, imediat: „Asta a fost pe când era el aici”. Revedeam momente de pe vremea aceea care n-aveau nimic deosebit – sunt în sala fişelor de la Sorbona, merg pe Bulevardul Voltaire, probez o fustă într-un magazin Benetton –, cu o asemenea senzație de a mă afla încă acolo, încât mă întrebam de ce este cu neputință să treci prin ziua aceea, prin momentul acela, tot aşa cum treci dintr-o cameră într-alta.

Şi în visele mele exista dorința unui timp reversibil. Vorbeam şi mă certam cu mama (decedată), devenită din nou o ființă vie, dar ştiam în visul meu – ca şi ea – că murise. Asta nu avea deloc un caracter extraordinar, moartea sa era înapoia ei, ca „ceva făcut o dată pentru totdeauna”, asta e tot. (Mi se pare că visul acesta l-am avut deseori). Altă dată, visam o fetiță în costum de baie care dispărea în cursul unei excursii. Avea loc imediat reconstituirea crimei. Atunci copila învia ca să refacă chiar ea itinerarul ce o dusese la propria-i moarte. Dar pentru judecător, cunoaşterea adevărului complica reconstituirea. În celelalte vise, îmi pierdeam poşeta, drumul, nu reuşeam să-mi fac valiza pentru un tren iminent. Îl revedeam pe A. în mijlocul unor oameni, el nu se uita la mine. Eram împreună într-un taxi, îl mângâiam, sexul îi rămânea inert. Mai târziu, mi-a apărut din nou cu dorința lui. Ne regăseam în toalete, într-o cafenea, pe o stradă de-a lungul unui zid, mă poseda fără să scoată un cuvânt.

În weekend, mă obligam să am o activitate fizică turbată, curățenie, grădinărit. Seara, eram epuizată, cu membrele înțepenite, ca după ce îşi petrecuse A. după-amiaza la mine.

Dar acum era o oboseală goală, fără amintirea unui alt trup, şi care mă scârbea.

Am început să povestesc „începând din luna septembrie, n-am mai făcut nimic altceva decât să aştept un bărbat” etc. la aproape două luni de la plecarea lui A., nu mai ştiu în ce zi. În vreme ce îmi pot aminti exact tot ce este asociat cu relația mea cu A., răzmerițele din octombrie din Algeria, căldura şi cerul acoperit de pe 14 iulie ‘89, până şi cele mai futile amănunte, precum cumpărarea unui mixer în iunie, în ajunul unui rendez-vous, îmi este imposibil să leg redactarea unei pagini precise de o ploaie torențială sau de unul dintre evenimentele care s-au produs în lume de cinci luni încoace, căderea zidului Berlinului şi executarea lui Ceauşescu. Timpul scriiturii nu are nimic de-a face cu cel al pasiunii.

Totuşi, când am început să scriu, am făcut-o ca să rămân în vremea aceea, în care toate mergeau în acelaşi sens – de la alegerea unui film până la alegerea unui ruj – spre cineva. Imperfectul pe care l-am folosit în mod spontan încă de la primele rânduri este acela al unei durate pe care nu o voiam sfârşită, acela din expresia „pe vremea aceea viața era mai frumoasă”, al unei repetări generale. Asta însemna de asemenea să produc o durere care înlocuia aşteptarea dinainte, telefoanele şi întâlnirile. (Chiar şi acum, recitirea primelor pagini este la fel de dureroasă prin natura ei ca păstrarea şi atingerea halatului de baie pe care A. şi-l trăgea pe el şi îl scotea în momentul în care se îmbrăca din nou ca să plece. Diferența: aceste pagini vor păstra întotdeauna un sens pentru mine, poate şi pentru alții, în vreme ce halatul – care deja nu are un sens decât pentru mine – într-o bună zi nu va mai evoca nimic şi-l voi băga într-un sac de cârpe. Notând acest lucru, caut, probabil, să salvez şi halatul).

Continuam însă să trăiesc. Adică scrisul nu mă împiedica, în clipa în care făceam o pauză, să simt lipsa bărbatului căruia nu-i mai auzeam glasul, accentul străin, nu-i mai atingeam pielea, care ducea într-un oraş rece o existenţă ce-mi era imposibil să mi-o imaginez – a bărbatului real, mai inabordabil decât bărbatul scris, desemnat prin iniţiala A. Aşadar, continuam să utilizez toate mijloacele care te ajută să suporţi supărarea, îţi dau speranţă când, raţional, nu există speranţă: să fac pasienţe, să arunc zece franci în cutia unui cerşetor din staţia Auber punându-mi o dorinţă, „să telefoneze, să se-ntoarcă" etc. (Şi poate că, în fond, scriitura face parte din aceste mijloace).

În ciuda dezgustului meu de a întâlni oameni, am acceptat să particip la un colocviu la Copenhaga, pentru că asta era ocazia să-i trimit un semn de viaţă discret, o carte poştală la care eu mă convingeam că va trebui neapărat să răspundă. De cum am sosit la Copenhaga, numai la asta m-am gândit, să cumpăr o vedere, să copiez pe ea cele câteva fraze pe care le compusesem cu grijă înainte de-a pleca, să găsesc o cutie de scrisori. La întoarcere, în avion, îmi spuneam că nu mă dusesem în Danemarca decât ca să-i trimit o carte poştală unui bărbat.

Aveam chef să recitesc una sau alta din cărţile pe care le citisem atât de neatent când era A. aici. Impresia că aşteptarea, visele din vremea aceea erau depuse în aceste cărţi şi că-mi voi regăsi pasiunea, asemănătoare cu cea pe care o trăiam atunci. Totuşi, nu mă hotăram să o fac, dând înapoi cu superstiţie în clipa în care trebuia să le deschid, ca şi când Anna Karenina ar fi una dintre acele lucrări ezoterice în care se stipulează că nu trebuie să dai pagina, altfel eşti ameninţat de o nenorocire.

Odată, m-a apucat dorința violentă să merg în pasajul Cardinet, din arondismentul 17, acolo unde avortasem clandestin acum douăzeci de ani. Mi se părea că trebuie să revăd strada, clădirea, să urc până la apartamentul în care se petrecuse asta. De parcă speram în mod confuz ca o fostă durere să o poată neutraliza pe cea actuală.

Am coborât la stația Malesherbes, într-o piață al cărei nume, fără îndoială recent, nu-mi evoca nimic. A trebuit să-l întreb pe unde să o iau pe un vânzător de la aprozar. Placa ce indică pasajul Cardinet este pe jumătate ştearsă. Fațadele sunt renovate, albe. M-am dus la numărul pe care mi-l aminteam şi am împins uşa de la intrare, una dintre puținele care nu aveau interfon. Pe perete era tabelul locatarilor. Bătrâna felceriță murise sau plecase la un cămin de bătrâni din suburbii, acum strada era locuită de oameni din clasa superioară. Luând-o spre podul Cardinet, mă revedeam mergând lângă această femeie care ținuse să mă însoțească până la gara apropiată, fără îndoială ca să se asigure că n-aveam să mă prăbuşesc în fața imobilului ei cu sonda pusă de ea în pântece. Mă gândeam: „am fost aici mai demult". Căutam diferența dintre această realitate trecută şi o ficțiune, pesemne doar acest sentiment de incredulitate că am fost vreodată acolo, pe care nu l-aş fi încercat față de un personaj de roman.

Am luat iar metroul la Malesherbes. Demersul acesta nu schimbase nimic, dar eram mulțumită că l-am făcut, că am reînnodat această părăsire a cărei origine era de asemenea un bărbat.

(Oare numai eu mă întorc la locul unui avort? Mă întreb dacă nu scriu ca să ştiu dacă ceilalți n-au făcut şi ei sau n-au simțit lucruri identice, iar dacă nu, ca să găsească

normal să le simtă. Ba chiar, ca să le trăiască, la rândul lor uitând că odată le-au citit undeva.)

Acum este aprilie. Dimineața, mi se întâmplă să mă trezesc fără să mă duc imediat cu gândul la A. Ideea de a mă bucura din nou de „micile plăceri ale vieții" – a vorbi cu prietenii, a merge la cinema, a lua o masă bună – îmi pricinuieşte mai puțină scârbă. Trăiesc încă în timpul pasiunii (până când într-o bună zi, trezindu-mă dimineața, nu-mi voi mai da seama că nu m-am gândit la A.), dar acest timp nu mai este acelaşi, a încetat să fie continuu[8].

Îmi revin brusc în minte detalii legate de el, vorbe pe care mi le-a spus. De exemplu, că se dusese la circul din Moscova şi că dresorul de pisici era „incredibil". O clipă, sunt cuprinsă de o mare linişte, aceeaşi pe care o simt când mă deştept dintr-un vis în care l-am văzut şi nu-mi dau seama imediat că am visat. Sentimentul că totul a reintrat în ordine, că „acum e bine". Apoi realizez că aceste vorbe se referă la ceva deja departe, o altă iarnă a trecut, dresorul de pisici a părăsit, poate, circul, „e incredibil tipul", aparține unei actualități perimate.

La o întorsătură de conversație, mi se pare că înțeleg dintr-odată o atitudine a lui A. sau că descopăr un aspect al relației noastre la care nu mă gândisem. Un coleg cu care beau o cafea mi-a mărturisit că a avut o legătură foarte fizică cu o femeie căsătorită mai în vârstă decât el: „Când

---

[8] Trec de la imperfect, ceea ce era – dar până când? –, la prezent – dar de când? – în lipsa unei soluții mai bune. Căci nu pot să dau seamă de exacta transformare a pasiunii mele pentru A., zi cu zi, ci numai să mă opresc asupra unor imagini, să izolez nişte semne a căror dată de apariție – ca în istoria generală – nu se poate determina în mod cert (n.a.).

ieşeam seara de la ea, respiram aerul de afară încercând o formidabilă senzaţie de virilitate". M-am gândit că poate şi A. avusese aceeaşi senzaţie. Eram fericită să fac această descoperire, imposibil de verificat totuşi, ca şi când aş fi prins, lucru pe care amintirile nu mi-l dau, ceva nepieritor.

Astă-seară, în R.E.R., două fete stăteau de vorbă în faţa mea. Am auzit: „sunt într-o mică vilă la Barbizon". Am căutat ce-mi amintea numele acesta şi mi-am amintit, după câteva minute, că A. mi-a spus că a fost acolo într-o duminică cu soţia lui. Era o amintire la fel ca oricare alta, de exemplu ca aceea pe care mi-ar fi evocat-o numele de Brunoy, unde locuia o prietenă pierdută din vedere. Lumea, aşadar, începe din nou să însemne ceva în afara lui A.? Bărbatul cu pisicile de la circul din Moscova, halatul de baie, Barbizon, întreg textul construit în capul meu zi de zi, încă din prima noapte, cu imagini, gesturi, vorbe – ansamblul semnelor ce constituie romanul nescris al unei pasiuni începe să se destrame. Cel pe care-l scriu acum este doar reziduul, mica urmă a acestui text viu. Ca şi celălalt, într-o bună zi, nu va mai însemna nimic pentru mine.

Totuşi, nu reuşesc să-l părăsesc, aşa cum n-am putut să-l părăsesc pe A. anul trecut, în primăvară, când aşteptarea şi dorinţa mea erau neîntrerupte. Ştiind în acelaşi timp că, invers decât în viaţă, n-am nimic de aşteptat de la scriitură, unde nu se întâmplă decât ce pui tu în ea. A continua să scriu înseamnă şi să amân angoasa de a le da celorlalţi să citească acest text. Atâta vreme cât eram nevoită să scriu, nu-mi păsa de această finalitate. Acum, că am mers până la capătul acestei nevoi, mă uit la paginile scrise cu uimire şi un fel de ruşine, niciodată simţită – dimpotrivă –, nici când îmi trăiam pasiunea şi nici când o relatam. Cu perspectiva unei publicări a lor, se apropie şi judecăţile, valorile „normale" ale lumii. (S-ar putea ca obligaţia de a răspunde

la întrebări de genul „este autobiografic?”, de a trebui să te justifici în privința unui lucru sau a altuia, să împiedice tot felul de cărți să vadă lumina tiparului, altfel decât sub o formă romanescă, în care aparențele sunt salvate.)

Şi aici, în fața foilor acoperite cu scrisul meu plin de tăieturi, lizibil doar pentru mine, pot crede că este vorba de ceva privat, aproape copilăresc, fără inconveniente – ca declarațiile de dragoste şi frazele obscene pe care la şcoală le scriam pe partea dinăuntru a învelitoarei caietelor şi ca tot ce poți scrie liniştit, nepedepsit, atâta vreme cât eşti sigur că nu va fi văzut de către nimeni. Când voi începe să-mi bat acest text la maşină, când îmi va apărea scris cu litere publice, nevinovăția mea va lua sfârşit.

Februarie ‘91

Aş putea să mă opresc la fraza precedentă şi să mă prefac că nimic din ce se produce în lume şi în viața mea n-ar mai putea interveni în acest text. Să-l consider drept ieşit în afara timpului, de fapt gata de citit. Însă atâta vreme cât aceste pagini sunt încă personale, la îndemână, aşa cum sunt ele astăzi, scriitura e mereu deschisă. Mi se pare mai important să adaug ce a adus realitatea între timp decât să modific locul unui adjectiv.

Între momentul în care am încetat să scriu, în luna mai a anului trecut, şi acum, 6 februarie ‘91, a izbucnit conflictul prevăzut între Irak şi coaliția occidentală. Un război „curat”, potrivit propagandei, deşi asupra Irakului au căzut „mai multe bombe decât asupra Germaniei pe toată durata celui de-al Doilea Război Mondial” (Le Monde de astă-seară) şi unii martori spun că au văzut în Bagdad copii cu timpanele sparte de deflagrații, umblând pe străzi ca bețivii. Nu facem altceva decât să aşteptăm evenimente anunțate care nu se

întâmplă, ofensiva terestră a „aliaților”, un atac chimic ordonat de Saddam Hussein, un atentat la Galeriile Lafayette. Aceeaşi angoasă, aceeaşi dorință – şi imposibilitate – de a şti adevărul ca în timpul pasiunii. Asemănarea se opreşte aici. Nicăieri nu mai există nici vis, nici imaginație.

În prima duminică din război, seara, a sunat telefonul. Glasul lui A. Timp de câteva secunde, am fost cuprinsă de groază. Îi repetam prenumele plângând. El spunea: „sunt eu, sunt eu”, cu încetineală. Voia să mă vadă imediat, o să ia un taxi. În jumătatea de oră ce-mi rămânea înainte de-a veni el, m-am machiat, m-am pregătit înnebunită. Apoi am aşteptat pe coridor, înfăşurată în şalul pe care el nu-l văzuse niciodată. Mă uitam la uşă prostită. A intrat fără să bată, ca înainte, trebuie că băuse mult, se clătina când m-a strâns în brațe şi s-a împiedicat pe scară când a urcat în dormitor.

După, n-a vrut decât o cafea. Viața, aparent, nu i s-a schimbat, aceeaşi muncă în Est ca în Franța, tot fără copil, deşi soția lui îşi dorea unul. Are tot o alură juvenilă la treizeci şi opt de ani, dar e ceva mai boțit la față. Unghiile îi sunt mai puțin curate, mâinile, mai aspre, fără îndoială din cauza frigului din țara lui. A râs mult când i-am reproşat că de când a plecat, nu mi-a dat niciun semn de viață: „Te-aş fi sunat, bună, fac bine. Şi pe urmă?”. Nu primise vederea pe care i-o trimisesem din Danemarca la vechiul lui serviciu din Paris. Ne-am pus pe noi hainele amestecate pe podea şi l-am condus la hotel, în cartierul Étoile. La stopuri, din Nanterre până la podul de la Neuilly, ne sărutam şi ne mângâiam.

În tunelul de la Défense, la întoarcere, mă gândeam: „unde este povestea mea?”. Apoi: „nu mai aştept nimic”.

A plecat peste trei zile fără să ne mai fi văzut încă o dată. La telefon, înainte de plecare, mi-a spus „o să te sun”. Nu ştiu dacă asta înseamnă că-mi va telefona de la el din ţară sau din Paris, când va mai avea ocazia să revină. Nu l-am întrebat.

Am impresia că această revenire n-a avut loc. Ea nu este nicăieri în timpul poveştii noastre, doar o dată, 20 ianuarie. Bărbatul care s-a întors în seara aceea nu mai este acela pe care-l purtam în mine de-a lungul anului în care el era aici, apoi în care eu scriam. Pe bărbatul acela nu-l voi revedea niciodată. Totuşi, această întoarcere, ireală, aproape inexistentă, este cea care-i dă pasiunii mele întregul ei sens, şi anume de a nu avea niciun sens, de a fi fost timp de doi ani realitatea cea mai violentă şi cea mai puţin explicabilă.

În fotografia aceasta, singura pe care o am de la el, cam ştearsă, văd un bărbat înalt şi blond, o vagă asemănare cu Alain Delon. Totul din el mi-a fost preţios, ochii, gura, sexul, amintirile lui de copil, felul lui brusc de a apuca obiectele, glasul.

Am vrut să-i învăţ limba. Am păstrat, fără să-l spăl, un pahar din care a băut el.

Mi-am dorit ca avionul cu care mă întorceam de la Copenhaga să se prăbuşească dacă nu mai aveam să-l revăd niciodată.

Am lipit această fotografie, vara trecută, la Padova, de peretele mormântului Sfântului Anton – împreună cu oamenii care lipeau o batistă, o hârtie împăturită conţinându-le rugămintea – pentru ca el să se întoarcă.

Dacă el a „meritat” asta sau nu, evident, nu are niciun sens. Iar faptul că toată povestea începe să-mi fie la fel de străină,

ca şi când ar fi vorba de o altă femeie, nu schimbă cu nimic această convingere: datorită lui, m-am apropiat de limita ce mă separă de celălalt atât de mult, încât uneori mi-am închipuit că trec de ea.

Am măsurat timpul altfel, cu întregul meu trup.

Am descoperit ce poți fi capabil să faci, adică totul. Dorințe sublime sau mortale, lipsă de demnitate, credințe şi purtări pe care la alții le găseam smintite, atâta vreme cât eu însămi nu recursesem la ele. Fără să ştie, A. m-a legat şi mai mult de lume.

Îmi spusese: „n-o să scrii o carte despre mine". Dar n-am scris o carte despre el, nici chiar despre mine. Doar am redat în cuvinte – pe care fără îndoială că el nu le va citi, care nu-i sunt destinate – ceea ce mi-a adus existența sa, ea singură. Un fel de dar restituit.

Când eram copil, pentru mine luxul însemna mantouri de blană, rochii lungi şi vile pe malul mării. Mai târziu, am crezut că înseamnă să duci o viață de intelectual. Acum mi se pare că înseamnă şi să poți trăi o pasiune pentru un bărbat sau o femeie.

(Traducere de Vasile Zincenco)

Confesiunea adolescentei

I know it sounds absurd but please tell me who I am

SUPERTRAMP

Încă ceva, a spus ea. Nu mi-e ruşine de nimic din ce am făcut. Nu e nicio ruşine să iubeşti şi să o spui.

Nu era adevărat. Îi era ruşine pentru slăbiciunea ei, pentru scrisoare, pentru iubirea ei, iar această ruşine va continua să o devoreze, să o mistuie până la sfârşitul vieții.

La urma urmei, asta nu-i făcea chiar atât rău! Nu într-atât încât să nu poată să o suporte în secret, fără să arate nimic. Totul constituise o experiență. A fost ceva bine-venit. Ar putea să scrie o carte acum, Roddy va fi unul dintre personaje, sau să se apuce serios de muzică; sau chiar să se sinucidă.

Rosamond Lehmann,

Pulbere

Sunt indivizi influențați de comportamentul celorlalți, de modul în care vorbesc, în care stau picior peste picior, în care îşi aprind o țigară. Ei sunt prizonieri în existența altora. Într-o zi, mai degrabă într-o noapte, capitulează în fața dorinței şi voinței unui singur Celălalt. Ceea ce credeau că sunt dispare fără urmă. Se dizolvă şi privesc cum acționează reflexia lor, cum se supune, târâți în cursul necunoscut al lucrurilor. Sunt mereu în întârziere față de voința Celuilalt, care este întotdeauna cu un pas înainte. Nu o ajung niciodată din urmă.

Nici docilitate, nici consimțământ, doar spaima de real care îi face să spună pur şi simplu „ce mi se întâmplă” sau „mie mi se întâmplă”, doar că nu sunt eu în această conjunctură, sau nu mai sunt eu. Există doar Celălalt, stăpân al situației, al gesturilor, al momentului care urmează, pe care numai el îl cunoaşte.

Apoi Celălalt pleacă, nu te mai place, şi-a pierdut interesul pentru tine. Te abandonează împreună cu realitatea, de exemplu o pereche de chiloți murdari. Nu-i pasă decât de viața lui. Eşti singur cu obişnuința ta, deja, de a te supune. Singur, pentru o vreme, fără stăpân.

Atunci, altora le este uşor să te amăgească, să se grăbească să-ți umple golul, nu le refuzi nimic, nu simți mai nimic. Îl aşteptți pe Stăpânul care să-ți facă favoarea de a te atinge măcar o dată. O face, într-o noapte, cu puterile depline pe care toată ființa ta le-a implorat. A doua zi nu mai e acolo. Nu are importanță, speranța de a-l găsi a devenit rațiunea ta de a trăi, de a te îmbrăca, de a te cultiva, de a reuşi la examene. El se va întoarce şi vei fi demnă de el, îl vei uimi mai ales cu diferența dintre ființa ştearsă care erai înainte şi cea de acum, mai frumoasă, mai cultă, mai sigură de sine.

Tot ceea ce faci este pentru Stăpânul pe care ți l-ai dăruit în secret. Dar, fără să-ți dai seama de asta, crescându-ți propria valoare, te îndepărtezi iremediabil de el. Realizezi dimensiunile nebuniei tale, nu vrei să-l mai vezi vreodată. Juri să uiți totul şi să nu povesteşti nimănui niciodată despre asta.

A fost o vară fără particularități meteorologice, vara revenirii generalului de Gaulle, a francului greu[9] şi a unei noi Republici, a lui Pelé, campion mondial la fotbal, a lui Charly Gaul, câştigător al Turului Franței, şi a cântecului Dalidei: Mon histoire c'est l'histoire d'un amour.

---

[9] Se pusese problema emiterii „francului nou" („francul greu"), dar acesta va intra în circulație abia pe 1 ianuarie 1960 şi va valora 100 de franci vechi.

O vară fabuloasă, aşa cum sunt toate până la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, înainte de a se transforma în veri scurte, din ce în ce mai rapide, care se succed anapoda în memorie, lăsând în amintire doar verile spectaculoase, cu secetă şi caniculă.

Vara lui 1958.

La fel ca în verile precedente, o mică parte din tineri, cei mai norocoşi, s-au îndreptat împreună cu părinţii spre soarele Coastei de Azur, alţii, aceiaşi, dar elevi la liceu sau la Saint-Jean-Baptiste-de-La-Salle, au luat vaporul la Dieppe pentru a-şi perfecţiona cei şase ani de bâlbâit engleza învăţată din manuale, fără a o vorbi cu adevărat. Dispunând de vacanţe lungi şi de bani puţini, o altă parte, alcătuită din liceeni, elevi şi profesori, a plecat să aibă grijă de copii în coloniile instalate peste tot pe teritoriul francez, în reşedinţe mari şi chiar în castele. Oriunde mergeau, fetele puneau în valize un pachet de şervețele de unică folosinţă, întrebându-se, cu un sentiment situat între frică şi dorinţă, dacă aceea va fi vara în care se vor culca pentru prima dată cu un băiat.

În acea vară, erau şi mii de soldaţi din contingent care plecau în Algeria pentru a restabili ordinea, adesea pentru prima dată departe de casă. Au scris zeci de scrisori în care povesteau despre căldură, djebel, douaruri, arabii analfabeţi care nu vorbeau franceza după o sută de ani de ocupaţie. Au trimis fotografii cu ei în pantaloni scurţi, râzând, cu prietenii, într-un peisaj uscat şi stâncos. Arătau ca nişte cercetaşi în expediţie, ai fi crezut că sunt în vacanţă. Fetele nu îi întrebau nimic, de parcă „intervenţiile de scurtă durată” şi „ambuscadele” relatate în ziare şi la radio îi priveau pe alţii, nu pe ei. Ele considerau că e firesc să-şi facă datoria lor de băieţi şi că, după cum s-a zvonit, au nevoie de o capră la pichet pentru nevoile lor fizice.

Au venit în permisie, au adus coliere, amulete cu mâna Fatimei şi câte o tavă de aramă, apoi au plecat din nou. Au cântat „Ziua în care liberarea va veni” pe melodia cântecului lui Bécaud Le jour où la pluie viendra[10]. S-au întors în cele din urmă acasă, în cele patru colțuri ale Franței, nevoiți să-şi facă alți prieteni, care nu fuseseră pe coclauri în Africa de Nord, habar nu aveau de partizani sau de arăboi, erau novici într-ale războiului. În fața lor, erau defazați, muți. Nu ştiau dacă ceea ce făcuseră era bine sau rău, dacă ar trebui să se simtă mândri sau ruşinați.

Nu există nicio fotografie cu ea din vara lui 1958.

Nici măcar una de la ziua ei, cea de-a optsprezecea aniversare, pe care a sărbătorit-o acolo, în tabără – cea mai tânără dintre toți monitorii şi monitoarele –, ziua ei, care a picat într-o zi liberă, aşa că a avut timp să cumpere din oraş după-amiază sticle de vin spumant, pişcoturi şi biscuiți cu gem de portocale Chamonix, dar numai o mână de oameni au trecut prin camera ei să bea un pahar şi să ciugulească ceva, ştergând-o repede – poate că deja devenise de nefrecventat sau doar neinteresantă, pentru că nu adusese în colonie nici discuri, nici pick-up.

Dintre toți cei care i-au fost în preajmă în vara lui 1958 în colonia din S., în Orne, e cineva care să-şi mai amintească de ea, de fata aceea? Fără îndoială, nimeni.

Au uitat-o, aşa cum au uitat şi unii de alții; toți s-au risipit la sfârşitul lui septembrie, s-au întors la liceele lor, la Şcoala normală de institutori, la cea de infirmiere, la Centrul de educație sportivă sau au fost chemați să se alăture noului contingent pentru Algeria. Majoritatea mulțumiți că au

[10] Ziua în care ploaia va veni.

petrecut o vacanță rentabilă din punct de vedere pecuniar şi moral, având grijă de copii. Dar ea probabil uitată mai repede decât ceilalți, ca o anomalie, ca o abatere de la bunul-simț, ca o perturbare – ceva de râs cu care ar fi ridicol să-ți îngreunezi memoria. Absentă din amintirile lor din vara lui 1958, limitate poate astăzi la siluete înceţoşate în locuri neclare, la acea Bătaie de negri într-o pivniță în timpul nopții[11] care a constituit, alături de Relaş, gluma lor preferată.

Dispărută, aşadar, din conştiința celorlalți, din experiențele lor aflate în deplin acord, exact în acest loc al departamentului Orne, exact în această vară, aceşti ceilalți care au evaluat faptele, comportamentele, seducția trupurilor, a trupului ei. Cine o judeca şi o respingea ridica din umeri sau dădea ochii peste cap la auzul numelui ei, despre care unul dintre ei se dădea mare că a găsit jocul de cuvinte Annie, zău, ce spune corpul tău (Annie Cordy, ha ha!).

Definitiv uitată de ceilalți, înglobați în societatea franceză sau în lumea largă, căsătoriți, divorțați, singuri, bunici pensionari cu părul cărunt sau vopsit. De nerecunoscut.

Am vrut să o uit pe fata aceea. Să o uit cu adevărat, adică să nu-mi mai doresc să scriu despre ea. Să nu mă mai gândesc că trebuie să scriu despre ea, despre dorința ei, despre nebunia ei, despre idioțenia şi mândria ei, despre foamea şi sângele ei secat. Nu am reuşit asta niciodată.

---

[11] Pe 1 aprile 1887, umoristul Alphonse Allais a publicat în broşura L'Album primo-avrilesque (Album de 1 aprilie), alături de alte şase dreptunghiuri monocrome, unul negru, intitulat Bătaie de negri într-o pivniță în timpul nopții.

Întotdeauna, enunțuri în jurnalul meu, doar cu aluzii la „fata din S.”, „fata din ‘58”. După 20 de ani, am notat „‘58” în proiectele mele de carte. Acesta era textul care lipsea mereu. Întotdeauna exclus. Lacuna ruşinoasă.

Nu am trecut de câteva pagini decât o singură dată, într-un an în care calendarul coincidea exact cu cel din 1958. Sâmbătă, 16 august 2003, am început să scriu: „Sâmbătă, 16 august 1958. Am blugi pe care i-am cumpărat cu 5 000 de franci de la Marie-Claude, care îi luase de la magazinul Elda din Rouen cu 10 000, şi un tricou cu dungi orizontale albe şi albastre. E ultima dată când corpul meu îmi aparține”. Am continuat să scriu în fiecare zi, repede, încercând să fac ca data zilei în care scriam să coincidă exact cu cea a zilei din 1958, din care notam în dezordine toate detaliile care îmi apăreau iar brusc în minte. Ca şi cum această scriere aniversară zilnică, neîntreruptă, era cea mai în măsură să desființeze intervalul de patruzeci şi cinci de ani, de parcă, din cauza acestei „coincidențe exacte” de date, scrisul îmi dădea acces la acea vară, la fel de simplu şi direct ca trecerea dintr-o cameră în alta.

Foarte repede am rămas în urmă cu faptele în scris, din cauza ramificațiilor necontenite pe care aglomerația de imagini, de cuvinte le făcea să prolifereze. Nu am reuşit să încadrez perioada verii lui ‘58 în jurnalul anului 2003, mă depăşea încontinuu. Cu cât avansam, cu atât simțeam că nu scriu cu adevărat. Mi-am dat seama că aceste pagini de inventar ar trebui să intre într-o altă categorie, dar nu ştiam în care. Nici eu nu am căutat-o. Am rămas, practic, în pura plăcere a înşirării amintirilor. Am refuzat durerea exprimării. M-am oprit după cincizeci de pagini.

Au trecut mai bine de zece ani, încă unsprezece veri care cresc la cincizeci şi cinci de ani intervalul scurs din 1958, cu

războaie, revoluții, explozii de centrale nucleare, tot ce este deja pe cale de a fi uitat.

Timpul care mi-a mai rămas este din ce în ce mai scurt. Va exista neapărat o ultimă carte, aşa cum există un ultim iubit, o ultimă primăvară, dar niciun semn ca să ştii când. Ideea că aş putea muri fără să fi scris despre cea pe care mai devreme o numeam „fata din ‘58” mă bântuie. Într-o zi nu va mai fi nimeni care să-şi amintească. Ceea ce a trăit această adolescentă, nu o alta, va rămâne neelucidat, trăit degeaba.

Niciun alt proiect literar nu mi se pare – nu luminos, nu nou, ba chiar nefericit, dar vital – capabil să mă facă să trăiesc peste timp. Doar „a te bucura de viață” este o perspectivă de nesuportat, deoarece fiecare moment fără un proiect de carte pare a fi ultimul.

Faptul că sunt singura care îşi aminteşte, aşa cum bănuiesc, mă încântă. Ca şi cum aş fi învestită cu o putere suverană. O superioritate absolută asupra lor, asupra celorlalți din vara lui ‘58, care mi-a fost lăsată moştenire de ruşinea pentru dorințele mele, pentru visele mele inepte pe străzile din Rouen, pentru sângele secat la optsprezece ani, ca sângele unei bătrâne. Marea amintire a ruşinii, mai meticuloasă, mai necruțătoare decât oricare alta. Această amintire care, pe scurt, este darul special al ruşinii.

Îmi dau seama că fragmentele de mai sus sunt menite să îndepărteze ceea ce mă reține, mă împiedică, precum în coşmaruri, să înaintez. Un mod de a nimici violența începutului, a saltului pe care sunt pe cale să-l fac pentru a mă alătura fetei din ‘58, ei şi celorlalți, pentru a-i readuce pe toți în vara unui an care este astăzi mai îndepărtat decât fusese atunci cea din 1914.

Mă uit la fotografia alb-negru de identitate, lipită în interiorul carnetului şcolar întocmit de internatul Saint-Michel d'Yvetot pentru bacalaureat, Secția Clasică C. Văd, la dimensiunea de 3/4, o față de un oval simetric, nas drept, pometi delicați, frunte lată pe care – fără îndoială pentru a-i reduce înălțimea – cad ciudat pe o parte o bucată de breton creț şi pe cealaltă o meşă cârlionțată, lipită de frunte. Restul părului, şaten-închis, este ridicat şi strâns la spate într-un coc. Buzele schițează un zâmbet care poate fi descris ca blând, trist sau ambele. Un pulover de culoare închisă, cu guler de tunică şi mâneci raglan, creează un efect auster şi plat de sutană. Pe scurt, o adolescentă drăguță, urât pieptănată, degajând o aură de blândețe sau de indolență, căreia i-am da astăzi mai mult decât cei şaptesprezece ani pe care îi avea.

Cu cât mă uit mai mult la fata din fotografie, cu atât mai mult mi se pare că şi ea se uită la mine. Fata asta sunt eu? Sunt eu ea? Pentru ca eu să fiu ea, ar fi trebui

să fiu capabilă să rezolv o problemă de fizică şi o ecuație de gradul doi

să citesc tot romanul inserat între paginile revistei Bonnes soirées în fiecare săptămână

să visez să merg în sfârşit la „sur-pat"[12]

să fiu pro menținerea Algeriei franceze

să simt că ochii cenuşii ai mamei mă urmăresc peste tot

[12] În limbajul adolescenților din anii '50-'60, abreviere de la surprise-partie (petrecere-surpriză).

să nu fi citit nici Beauvoir, nici Proust, nici Virginia Woolf, nici etc.

să mă numesc Annie Duchesne.

Bineînțeles că nu ar trebui să ştiu nimic despre viitor, din această vară a lui ‘58. Ar trebui să uit brusc povestea vieții mele şi pe cea a lumii.

Fata din fotografie nu sunt eu, dar nu este nici o ficțiune. Nu există nimeni altcineva în lume despre care să am cunoştințe atât de ample, inepuizabile, care să-mi permită să spun, de exemplu, că

pentru poza de identitate s-a dus la fotograful din Place de la Mairie cu buna ei prietenă Odile, într-o după-amiază în vacanța din februarie

buclele de pe frunte sunt datorate bigudiurilor pe care le poartă noaptea, iar blândețea privirii provine din miopia ei – îşi scosese ochelarii cu lentile groase

are o cicatrice în formă de gheară în colțul buzei stângi – invizibilă în fotografie –, în urma căderii pe un ciob de sticlă când avea trei ani

puloverul este de la comerciantul angro de articole de mercerie Delhoume, din Fécamp, care aprovizionează magazinul părinților ei cu şosete, rechizite, apă de colonie etc., al cărui comis-voiajor îşi desface valizele cu mostre de două ori pe an pe o masă din cafenea, şi care comis-voiajor, gras, în costum şi cravată, a iritat-o în ziua în care a remarcat că are acelaşi prenume ca Annie Cordy, cântăreața în vogă, cea care cântă Fata cowboyului.

Şi tot aşa, la infinit.

Nu mai există nimeni altcineva, aşadar, de care memoria mea să fie, ca să zic aşa, atât de saturată. Şi doar memoria ei îmi poate prezenta lumea anilor ‘50 – bărbaţii în canadiene şi cu bască pe cap, maşinile cu tracţiune pe roţile din faţă, cântecul Étoile des neiges, crima preotului din Uruffe, Fausto Coppi şi orchestra lui Claude Luter – şi-mi poate da garanţia că văd oamenii şi lucrurile în lumina realităţii lor primare. Fata din fotografie este o străină care mi-a lăsat moştenire amintirea ei.

Totuşi, nu pot spune că nu mai am nimic de-a face cu ea, sau mai bine zis cu cea care va deveni vara viitoare, dovadă fiind violenţa tulburării care m-a cuprins citind Vara de neuitat a lui Pavese şi Pulbere, de Rosamond Lehmann, văzând filme pe care trebuia să le înşir pe o listă înainte de a începe să scriu:

Wanda, În caz de dezastru, Sue, Fata cu valiza şi După Lucia, pe care tocmai l-am văzut săptămâna trecută.

De fiecare dată, mă simţeam ca răpită de fata de pe ecran, de parcă devenisem ea, nu femeia care sunt astăzi, ci fata din vara lui ‘58. Ea este cea care mă copleşeşte, îmi taie respiraţia, îmi dă pentru o vreme impresia că nu mai exist în afara ecranului.

Această adolescentă din 1958, care, cincizeci de ani mai târziu, poate să apară şi să provoace o calamitate interioară, are, aşadar, o prezenţă ascunsă, ireductibilă în mine. Dacă realul, ceea ce acţionează, produce efecte, conform definiţiei dicţionarului, această fată nu sunt eu, dar ea este reală în mine. Un fel de prezenţă reală.

În aceste condiţii, ar trebui să topesc fata din ‘58 şi femeia din 2014 într-un singur „eu”? Sau, ceea ce mi se pare nu cel mai corect – evaluare subiectivă –, ci cel mai aventuros, să o

disociez pe prima de a doua prin folosirea pronumelor „ea” şi „eu”, pentru a merge cât mai departe posibil în expunerea faptelor, a acțiunii. Este cel mai crud mod, ca atunci când auzi în spatele unei uşi vorbindu-se despre tine şi spunând „ea” sau „el” şi în acel moment ai senzația că mori.

Chiar şi fără fotografie, o văd pe ea, Annie Duchesne, când coboară în S. din trenul de Rouen, în pragul după-amiezii de 14 august. Părul îi e strâns într-un coc la ceafă. Poartă ochelarii ei de mioapă, care îi micşorează ochii, dar fără de care se afundă în ceață. Este îmbrăcată într-o jachetă trei sferturi, bleumarin – cu lodenul bej tăiat şi vopsit în urmă cu doi ani –, o fustă dreaptă din tweed gros – de asemenea refăcută din alta –, un tricou marinăresc cu dungi. În mână, o valiză gri – cumpărată, cu şase ani în urmă, pentru o excursie la Lourdes cu tatăl ei, care nu a mai fost folosită de atunci – şi o plasă din plastic albastru şi alb, cumpărată săptămâna precedentă din piață, la Yvetot.

Ploaia care a lovit în geamurile compartimentului pe toată durata călătoriei s-a oprit. Aici e soare. Îi este prea cald în lodenul ei trei sferturi şi fusta groasă de iarnă. Văd o provincială din clasa de mijloc, înaltă şi robustă, cu aspect de fată studioasă, îmbrăcată cu lucruri „făcute la comandă”, din materiale de bună calitate.

Alături văd silueta mai mică, pătrată, a unei femei de vreo cincizeci de ani, respectabilă, cu taior, păr roşcat făcut permanent, cu o mină autoritară. O văd pe mama, figura ei, un amestec de anxietate, de suspiciune şi nemulțumire, aerul ei obişnuit de mamă veşnic „cu ochii în patru”.

Ştiu ce simte această adolescentă chiar în momentul de față, îi cunosc dorința, singura pe care o are: ca mama ei să plece odată şi să ia trenul în sens invers. Fierbe de ciudă şi

ruşine că a fost văzută însoțită de ea – care, sub pretextul schimbării de tren în Rouen, a refuzat să o lase să călătorească singură –, că a fost adusă în colonie ca un copil, deşi va împlini optsprezece ani peste două săptămâni şi este angajată ca monitoare.

O văd, nu o aud. Nu există nicio înregistrare a vocii mele din 1958 şi memoria retranscrie într-o formă mută cuvintele pe care ni le-am rostit. Imposibil de spus dacă mai aveam intonațiile monotone ale normanzilor, acel accent de care sper totuşi că am scăpat, prin comparație cu toți strămoşii mei.

Ce pot să spun despre această fată care, chiar înainte ca şoferul coloniei să oprească maşina în fața gării, s-a şi grăbit într-acolo după ce a sărutat-o repede pe mamă pentru a preveni dorința ei vădită de a urca şi ea, lăsând-o perplexă pe trotuar, cu tristețea revărsată pe chipul prăfuit de călătorie? Nu o să-i pese de asta, la fel cum nu-i va păsa să afle mai târziu că mama a fost nevoită să doarmă într-un hotel din Caen, în lipsa unei legături de seară pentru Rouen, cu siguranță gândindu-se că aşa-i trebuie dacă nu a lăsat-o să meargă singură la S.

Ce să spun deci despre cea care o surprinde, aşa cum era acolo, în acea după-amiază de august, sub cerul schimbător din Orne, neştiind ce va lăsa pentru totdeauna în urmă peste trei zile, tocmai în acest moment fără consistență, dispărut de mai bine de cincizeci de ani?

Ce lucruri care nu pot fi luate totuşi drept o explicație – sau nu numai – a ceea ce se va întâmpla – poate că nu s-ar fi putut întâmpla dacă nu şi-ar fi dat jos ochelarii, nu şi-ar fi eliberat părul din coc, lăsându-l să-i fluture pe umeri, gesturi cu toate acestea previzibile în lipsa privirii materne?

Ceea ce îmi vine spontan să spun: totul în ea este dorință şi orgoliu. Şi: aşteaptă să trăiască o poveste de dragoste.

Vreau să mă opresc aici, de parcă nu ar mai fi nimic altceva de spus, de parcă asta e tot ce trebuie ştiut pentru ce va urma. Este o iluzie romanescă, o bună definiție pentru o eroină de ficțiune. Trebuie să continuăm, să definim contextul – social, familial şi sexual – în care înfloresc în acest moment dorința şi orgoliul ei, aşteptările ei, să căutăm motivele mândriei şi cauzele visului.

Afirmație: este prima dată când îşi părăseşte părinții. Nu a ieşit niciodată din orăşelul ei.

În afară de călătoria cu autocarul la Lourdes cu tatăl ei când avea doisprezece ani, ziua ritualică în fiecare vară la Lisieux, unde, după slujbele de dimineață la Carmel şi la bazilică, şoferul autocarului lasă pelerinii pe plaja din Trouville, viața ei s-a desfăşurat încă din copilărie între micul magazin mixt – băcănie-mercerie-cafenea – al părinților ei şi internatul Saint-Michel, condus de călugărițe, pe un traseu identic pe care, fiind externă, îl face de două ori pe zi. În vacanță, ea stă în Yvetot, citind în grădină sau în camera ei.

Fiind singură la părinți, fusese protejată excesiv – fiindcă s-a născut după o primă fetiță decedată la şase ani şi ea însăşi a fost cât pe ce să moară de tetanos la cinci ani –, aşa că exteriorul, fără să-i fie interzis, era motiv de teamă (pentru tată) şi de suspiciune (pentru mamă). Ca să iasă din casă, trebuia să fie însoțită de o verişoară mai mare sau de o colegă de clasă. Nu i s-a permis niciodată să meargă la o petrecere-surpriză. A dansat pentru prima dată cu trei luni în urmă la Balul Carnavalului în cortul instalat în Place des Belges, iar mama a supravegheat-o de pe scaun.

Lista care cuprinde lipsurile ei din domeniul vieții sociale ar fi nesfârşită. Nu ştie să dea telefon, nu a făcut niciodată un duş sau o baie. Nu a pătruns în alte medii în afară de mediul ei – oameni din popor, țărani la origine, catolici. La această distanță de timp, îmi pare stângace şi ciudată, chiar prost-crescută, nesigură pe limbajul şi pe manierele ei.

Viața ei cea mai intensă se află în cărțile pe care le devorează de când a învățat să citească. Prin ele şi prin revistele pentru femei cunoaşte ea lumea.

Acasă, pe teritoriul ei, fiica băcanului – cum i se spune în cartier – are toate drepturile. Se înfruptă în voie din borcanele cu bomboane şi din cutiile cu biscuiți, stă în pat citind până la prânz în timpul vacanțelor, nu pune niciodată masa şi nu îşi lustruieşte pantofii. Ea trăieşte şi se comportă ca o regină.

Cu orgoliul unei regine. Asta se datorează mai puțin faptului că e prima din clasă – un fel de capacitate înnăscută – sau că a fost declarată de directoare, sora Marie a Euharistiei, „gloria internatului", ci a faptului că face matematică, latină, engleză, eseuri la literatură, toate lucruri despre care nimeni din jurul ei nu are nici cea mai mică idee. A faptului că ea constituie excepția, recunoscută ca atare de tot restul familiei, muncitori care se întreabă la mesele de sărbători de la „cine o fi moştenit darul" învățăturii.

Orgoliu născut din diferența față de ceilalți, care însemna:

să asculte Brassens şi The Golden Gate Quartet pe pick-upul ei în loc de Gloria Lasso şi Yvette Horner

să citească Florile răului în loc de Noi doi[13]

[13] Revistă populară, apărută în anul 1947.

să țină un jurnal, să copieze poeme şi citate din cărți

să se îndoiască de existența lui Dumnezeu, chiar dacă nu lipseşte niciodată de la liturghie şi se împărtăşeşte la sărbătorile religioase. Fără îndoială că se află într-o zonă indecisă, între credință şi necredință, eliberată încet-încet de legendă, dar ataşată de rugăciune, de ritualurile liturghiei şi de sacramente.

Orgoliu pentru dorințele ei, îndreptățite de diferența pe care o arată față de ceilalți:

să plece din Yvetot, să scape de ochii mamei, ai şcolii, ai întregului oraş şi să facă ce vrea: să citească toată noaptea, să se îmbrace în negru ca Juliette Gréco, să meargă la cafenelele studențeşti şi să danseze în La Cahotte, pe Rue Beauvoisine din Rouen

să intre într-o lume necunoscută, pe care particularitățile afişate de elevele bogate din internat – discuri de Bach, bibliotecă, abonament la Réalités, tenis, şah, teatru, sală de baie – au făcut-o atât dorită, cât şi intimidantă, dar îi interzic să le invite la ea acasă, unde nu exista nici salon, nici sufragerie, doar o bucătărie minusculă, înghesuită între cafenea şi băcănie, iar latrina era în curte – o lume în care ea îşi imaginează că se discută despre poezie şi literatură, despre sensul vieții şi libertate, ca în Vârsta înțelepciunii, romanul lui Sartre în care a trăit toată luna iulie şi s-a identificat cu Ivich.

Ea nu are un eu determinat, ci „euri” care trec de la o carte la alta.

Eu o cunosc în certitudinea hotărâtă a inteligenței ei, a puterii ei manifestate prin înălțimea de un metru şaptezeci, prin corpul ei bine construit, numai fese şi coapse. În

credința abstractă în viitorul ei, reprezentată pentru ea de pictura lui Soutine, Scara roşie, a cărei reproducere a decupat-o din revista Lectures pour tous.

O văd sosind în colonie ca o mânză scăpată din padoc, singură şi liberă pentru prima dată, puțin înfricoşată. Nerăbdătoare să-şi cunoască noii colegi, pe care şi-i imaginează asemenea ei. Care o vor recunoaşte ca fiind asemenea lor.

A fost mereu ținută de mama ei departe de băieți, ca de diavol. A visat neîncetat la ei, de la treisprezece ani. Nu ştie să le vorbească, se întreabă cum fac celelalte fete pe care le vede stând de vorbă cu ei pe străzile din Yvetot. În urmă cu doar câteva luni, a sărutat pentru prima dată un elev de la Şcoala de Agricultură, a continuat acest flirt fără cuvinte – nici el nu vorbeşte – cu prețul a o mulțime de trucuri pentru a scăpa de supravegherea mamei sale: lipsind de la trei sferturi de liturghie, pretextând o aşteptare interminabilă la dentist etc. I-a pus capăt chiar înainte de bacalaureat, de teama unei pedepse obscure.

Nu a văzut niciodată şi nici nu a atins un sex bărbătesc.

(O amintire care măsoară amploarea ignoranței sale: o colegă de clasă i-a arătat rânjind în ziarul catolic distribuit în internat un citat din Claudel: „Nu există o altă fericire pentru bărbat decât să dea totul din el”. Ea nu a înțeles ce e obscen în asta.)

Moare de dorința de a face dragoste, dar numai din dragoste. Ştie pe de rost pasajul din Mizerabilii despre prima noapte petrecută împreună de Cosette şi Marius: „Pe pragul nopții de nuntă veghează un înger zâmbitor cu degetul pe

buze. În fața acestui sanctuar în care are loc celebrarea dragostei, sufletul începe să viseze”[14].

Cum să recuperezi întregul imaginar legat de actul sexual, care pluteşte în acest eu al meu în pragul coloniei?

Cum să reînvii această ignoranță absolută şi aşteptare a ceea ce erau atunci marele necunoscut şi minunea existenței – marele secret şoptit încă din copilărie, dar care nu este nici descris, nici arătat nicăieri? Acest act misterios care ne face intrarea în banchetul vieții, în esența ei – Doamne, să nu mor înainte – şi pe care apasă interdicția şi teama consecințelor în aceşti ani ai metodei Ogino, cei mai răi, pentru că te ispitesc cu promisiunea celor opt zile de „libertate” pe lună, chiar înainte de ciclu.

Memoria mea nu reuşeşte să restabilească starea creată de împletirea dorinței cu interdicția, aşteptarea unei experiențe sacre şi teama de a-mi „pierde virginitatea”. Sensul acestei expresii şi-a pierdut forța uluitoare pentru mine şi pentru majoritatea populației franceze.

Nu am trecut încă pragul coloniei. Nu înaintez în acest efort de a o surprinde pe fata din ‘58, este ca şi cum aş fi vrut să-i „creez profilul” cât mai minuțios posibil – şi nu am niciodată suficiente determinări psihologice şi sociale, nici trăsături pe care să le desenez –, chiar dacă înseamnă să îl fac indescifrabil, aşa că aş putea rezuma astfel: „o elevă eminentă a unei şcoli religioase provinciale, provenită dintr-o familie modestă şi care aspiră la boema intelectuală şi burgheză”. Sau, adoptând limbajul revistelor: „o tânără care a crescut în stima de sine”; sau varianta: „o adolescentă

[14] Victor Hugo, Mizerabilii, vol. III, traducere de Lucia Demetrius şi Tudor Măinescu, ESPLA, Bucureşti, 1960, p. 455.

căreia nu i-a fost stăpânit narcisismul”. Nu ştiu dacă fata care a urcat în maşină spre tabără s-ar fi recunoscut în asta. Cu siguranță nu vorbeşte şi nu gândeşte aşa despre sine, ci poate cu cuvintele lui Sartre şi Camus despre libertate şi revoltă. În acea clipă, ştiu că era mai ales copleşită de emoție pentru că nu avusese niciodată grijă de copii şi fusese acceptată în tabără fără să fi primit vreo pregătire de monitor, fiindcă nu avea vârsta necesară – optsprezece ani împliniți – să facă stagiul obligatoriu.

Găsindu-mă în incapacitatea de a-i regăsi limbajul, toate limbajele care alcătuiesc discursul ei interior – pe care este zadarnic să vreau să-l reconstitui aşa cum am crezut că se poate face când am scris Ce spun ei sau nimic[15] –, pot măcar să iau mostre din scrisorile adresate unei prietene de la şcoală care părăsise internatul cu un an înainte, scrisori pe care ea mi le-a dat înapoi în 2010. Toate încep cu Dragă Marie-Claude sau Darling şi se termină cu Bye-bye sau Tchao, după moda liceenilor. În lunile dinaintea sosirii la colonie, găsim:

„Abia aştept să părăsesc această cutie [internatul] unde crăpi de frig, plictiseală, sufocare” şi „acest oribil oraş Yvetot”.

„Ca să le provoc pe măicuțe, îmi împletesc părul, mă dau cu ojă şi port bluza de la uniformă fără cordon.”

„Este grozav să fii tânăr! Nu mă grăbesc să-mi pun cătuşele căsătoriei.”

---

[15] Ce qu’ils disent ou rien (1977), al doilea roman al autoarei, este povestea unei adolescente care în timpul vacanței de vară descoperă dragostea şi constată distanța care o separă de părinții ei.

Fata din ‘58 apreciază tot ce i se pare „emancipat”, „modern”, „ultimul răcnet” şi le stigmatizează pe „fetele cu principii”, „cu ochelari de cal” sau pe cele „care îşi caută un soţ cu un mult mălai”.

Ea „adoră” să scrie eseuri literare, ale căror subiecte le recopiază pentru prietena ei. Este Rabelais o enigmă? Boileau a spus „Iubiţi raţiunea” şi Musset, „Fiţi iraţionali!” etc.

Conţinutul corespondenţei se învârte exclusiv în jurul vieţii şcolare şi al lecturilor (Sagan, Camus, Omul revoltat caracterizat drept „dificil”), a viitorului şi a existenţei în general. Tonul este vibrant, exaltat. Proclamaţia că „viaţa merită trăită” apare adesea. Despre balul la care a mers la Carnavalul din Yvetot: „Într-un vârtej frenetic, am simţit pentru prima dată un fel de fericire incredibilă şi am gândit cu voce tare, fiindcă am spus «Sunt fericită»„.

Nu apare nimic despre părinţi.

Fără îndoială că aceste scrisori, oricât de sincere mi-ar părea, sunt totuşi impregnate de dorinţa de a-i transmite lui Marie-Claude – ale cărei fantezie, lipsă de respect faţă de autoritate, lecturi de romane contemporane extrase din biblioteca tatălui ei, inginer, fac din ea un model de invidiat, poarta către o lume evoluată – o asemănare de gusturi, senzaţii şi poziţii faţă de ceilalţi şi faţă de viaţă.

Mai degrabă în poemele şi frazele scriitorilor copiate cu grijă într-un jurnal din 1958 cu coperte roşii – o agendă mare, comercială, oferită de un furnizor de brânză şi păstrată de-a lungul peregrinărilor mele – e cea mai mare probabilitate de a surprinde frânturi din discursul meu interior. Aici, fata de atunci se dezvăluie, prin procură, în cuvinte care conturează

în mod ideal fiinţa ei deasupra platitudinii şi brutalităţii – crede ea – limbajului mediului ei.

Alături de vreo douăzeci de poezii de Prévert, câteva de Jules Laforgue, Musset şi versuri izolate:

Am primit viaţa ca pe o palmă

Şi cum fluieri după o necunoscută

Am urmat-o fără să o cunosc (Pierre Loizeau).

Fraze ale lui Proust, toate despre memorie, preluate din Istoria literaturii franceze, de Paul Crouzet. Altele, a căror proveniență am uitat-o:

Nu există fericire adevărată în afară de aceea de care îţi dai seama când te bucuri de ea (Alexandre Dumas, fiul).

Fiecare dorinţă m-a îmbogăţit întotdeauna mai mult decât posesia mereu falsă a dorinţei mele (André Gide).

Aceasta este fata care va intra în colonie.

Ea este reală în afara mea, numele ei este înscris în registrele preventoriului din S., dacă au fost păstrate. Annie Duchesne. Numele meu de fată, numele de familie care mi se părea prea strident, care poate nu îmi plăcea, pentru că era, după mama, din partea rea a familiei, şi îl preferam pe al ei, Duménil, blând şi înăbuşit. Acest nume, Duchesne, s-a pierdut şase ani mai târziu cu lejeritate, poate cu uşurare, la primăria din Rouen, garantând în acelaşi timp trecerea mea în lumea burgheză şi ştergerea poveştii din S.

Real este şi acest loc care de-a lungul anilor a devenit în memoria mea un fel de castel, un amestec între cel din Cărarea pierdută şi cel din Anul trecut la Marienbad, pe

care nu l-am putut regăsi cu maşina în toamna lui 1995, revenind din Saint-Malo, forțată să parchez pe strada principală din S. şi să o întreb pe vânzătoarea de la tutungerie cum să ajung la preventoriu, apoi, în fața aerului ei mirat, de parcă n-ar fi auzit niciodată acest cuvânt, să precizez „vechiul Institut medico-pedagogic, cred”, ca ea să-mi arate drumul. Acest loc despre care am descoperit abia astăzi, uluită, pe internet, că este o mănăstire ridicată în Evul Mediu, demolată, reconstruită, transformată de-a lungul secolelor. Nu poate fi vizitat decât în zilele dedicate patrimoniului.

În vederile care o reprezintă în prezent nu există nicio urmă a fostei sale funcții de preventoriu, care se transforma vara într-o mare „colonie sanitară”, capabilă să găzduiască în două contingente succesive sute de copii slăbiți sau „cu tulburări de comportament”, supravegheați de vreo treizeci de monitori, doi profesori de gimnastică, un medic şi surori medicale. În schimb, nu există nicio referință în legătură cu caracterul istoric al locului pe această carte poştală trimisă la sfârşitul lunii august 1958 lui Odile – cealaltă prietenă apropiată de la internat, diferită de Marie-Claude, deoarece este fiică de țărani, care are cu fiica de băcan o atât de profundă complicitate socială, încât nici nu e nevoie să-şi spună ceva, trebuie doar să folosească între ele, râzând, cuvinte din dialect. Pe această carte poştală, fotocopiată acum câțiva ani de Odile special pentru mine, văd, luat de sus, un corp impunător de clădiri vechi, cu aspect auster, din piatră de un ocru vag, alcătuit din trei aripi inegale ca înălțime şi lungime, în forma unui T culcat a cărui bară perpendiculară pare deplasată spre dreapta. Aripa mai scurtă evocă o capelă. La intrare, porticul monumental este flancat de două gherete pentru portari. Ansamblul pare să dateze din epoci diferite, dominant fiind secolul al XVIII-lea.

Între două aripi se află un teren de sport. În stânga porticului, mici clădiri tipice postbelice. În dreapta se întinde un parc ale cărui limite nu se pot vedea, un zid înconjoară întreaga parte a domeniului vizibilă în fotografie. Pe spate: „Preventoriul din S [...] – Orne”.

În momentul în care o introduc în scenă pe Annie Duchesne, pe 14 august 1958, mă găsesc pradă unei crize de apatie care precedă adesea o renunțare la scris în fața unor dificultăți pe care nu le definesc clar. Care nu vine din lipsă de amintiri: mai degrabă trebuie să rezist pentru a nu lăsa imaginile – o cameră, o rochie, pasta de dinți Émail Diamant: memoria este o recuzitoare nebună – să se înlănțuie una după alta şi să mă facă spectatoarea fascinată a unui film lipsit de semnificație. Alta este mai degrabă problema cu care mă confrunt: să prind şi să înțeleg comportamentul acestei fete, Annie D., fericirea şi suferința ei, situându-le în raport cu regulile şi convingerile societății de acum o jumătate de secol, cu o normalitate evidentă pentru toată lumea, cu excepția unui mic segment al societății mai „evoluate”, din care nici ea, nici ceilalți din colonie nu făceau parte.

Ceilalți.

Le-am tastat numele şi prenumele în Cartea de telefon din computer. Cele de băieți mai întâi. În cazul numelor foarte răspândite, multitudinea ocurențelor cu acelaşi prenume nu a dus la nimic. Nu exista niciun indiciu pentru a afla care dintre aceşti Jacques R. a fost în tabără în vara lui 1958. Identitatea lor a fost dizolvată în masă. Câteva nume cu domiciliul în Basse-Normandie m-au convins, poate greşit, că am de-a face cu cei despre care îmi aminteam că locuiau deja acolo în 1958. Astfel, ei nu migraseră niciodată în afara teritoriului tinereții lor. Această descoperire m-a tulburat.

De parcă dacă ar fi rămas la fel de când s-au ancorat într-un loc, de parcă identitatea geografică le-ar fi garantat permanența ființei.

Am încercat cu numele fetelor. Niciunul nu mi s-a părut de încredere, probabil că şi-au schimbat aproape toate numele, la fel ca mine, când s-au căsătorit şi nu au profitat de oferta binevoitoare a cărții de telefon, care propune: „Completați-vă numele de fată şi veți fi mai uşor de găsit de vechile cunoştințe”.

Mi-am extins căutarea pe Google. L-am identificat cu certitudine, pe Colegi de şcoală, pe Didier D., fost elev al Şcolii Veterinare din Maisons-Alfort şi, mai puțin sigur, pe Guy A., din Nord, care figura pe mai multe site-uri sportive din Lille şi regiunea sa.

M-am întors la cartea de telefon, am rescris nume, fascinată în fața ecranului, ca la marginea limburilor sclipitoare din care aş fi încercat să scot una câte una ființele dispărute acolo încă din vara lui ‘58.

Ei erau cei cărora le-a desemnat France Télécom locația pe o hartă printr-un cerc albastru? Ei se aflau sub pata întunecată a unui acoperiş care dezvăluia, mărită la maximum, o fotografie făcută de sus şi înconjurată de acelaşi mic cerc albastru de localizare, ca o țintă?

M-am jucat cu ideea de a-i suna, chiar şi pe cei despre care nu eram sigură că sunt ei, sub pretextul unei cercetări asupra coloniilor de vară din anii ‘50 şi ‘60. M-am imaginat în postura unui jurnalist, punând întrebări. Ați fost la S. în vara lui 1958? Vă amintiți alți monitori? De H., monitorul-şef? Şi de o monitoare, mă rog, nu pentru mult timp, s-a mutat repede la secretariatul medical, care se numea Annie Duchesne? O adolescentă destul de înaltă, brunetă, cu

părul lung şi ochelari? Ce mi-aţi putea spune despre ea? Probabil m-ar întreba de ce mă interesez de această fată. Sau ar spune că am greşit numărul. Sau mi-ar închide telefonul în nas.

Apoi m-am întrebat de ce vreau să fac asta, ce căutam. Nu să mă asigur că nu aveau nicio amintire despre Annie D., cu atât mai puțin – ipoteză terifiantă – că aveau vreuna. Nu mi-am dorit decât un lucru, în fond, să le aud vocea, chiar dacă erau puține şanse să le-o recunosc, să am dovada fizică, empirică, a existenței lor. De parcă aveam nevoie ca ei să fie în viață pentru a continua să scriu. Nevoia de a scrie despre cei vii, sub amenințarea de a-i pune în pericol, nu în liniştea pe care o dă moartea oamenilor, aduşi la imaterialitatea ființelor fictive. Să fac din scris un act de nestăpânit. Să ispăşesc puterea de a scrie – nu uşurința, nimeni nu are mai puțină decât mine – prin frica imaginară de consecințe.

Gândindu-mă bine la asta, poate că este vorba de dorința perversă de a mă asigura de existența lor pentru a-i compromite în tentativa mea de dezvăluire, de a fi Judecata lor de Apoi.

De data asta a intrat. Fireşte, ceea ce îşi imaginase despre preventoriu în săptămânile precedente a fost imediat şters la vederea scării monumentale de piatră, a sălii lungi de mese cu stâlpi, a dormitoarelor uriaşe, cu tavanul la o înălțime amețitoare, a coridorului îngust, întunecat, de sus, unde sunt aliniate uşile camerelor destinate monitorilor. În a ei, cea din capăt, monitoarea cu care trebuie să o împartă – Jeannie, păr bogat, brun, ondulat, ochelari mari, cu rame negre – îşi luase deja patul de lângă fereastră, îşi instalase lucrurile în jumătate din dulap. Siguranța dublată de exuberanță pe care o văzusem la ea pe trotuarul din fața gării a părăsit-o. Pe măsură ce ia legătura cu cei care

sosesc, i se pare că toți se comportă cu dezinvoltură şi hotărâre, fără să se mire de nimic.

Pentru ea, totul este nou.

În prima noapte, rămâne trează, deranjată de respirația colegei de cameră, care adormise pe loc. Nu a dormit niciodată cu cineva pe care nu-l cunoştea. I se pare că spațiul camerei îi aparține mai mult colegei decât ei.

Ceilalți vin de la licee şi Şcoli normale de institutori. Mai mulți sunt deja la posturi. Câțiva băieți şi fete lucrează ca educatori pe tot parcursul anului la preventoriu. Ea este singura care provine dintr-o instituție religioasă. Sigur că urăşte internatul Saint-Michel, dar nu are deloc experiența unei lumi laice în care, de exemplu, 15 august este o zi ca oricare alta, aceea a sosirii copiilor la colonie, şi este prima dată când nu va merge la slujba de Adormirea Maicii Domnului. La primul prânz a fost întrebată: din ce colivie vii? După un moment de ezitare – pentru ea, colivia este casa păsărelelor, închisoare, în argou –, ea răspunde: de la Liceul Jeanne-d'Arc, din Rouen. Fiindcă voiau să ştie dacă o cunoaşte pe cutare sau cutare fată de acolo, a fost nevoită să recunoască că abia fusese înscrisă pentru anul şcolar următor, că a fost până acum într-o şcoală religioasă.

Diversitatea o deconcertează. Nu este pregătită pentru relații de simplă camaraderie între băieți şi fete care participă la aceeaşi muncă. Este o situație nouă. Pe scurt, ea ştie să le vorbească băieților doar într-un mod de înfruntare verbală populară, deopotrivă defensivă şi încurajatoare, alcătuită din ademeniri şi ironii, ca pe străzile pe care urmăresc ei fetele. La întâlnirea care precedă sosirea copiilor, măsurând din priviri pe cei vreo cincisprezece băieți, nu a reperat

niciunul dintre ei care să corespundă visului ei de poveste de dragoste.

Două imagini din primele zile:

Pe gazonul însorit, la ora prânzului, în fața uşilor sălii de mese, sub conducerea directorului elegant în jacheta şi pantalonii săi de culoarea frunzelor de toamnă, cei aproximativ o sută de copii adunați cântă mai întâi încetişor, apoi din ce în ce mai tare, până la un bubuit care te înfioară, înainte de a coborî din nou la o şoaptă abia auzită: „Tată! Mamă! Acest copil are doar un ochi! Tată! Mamă! Acest copil are doar un dinte! Ah! Doamne, ce neplăcut e să ai un copil care are un singur ochi. Ah! Doamne, ce neplăcut e să ai un copil care are doar un dinte”[16].

În iarba parcului, douăsprezece adolescente în uniformă, tricou şi pantaloni scurți albaştri dansează, ținându-se de brațe; la mijloc, o monitoare blondă cu coadă de cal le conduce cu vioiciune, într-un pas când la dreapta, când la stânga, cântând „Pantofii mei, pantofii mei, sunt plini de găuri / Sunt tralala, sunt tralala”[17].

Citesc în persistența acestor imagini fascinația fetei din ‘58 pentru o lume riguros organizată, dirijată de suflatul în fluier, punctată de cântece de marş într-o atmosferă de veselie şi libertate. O societate în care toată lumea, de la director până la infirmiere, este binedispusă, unde adulții,

---

[16] Fragment din cântecul pentru cercetaşi Dans la troupe (În trupă).

[17] În orig., zazou; cf. dicționarului CNTRL, în anii ‘40, erau numiți zazous adolescenții pasionați de jazz, care se îmbrăcau extravagant. Cuvântul a devenit sinonim cu excentric, trăsnit, elegant.

pentru prima dată, îi par suportabili. Un fel de lume închisă, ideală, în care toate nevoile sunt acoperite din abundență, cu o revărsare de hrană, jocuri şi activități nebănuită în internatul de la Yvetot.

Citesc dorința ei de a se adapta la acest nou mediu, dar şi teama difuză de a nu fi capabilă, de a nu ajunge niciodată la nivelul monitoarei blonde – ea nu ştie nicio melodie în care să nu apară Dumnezeu. (Uşurarea ei de a afla a doua zi că nu va fi responsabilă de un grup, urma să fie o „monitoare volantă", adică să înlocuiască monitorii în ziua lor liberă.)

Se află în colonie de trei zile. E seară, sâmbătă. În dormitoare, toți copiii sunt în paturi. O văd aşa cum am văzut-o de zeci de ori de atunci, coborând scările cu colega ei de cameră, în blugi, cu tricoul marinăresc şi sandale albe din curele. Şi-a scos ochelarii şi şi-a desfăcut cocul, părul lung îi flutură pe spate. Este extrem de emoționată, e prima ei petrecere-surpriză.

Nu ştiu dacă era deja muzică când au ajuns în pivnița situată în afara clădirii centrale, poate sub infirmerie sau altă încăpere. Nici dacă el era deja acolo, printre cei care îşi făceau de lucru în preajma pick-upului, alegând discuri. Cert este că el a fost primul care a invitat-o să danseze. Pe o piesă rock. Este jenată să danseze atât de prost (e posibil să îi fi spus asta ca să-şi ceară scuze). Se învârte cu paşi lungi, ghidată de mâna lui sigură, sandalele ei fac clic-clac pe cimentul pivniței. Este tulburată pentru că el nu încetează să o privească intens în timp ce o face să se rotească. Nimeni nu s-a mai uitat la ea cu o privire atât de apăsătoare. El este H., monitorul-şef. E înalt, blond, bine făcut, cu un pic de burtă. Ea nu se întreabă dacă îl place, dacă îl consideră frumos. Arată puțin mai în vârstă decât ceilalți monitori, dar pentru ea nu e un băiat, e un bărbat

matur, mai mult din cauza funcției pe care o ocupă decât a vârstei. La fel ca omologul său feminin, monitoarea-şefă L., el este pentru ea de partea celor care conduc. Chiar azi la amiază, luase prânzul la aceeaşi masă cu el, intimidată, foarte stânjenită pentru că nu ştia cum să mănânce fără să dea pe ea piersica la desert. Nici măcar o secundă nu şi-a imaginat că l-ar putea interesa, este uluită.

În timp ce dansează, se dă înapoi spre perete, continuând să se uite la ea. Se stinge lumina. O trage cu putere la pieptul lui, îşi striveşte gura de a ei. Pe întuneric se aud proteste, cineva aprinde lumina. Înțelege că el a fost cel care a apăsat întrerupătorul. Nu poate să-şi ridice privirea spre el, cuprinsă de o spaimă delicioasă. Nu-i vine să creadă ce i se întâmplă. El şopteşte: ieşim? Ea spune că da, nu pot flirta în fața altora. Sunt afară, mergând de-a lungul zidurilor clădirii îmbrățişați. E frig. Lângă sala de mese, în fața parcului întunecat, el o lipeşte de zid, se freacă de ea, ea îi simte penisul pe burtă, prin blugi. El avansează prea repede, ea nu este pregătită pentru un asemenea ritm, atâta ardoare. Ea nu simte nimic. Este subjugată de dorința pe care o are el pentru ea, o dorință masculină nestăpânită, sălbatică, fără legătură cu cea a flirtului ei lent şi prudent de primăvară. Nu îl întreabă unde se duc. Când şi-a dat seama că o duce într-o cameră – se poate să o fi anunțat?

Sunt în camera ei, în întuneric. Ea nu vede ce face el. În această clipă, ea încă mai crede că vor continua să se sărute şi să se mângâie prin haine, pe pat. El spune: „dezbracă-te”. De când a invitat-o la dans, ea a făcut tot ce i-a cerut el să facă. Între ceea ce i se întâmplă şi ceea ce face, nu există nicio diferență. Ea se întinde lângă el pe patul îngust, goală. Nu are timp să se obişnuiască cu nuditatea lui completă, cu corpul lui de bărbat gol, simte imediat enormitatea şi rigiditatea membrului pe care i-l împinge între coapse. El

forțează. O doare. Îi spune că este virgină, ca o apărare sau o explicație. Ea țipă. El o ceartă: „Aş prefera să te bucuri, nu să țipi!”. Ar vrea să fie în altă parte, dar nu pleacă. Îi este frig. Ar putea să se ridice, să aprindă lumina, să-i spună să se îmbrace şi să plece. Sau să se îmbrace ea, să îl lase acolo şi să se întoarcă la petrecere. Ar fi putut. Ştiu că nu i-a venit ideea. De parcă era prea târziu să dea înapoi, iar lucrurile trebuiau să-şi urmeze cursul. De parcă nu avea dreptul să-l abandoneze pe acest bărbat, aflat în această stare pe care ea o declanşase în el. Copleşit de dorința furioasă pe care o are pentru ea. Nu-şi poate imagina că el nu a selectat-o pe ea – aleasa – dintre toate celelalte.

Continuarea se desfăşoară ca un film porno în care partenera bărbatului se află în contratimp, nu ştie ce să facă pentru că nu ştie ce urmează. El singur este stăpânul ei. El este mereu cu un pas înainte. O face să alunece spre baza abdomenului lui, cu gura pe penis. Ea primeşte imediat explozia unui jet abundent de spermă care o stropeşte până în nări. Nu au trecut mai mult de cinci minute de când au intrat în cameră.

Îmi este imposibil să găsesc în memoria mea un sentiment oarecare, cu atât mai puțin un gând. Fata de pe pat asistă la ceea ce i se întâmplă, la ceea ce nu şi-ar fi imaginat niciodată să trăiască cu o oră înainte, atât.

El aprinde lumina, o întreabă care dintre cele două săpunuri, aşezate în dreapta şi în stânga chiuvetei, este al ei, îşi freacă penisul cu el, se spală şi ea. Amândoi se reaşază pe pat. Ea îi oferă ciocolată cu lapte şi alune adusă de la băcănie, el se amuză de asta, când vei lua leafa, cumpără mai degrabă nişte whisky! E un alcool de lux pe care părinții ei nu îl vând, alcoolul oricum o dezgustă.

Colega se va întoarce de la petrecere în orice clipă. S-au îmbrăcat. Ea îl urmează în camera lui, pe care o ocupă singur ca monitor-şef. A renunțat la orice urmă de voință, este în întregime în voia lui. A experienței lui de bărbat. (Nicio clipă ea nu va exista în gândurile lui. Chiar şi astăzi aceasta este o enigmă pentru mine.)

Nu ştiu în ce moment, fără să se resemneze, ea a acceptat totuşi să-şi piardă virginitatea. Vrea să o piardă. Colaborează. Nu-mi amintesc de câte ori a încercat să o penetreze, iar ea l-a supt pentru că nu a reuşit. El a recunoscut, ca să o scuze: „Sunt mare".

El repetă că şi-ar dori să simtă şi ea plăcere. Ea nu poate, el se poartă prea impetuos cu sexul ei. Poate că ar putea dacă el i-ar mângâia sexul cu gura. Nu îi cere asta, este un lucru ruşinos pentru o fată să pretindă ceva. Ea face doar ce vrea el.

Nu lui i se supune ea, ci unei legi incontestabile, universale, aceea a unei violențe masculine căreia într-o zi sau alta ar trebui să se supună. Că această lege este brutală şi murdară este adevărat.

El spune cuvinte pe care ea nu le-a auzit niciodată, care o fac să treacă din lumea adolescentelor care râd pe înfundate de obscenități şoptite, în cea a bărbaților, care pentru ea semnifică intrarea în adevărata viață sexuală:

M-am masturbat în după-amiaza asta.

Toate sunt lesbiene la tine acolo, nu-i aşa?

El are chef de vorbă şi vorbesc cu calm unul în brațele celuilalt, cu fața la fereastra de pe un perete acoperit cu desene ale copiilor. Este originar din Jura, profesor de

gimnastică la un colegiu tehnic din Rouen, are logodnică. Are douăzeci şi doi de ani. Încearcă să se cunoască. Ea spune că este lată în şolduri. El răspunde: „Ai şolduri de femeie”. Ea este mulțumită. Devine o relație normală. Probabil au dormit puțin.

S-a făcut dimineață, se întoarce în camera ei. Din momentul în care l-a părăsit, toată îndoiala față de ceea ce s-a întâmplat s-a prăbuşit peste ea. Nu a ieşit din starea de stupoare, pradă în acelaşi timp stării de beție dată de evenimentul care trebuie exprimat, formulat pentru a deveni real. Care o împinge să povestească totul. Colegei ei, deja spălată şi îmbrăcată pentru a coborî la micul-dejun, i-a spus: „M-am culcat cu monitorul-şef”.

Nu ştiu dacă se gândeşte deja că este „o noapte de dragoste”, prima pentru ea.

Este pentru prima dată când îmi aduc aminte de această noapte de 16 spre 17 august 1958 simțind o profundă satisfacție. Mi se pare că nu mă pot apropia mai mult de atât de realitate. Care nu însemna nici groază, nici ruşine. Doar supunerea față de ceea ce se întâmplă, absența semnificației a ceea ce se întâmplă. Nu pot merge mai departe în acest gen de migrație voluntară în ființa mea de abia optsprezece ani, în ignoranța ei legată de ceea ce va urma, de duminica începută.

E ora prânzului, vacarm în sala de mese, ea stă în capătul unei mese veghind peste o duzină de băieți care zbiară. Nu poate înghiți legumele negricioase şi lipicioase din farfurie (sunt vinete, nu mai mâncase niciodată). Mi se pare că inima nu i se descleştase de când a intrat în pivniță cu o seară înainte. Îl vede apărând între coloanele sălii, inspectând, mişcându-se printre mese. Se opreşte la celălalt

capăt al mesei, stă în fața ei între cele două rânduri paralele de băieți, o fixează fără scoată un cuvânt. Nu l-a mai revăzut de aseară. Vede această privire – şi-a pus ochelarii la loc – care se apleacă peste ea, o acoperă, care vrea să o oblige să-şi amintească ce a făcut în acea noapte. Ea coboară ochii, nu poate suporta privirea aceea holbată, e un copil vinovat în mijlocul celorlalți copii. (Mult mai târziu, îmi voi reproşa că nu i-am susținut privirea încărcată de amintirea nopții, de complicitatea pe care cu siguranță o aştepta în schimb şi pe care fata acelei dimineți este incapabilă să o interpreteze.)

Nu pot înregistra ordinea cronologică decât sărind de la o imagine la alta, de la o scenă la alta, scene a căror durată reală nu trebuie să fi depăşit adesea câteva minute, ba chiar secunde, dar care s-au întins disproporționat în memorie, de parcă aceasta mai adăuga puțin la fiecare trecere. Şi, ca în jocul Statuile, în care cel care este lipit de perete, când se întoarce, nu observă decât jucători care s-au oprit din mişcare, înaintarea vieții între două imagini îmi este de mult timp invizibilă.

O văd după-amiază citind primele pagini din Condiția umană în format de buzunar. Cu fiecare frază pe care o citeşte, o uită pe cea precedentă. După uciderea bărbatului care dormea sub plasa de țânțari, ea nu mai înțelege deloc povestea. Nu a mai fost niciodată într-o astfel de incapacitate de a citi.

O văd duminică seara, în camera lui, când copiii sunt în pat şi monitorii sunt liberi, cu excepția celor care supraveghează dormitoarele scufundate în lumina albăstruie a veiozelor de noapte. El a fost cel care i-a dat întâlnire când s-au văzut după-amiază, sau ea a venit de bunăvoie? Oricum ea nu îşi poate imagina ca ei să nu petreacă împreună noaptea care vine, din cauza celei precedente. El stă întins pe pat, ea stă

lângă el, pe margine. Se joacă cu eşarfa înflorată pe care a strecurat-o ea în răscroiala cardiganului albastru purtat chiar pe piele. Ea comite prima greşeală. Cu aceeaşi inocență cu care i-a oferit ciocolată, aceeaşi necunoaştere a băieților, fără să măsoare rana în amorul propriu pe care i-o provoacă şi care a devenit din ce în ce mai uluitoare de-a lungul anilor în memoria mea, i-a spus, comparându-l cu un instructor cu barbă blondă şi alură de rugbist: „După bărbos, eşti cel mai tare din colonie”.

Ea crede că i-a făcut un compliment şi nu simte deloc ironia din replica lui promptă: „Îți mulțumesc!”, fiindcă adaugă:

„Dar este adevărat!”.

Spune asta, nevrând deloc să-l rănească – ca un adevăr exterior lor, care nu poate însemna în niciun caz că îl preferă pe bărbos.

În privirea lui posomorâtă, ea îşi înțelege gafa, dar îi neagă imediat importanța. Este într-o stare de autism din dorința unei alte nopți cu H. Este sigură că o va avea datorită a ceea ce s-a întâmplat între ei, a ceea ce au făcut şi nu au făcut încă. El este iubitul ei. Ea aşteaptă un semn. Faptul că acesta nu vine o derutează, poate.

În secvența următoare, el a plecat din cameră. Ea rămâne în picioare să-l aştepte, crezând că va reveni.

Dar nu el intră în cameră, ci un breton brun şi ondulat, Claude L. O face să înțeleagă că nu are rost să stea acolo, că H. n-o să se mai întoarcă. Cred că ea întreabă dacă s-a dus să o vadă pe institutoarea blondă, Catherine P. El nu răspunde. Poate că râde.

(De aici înainte nu mai pătrund în gândurile adolescentei din S., nu pot decât să-i descriu gesturile, faptele, să consemnez cuvintele altora şi mai rar pe ale ei.)

O văd în lumina crudă a camerei lui H., răvăşită, nevenindu-i să creadă, poate în lacrimi, fugind să se ascundă într-un colţ dintre perete şi uşă pentru că a bătut cineva. În spatele uşii, care a rămas larg deschisă, lipită de perete, o aude pe Monique C. râzând şi spunându-i bărbatului cu părul creţ – care tocmai i-a indicat prezenţa printr-un semn mut şi aceasta a înţeles dezgustată: „Ce face acolo? E beată?". Ea iese din spatele uşii, se arată. Se află în faţa celor doi, la un metru distanţă, fără pantofi, măsurată din cap până în picioare de Monique C., amuzată.

Nu mai ştiu ce a implorat – ce cuvinte îngropate de atunci sub ruşine, poate că să îi spună dacă H. este cu blonda – şi nici ce refuz dispreţuitor a primit la schimb, ca ea să îi adreseze lui Monique C., umilă, această întrebare: „Atunci, nu mai suntem prietene?". Iar Monique C. să-i replice cu violenţă, cu un fel de repulsie: „Ah! Nu! Că doar nu am mâncat din acelaşi vas!".

Reiau iar şi iar scena a cărei oroare nu s-a atenuat, oroarea de a fi fost atât de lamentabilă, o cătea care vine să cerşească mângâieri şi primeşte un şut. Dar această imagine repetată nu învinge opacitatea unui prezent dispărut de o jumătate de secol, ci lasă intactă şi de neînţeles această aversiune a unei alte fete faţă de mine.

Nu rămâne decât această certitudine: Annie D., fetiţa răsfăţată a părinţilor ei, eleva strălucită, este, exact în acest moment, un obiect de dispreţ şi de bătaie de joc în ochii lui Monique C. şi ai lui Claude L., în ochii tuturor pe care şi i-ar fi dorit egalii ei.

Nu mai este în camera lui H. În acel moment, în aceeaşi seară de duminică, rătăcită, slăbită, a întâlnit – sau i s-a alăturat de bunăvoie – grupuleţul de monitori, fete şi băieţi, dornici să-şi petreacă seara chefuind şi dezlănţuindu-se, lăsându-se pradă, poate, unei vagi dorinţe de a face farse bobocilor la începutul coloniei? Încă o văd pe coridorul dintre camere, protestând pentru că este orbită de părul îmbibat de apă dintr-o găleată, legănată, fără îndoială, în strigătul care a devenit ulterior un ritual de Taïaut O Taïaut[18]. Toţi izbucnesc zgomotos în râs: „Ce semeni cu Juliette Gréco!”. Prin părul ud, ea îl vede pe H., masiv, nemişcat în uşa camerei lui, privind şi zâmbind cu îngăduinţa adultului responsabil în faţa maimuţărelilor elevilor de liceu. (Mi-ar fi uşor să presupun astăzi că, deja la curent cu totul, grupul plănuise să mă conducă până la camera lui H., pentru distracţie.) Ea comite a doua gafă a serii. Se desprinde de grup, îi strigă prenumele, îl cheamă în ajutor, râzând, repetându-i ce au spus despre ea, că seamănă cu Juliette Gréco. E firesc ca ea să caute refugiu la el datorită nopţii precedente, în care au fost goi împreună. Se duce să se arunce în braţele lui. El şi le ţine de-a lungul corpului. Continuă să zâmbească fără să spună nimic. Se întoarce şi intră înapoi în camera lui. (Probabil s-a gândit din ce în ce mai mult că fata asta e o idioată, că nu are de ce să se încurce cu ea, o imbecilă care se crede Juliette Gréco.)

În această duminică cenuşie de noiembrie 2014, mă uit la fata care eram eu, privind cum îi întoarce spatele, în faţa tuturor, bărbatul cu care a fost goală pentru prima dată, care s-a bucurat de ea toată noaptea. Nu are niciun gând în minte. Are doar amintirea celor două trupuri ale lor, a

---

[18] Strigăt de vânătoare, lansat la vederea animalului urmărit, pentru a ghida câinii.

gesturilor lor, a ceea ce s-a întâmplat – cu voia sau fără voia ei. A intrat în panica pierderii, în abandonul de nejustificat.

Este pierdută, o fată de doi bani. Totul îi este egal. Ea se lasă condusă de grupul surescitat cu docilitatea cuiva care nu mai simte nimic. Iată-i în mica clădire nouă din stânga mănăstirii, o cameră mare, cu pereții verzui şi un bec atârnat de tavan. Ea nu are ochelarii. Ei spun insistent că se află în camera celor două secretare ale directorului, plecate în weekend, dar ea este surprinsă că se poartă ca şi cum ar fi la ei acasă. Au pus discuri de Robert Lamoureux şi Fernand Raynaud, scot pahare şi vin alb. Nu-şi dă seama că sunt pe cale să se distreze pe seama ei, pregătindu-i o farsă, cum va afla a doua zi, camera în care sunt este cea a EPS, a celor doi monitori de educație fizică, Guy A. şi Jacques R., care se pregăteşte să o îmbrățişeze pe patul unde sunt aşezați mai mulți. Începuseră oare – aşa cum i-a spus câteva zile mai târziu Claudine D., monitoarea cu o pată violacee pe obraz – „să îşi bată joc de ea”, fiind cu toții desigur la curent cu noaptea ei împreună cu monitorul-şef şi spectatori ai lipsei ei de demnitate de pe coridor?

Îi aude râzând, spunând poveşti obscene – absentă şi insensibilă. (Acum, în timp ce scrie, se strecoară peste acest moment ultima scenă a filmului Barbarei Loden, în care o vedem pe Wanda într-un club, între doi petrecăreți, mută, luând țigara care i se oferă, întorcând capul spre dreapta, spre stânga. Ea nu mai este acolo. Înainte, spusese: „Nu valorez nimic”. Camera îi încadrează fața înghețată, care, puțin câte puțin, se dizolvă.)

Continuarea Wandei a fost filmată cu treisprezece ani mai devreme într-un dormitor din Orne, în S. Au stins becul şi stau întinşi în perechi pe paturi şi pe jos. Discurile continuă să se învârtă pe platanul pick-upului. Şi ea este întinsă pe

podea pe o saltea cu Jacques A., sunt goi de la talie în jos, în acelaşi sac de dormit. El nu se mai opreşte din sărutat, iar ei nu-i plac buzele lui moi. Îşi împinge penisul, mai puțin gros decât cel al lui H., ea spune nu şi că este virgină. O udă între coapse. Mi se pare că ea plânge, în timp ce îi aude pe ceilalți băieți în întuneric informându-se prin glume despre evoluția operațiunilor cu fetele, iar pe Dalida cântând „Plec cu bucurie în suflet lalalalayéyéyéyé / Plec spre fericire”.

Încearcă din nou să o pătrundă. Se străduieşte fără brutalitate, în încăpățânarea dorinței lui. Ei îi este frică că va reuşi. Nu se gândeşte să plece. Nu e nici bine, nici rău, ceva între suferința şi consolarea oferită de un corp surogat, de aceeaşi dorință a unui om în alt corp. Ea nu face altceva decât să îl dea cu împrumut pe al ei, dar este hotărâtă cu înverşunare să-şi apere intrarea. Fără îndoială că este deja animată de voința de a se „dărui” – cuvântul în uz – doar lui H., bărbatul care i-a cerut asta cu o seară înainte şi care tocmai a respins-o.

O urmăresc pe această fată, imagine cu imagine, din seara în care a intrat în pivniță împreună cu colega ei de cameră şi când H. a invitat-o la dans, dar îmi este imposibil să înțeleg logica şi toate derapajele care au adus-o în situația de acum.

Pot doar să spun că, revenind luni, 18 august, în zorii zilei, în camera ei, unde, din nou colega ei este deja în picioare, consideră că ceea ce s-a întâmplat în sacul de dormit cu Jacques R. este total insignifiant, nul şi neavenit. (După ce s-a speriat când a văzut că îi curge sânge când şi-a scos blugii pentru a se schimba, înainte să-şi dea seama cu uşurare că e vorba despre menstruație, cu opt zile mai devreme.)

O văd pe Annie D. în dorința ei puternică, aflată la apogeu. Ea nu poate nega dorința ei pentru H., crezând că el o va dori, continuând să creadă asta şi după ce, chiar în seara aceea, când a venit în camera lui, a respins-o printr-un refuz usturător, revoltat, pe motiv că „a mers cu R.” – asta chiar după ce ea aflase că institutoarea blondă, Catherine, logodită cu un recrut în Algeria, aşa cum atestă inelul ei cu piatră albastră şi scrisorile ştampilate FM[19], puse zilnic lângă farfuria ei, a înlocuit-o în patul monitorului-şef.

Ea vrea ca el să facă gesturile, toate gesturile care semnifică dorința lui pentru ea. Ea vrea ca el să simtă plăcere de la ea, să se epuizeze de plăcere deasupra ei. Nu aşteaptă nimic pentru ea.

Nu renunță la el, aşteaptă doar să o vrea într-o seară, din capriciu, din lipsa de chef a blondei, din milă, nu contează. Nevoia ei de el, de a-l lăsa să-i stăpânească trupul, o înstrăinează de orice sentiment de demnitate.

Din cauza ochilor lui pătrunzători, a buzelor pline, a staturii, ei i se pare că seamănă cu Marlon Brando. Nu are importanță că unii monitori spun cu voce joasă că e înalt, puternic. Şi prost. Ea îl numeşte în gând Arhanghelul.

Într-un oră de pauză, intră în catedrala din S., fiind atentă să nu fie văzută de vreunul dintre monitori, care o iau în derâdere când prind ocazia, începând cu acest institutor din Sud, care îi cântă „ave ave degetul mic”, pe melodia de la Ave Maria, privind-o ironic. Dumnezeul pe care îl imploră este doar efigia lui H., adevăratul Dumnezeu, care şi-a

---

[19] Ştampila FM (franciză militară) este un mod de francare poştală care permitea soldaților în misiune să corespondeze la un preț mai mic sau gratuit.

întors fața de la ea, indiferent față de disperarea ei, de slăbiciunea ei – care a preferat-o pe blondă în locul ei. Doamne, spune doar un cuvânt şi sufletul meu va fi izbăvit.

În timp ce scriu, îmi dau seama că niciodată până acum nu m-am gândit că blonda ar fi putut să-şi dorească să ocupe un loc pe care eu îl ocupasem din întâmplare şi că, logodită sau nu, nu putea ceda în fața acestei fete deşirate şi stângace, cu ochelari de mioapă, aşa cum sigur mă judecase încă din prima zi, când ne-am făcut radiografii una după alta la infirmerie. Fără îndoială, aceasta a fost şi părerea celorlalți, pe care nu i-am auzit niciodată criticând jocul ei dublu, acceptând inconştient acuplarea trecătoare de o vară dintre monitorul-şef bine făcut şi drăguța institutoare ale cărei forme dezvăluite într-o zi când era în costum de baie aveau să provoace fluierături de admirație din partea băieților şi degetul ridicat în semn de erecție – gestul obişnuit, bazat pe jocul lor de cuvinte cu expresia pin-up[20]. Probabil şi eu gândeam la fel. O consideram mai frumoasă, mult mai frumoasă decât mine. În 2003, am rezumat concis: „Ea este, eu nu sunt".

Pe măsură ce merg mai departe, simplitatea anterioară a povestirii depuse în memoria mea dispare. A merge până la sfârşitul anului 1958 înseamnă să accepți demolarea interpretărilor acumulate de-a lungul anilor. Să nu netezeşti nimic. Nu construiesc un personaj de ficțiune. Deconstruiesc fata care eram.

---

[20] Jocul de cuvinte rezultă din omofonia pin-up (ilustrație reprezentând o femeie senzuală goală sau sumar îmbrăcată) şi pine (penis, în argou), plus up (în sus).

O suspiciune: oare n-am vrut, în mod obscur, să scot la lumină acest moment al vieții mele cu scopul de a experimenta limitele scrisului, de a împinge până la capăt linia de demarcație cu realitatea (merg până acolo încât mă gândesc că volumele mele anterioare sunt doar aproximări din acest punct de vedere). De asemenea, poate, să pun în joc figura scriitorului care mă trimite înapoi, să o distrug, înverşunându-mă să denunț o impostură, de genul „nu sunt cea care credeți că sunt", făcând ecou, de data asta, la „nu sunt fecioara care credeți că sunt" rostită de monitori la trecerea mea.

Continuarea, problema de a scrie continuarea când H. nu o mai vrea şi ea nu îl vrea pe Jacques R.

Cum să pătrunzi acum în deriva fermecată a acestei fete, să înțelegi sentimentul că trăieşte cel mai pasionant moment din viața ei, care o face insensibilă la toate batjocurile, la cuvintele sarcastice, la remarcile jignitoare.

În ce mod – tragic, liric, romantic, chiar umoristic, n-ar fi atât de greu – să povesteşti ceea ce a trăit în S., cu un calm şi un hybris care au fost judecate de alții, de toți ceilalți, drept pură nebunie şi destrăbălare.

Trebuie să scriu că, cu zece ani înainte de Revoluția din Mai, eram sublim de îndrăzneață, o avangardistă a libertății sexuale, un avatar al lui Bardot din Şi Dumnezeu... a creat femeia – pe care nu îl văzusem – şi, prin urmare, adoptam tonul de jubilație, acela care animă scrisoarea pe care o am în fața mea, trimisă lui Marie-Claude la sfârşitul lui august 1958: „În ceea ce mă priveşte, totul merge bine în cea mai bună dintre lumi [...]. Am dormit o noapte întreagă cu [...] monitorul-şef. Te şochează o astfel de revelație? M-am culcat şi cu unul dintre profesorii de sport, a doua zi. Asta este,

sunt amorală şi cinică. Cel mai rău e că nu am remuşcări. În fond, este atât de simplu, încât, două minute mai târziu, nu mă mai gândesc la asta”. În această ipoteză, o privesc pe fata din S. în contextul de astăzi, când, în afară de incest şi viol, nimic sexual nu este condamnabil, când citesc pe internet „Vanessa îşi va petrece vacanța la un hotel swinger”. Sau să adoptăm punctul de vedere al societății franceze din 1958, care considera că întreaga valoare a unei fete stă în „conduita” ei şi să spunem că această fată era demnă de milă în inconştiența şi puritatea ei, iar în naivitatea ei, să o facem să-şi asume responsabilitatea pentru tot? Ar trebui să alternez constant între o viziune istorică şi cealaltă – 1958/2014? Visez la o propoziție care să le conțină pe amândouă, fără întreruperi, pur şi simplu prin jocul unei noi sintaxe.

În fiecare seară se dă câte o petrecere. Ea se află la toate petrecerile-surpriză improvizate, ascultă discuri în camere cu luminile stinse, participă la provocări – introducerea Citroënului de doi cai-putere al directorului în sala de mese –, la excursii pe străzile pustii din S. după ce o şterge din cameră. Nu vrea să rateze nimic din prezent, din promisiunea serii. O văd:

cocoțată pe un taburet în barul Chez Graindorge, bând gin, ignorând aversiunea ei față de alcool provocată de bețivii din cafeneaua părinților ei

în echilibru pe zidul mănăstirii cu frica de a cădea pentru că e puțin cam beată

braț la braț între doi băieți în mijlocul unei găşti, urlând De profundis morpionibus[21], cuprinsă de exaltare şi de superioritatea de a merge printr-un oraş când oamenii dorm

cu capul pe un umăr – al cui? – într-un cinema, urmărind un film din țările din Est, KanaĹ,, redus la ceață pentru că nu are ochelarii şi nu vede nici imaginea, nici subtitrarea

mai presus de toate, coborând cele două etaje de scări patru câte patru, cu o țigaretă Gauloise între degete, pentru a se alătura grupului a cărui componență variază în funcție de rotația supravegherii dormitoarelor şi de formarea de cupluri care optează pentru singurătatea unei camere – dornică să se cufunde în euforia grupului.

Mai mult decât realitatea fericirii sale, conştientizarea realității fericirii sale este cea care nu lasă nicio îndoială pentru mine, chiar aceea a cărei necesitate apare în citatul copiat în agenda roşie: Nu există fericire adevărată în afară de aceea de care îți dai seama când te bucuri de ea (Alexandre Dumas, fiul).

Nu mai există nimic din Yvetot în ea, din internat şi călugărițe, din cafeneaua-băcănie. La mijlocul lunii septembrie, părinții ei vor veni să o vadă, împreună cu un unchi şi o mătuşă. Privindu-i ieşind din maşină cu gesturi largi şi vorbind tare în fața porticului preventoriului, va fi cuprinsă de uimire că i-a uitat complet într-o lună. Cu o vagă milă, îi va găsi bătrâni.

Este surprinsă de libertatea ei, de amploarea libertății ei. Câştigă bani pentru prima dată, cumpără ce îşi doreşte,

---

[21] Este un cântec libertin; textul este atribuit lui Théophile Gautier, care s-a dezis de el.

prăjituri, pastă de dinți Émail Diamant Rouge. Nu vrea nimic altceva decât această viață. Să danseze, să râdă, să facă tărăboi, să cânte cântece obscene, să flirteze.

Se simte uşurată că a scăpat din ochii mamei.

(O imagine mai puțin glorioasă contrazice însă constanța acestei fericiri. Imaginea unei fete clătinându-se uşor într-o seară, singură, pe coridorul care duce la toaletele situate lângă sala de mese cu coloane, întrebându-se, în conştiința ei parcă redusă la o băltoacă deasupra unui corp care îi scapă, dar cu luciditatea pe care o dă vinul alb, în ce se transformase.)

De la întâmplarea cu H., are nevoie de corpul unui bărbat deasupra ei, de mâinile lui, de un sex în erecție. Erecția consolatoare.

Este mândră să fie un obiect al dorinței şi numărul cât mai mare de cuceriri i se pare dovada puterii ei de seducție. Orgoliul colecționarului. (Confirmat de această amintire clară: după ce am sărutat pe un câmp un student la chimie aflat în vacanță la S., m-am lăudat cu numărul de flirturi pe care le-am avut la colonie.) Nu există răgaz pentru seducție, pentru amânarea pe mai târziu a dorinței pe care ea o are pentru dorința lor. Ei merg direct la țintă, se cred îndreptățiți de reputația ei. Îi ridică fusta sau îi deschid iute blugii în acelaşi timp în care o sărută. Trei minute între coapse, întotdeauna. Ea spune că nu vrea, că este virgină. Niciun orgasm niciodată.

Trece de la unul la altul, nu se ataşează de niciunul, nici măcar de Pierre D., cu care s-a întâlnit câteva nopți în dormitorul mare de băieți pe care îl supraveghează acesta dintr-o cămăruță dotată cu o ferestruică; el i-a spus – a fost primul – „te iubesc”, iar ea a răspuns:

— Nu, este doar dorință.

— Ba nu, Annie, este adevărat, crede-mă.

— Nu.

Aici am senzația că glorific acest eu al meu din 1958, despre care nu pot spune că a murit, de vreme ce m-a copleşit când am văzut, pe 8 februarie 1999, În caz de dezastru, cu Brigitte Bardot, despre care am scris imediat în jurnal: „Uimire să văd în ce măsură am avut acelaşi fel ca Bardot de a mă comporta cu bărbații în ‘58, gafele pe care le-am făcut sau naturaleța pe care o aveam, spunându-i unuia că am cochetat cu celălalt. Fără nicio regulă. Aceasta este imaginea despre mine pe care am refulat-o cel mai mult”. Să revendic acest eu imperturbabil – în legătură cu care totuşi am avut, după aceea, obsesia că va prelua direcția existenței mele şi mă va duce la pierzanie, fără ca eu să pot defini ce înseamnă asta.

Dar ceea ce regăsesc scufundându-mă în acea vară este o dorință imensă, imposibil de formulat, care face nesemnificativă bunăvoința fetelor care procedează întru totul conştient, felație etc., ritualurile protejate sado-masochiste, sexualitatea dezinhibată a tuturor celor care ignoră disperarea pielii.

Numele şi prenumele lor – opt, punându-i la socoteală pe H. şi Jacques R – apar unul sub celălalt în ultimele pagini ale unei mici agende, cea din 1963, pe care am folosit-o pentru

a scrie Evenimentul[22]. Nu cunosc astăzi motivul acestui bilanț care are loc la peste patru ani după colonie.

Îl făcusem, fără îndoială, deja în agenda mea din 1958, pe care mama a ars-o la sfârşitul anilor ‘60 în acelaşi timp cu jurnalul meu, sigură că ajută astfel la mântuirea mea socială, distrugând urmele vieții condamnabile a fiicei sale, devenită profesoară de literatură, căsătorită „bine” şi mamă a doi copii – fiica ei, mândria ei, mânia ei, opera ei. Adevărul a supraviețuit focului.

Capcană istorică a scrierii despre sine: această listă care mult timp a concretizat caracterul meu „uşuratic” – cuvânt în sine deja devenit istorie – mi se pare în 2015, dacă nu scurtă, cel puțin deloc scandaloasă. Pentru a da astăzi adevărata măsură a oprobriului aruncat asupra fetei din S., trebuie să o pun în fața unei alte liste, cea a persiflărilor grosolane, a jocurilor de cuvinte vulgare, a insultelor deghizate în butade, prin care grupul de monitori a transformat-o în obiect de dispreț şi batjocură. Cele a căror hegemonie verbală era de necontestat – chiar admirată de monitoare –, care evaluau potențialul erotic al tuturor fetelor, clasificate în „funduri binecuvântate” şi „cele care nu au fesele deprimate”. Să enumăr glumele lansate cu veselie în fața ei pentru a amuza galeria ambelor sexe, mai ales pe primul, mereu gata să pluseze, al doilea, zâmbitor şi niciodată dezaprobator:

Nu sunt fecioară cum crezi tu

Ai citit prea multe romane

---

[22] L’événement (2000), roman autobiografic care relatează povestea unui avort clandestin în anii ‘60, a fost ecranizat la sfârşitul anului 2021, în regia lui Audrey Diwan.

Ți-ai cumpărat ochelarii de soare (care mi se par drăguți) de la magazinul „Orice-produs-la-100-franci”?

Ai fundul ca un lighean

Şase! Trece cadrul medical (pentru că, dat fiind că insuficienta mea pregătire pedagogică a ieşit repede la lumină, o înlocuiesc acum pe secretara de la infirmerie aflată în concediu).

Replici cu dublu sens însoțite de gestul atingerii testiculelor:

Dacă mă cauți, mă găseşti

Nu sunt cuplat.

Cântecele modificate, cântate la trecerea ei:

„Dacă nu o mai vrei / mi-o pun la loc în chiloți / Cha-cha-cha-ul tonilor”[23] etc.

Fără a uita proverbul lor preferat: „Bărbatul propune, femeia dispune”. Ea, personal, dispune prost.

Să scrie în sfârşit cuvântul, cel care autorizează această revărsare de obscenități şi negarea zgomotoasă a capacităților ei intelectuale, ai tu bacu’ la mate-latină, ah, ah, eu nici Bepc[24]-ul nu ți l-aş fi dat, cuvântul jignitor, doar diminuat, atenuat, prin expresia utilizată intens în vara aceea a lui ‘58: „un pic cam curvă”.

---

[23] Le Cha Cha Des Thons, şlagăr din acea perioadă, interpretat de Jacques Hélian.

[24] Brevet d’Études du Premier Cycle (Brevet de absolvire a primului ciclu), diplomă obținută în Franța până în 1977 la terminarea gimnaziului.

Fusese scris, fără ruşine, pe oglinda chiuvetei din camera mea, cu litere mari, roşii, cu pasta mea de dinți: Trăiască curvele. (Formulare care declanşase furia colegei mele de cameră – o fată cuminte, care nu a avut decât un singur flirt – şi provocase din partea mea remarca ironică: „pluralul te deranjează?”).

Fata din ‘58 nu se supără, ba chiar mi se pare că se amuză în legătură cu asta, ca de o agresivitate batjocoritoare obişnuită față de ea. Poate că vede aici o dovadă suplimentară a falsității judecății lor. Este o greşeală. Ea nu este ceea ce se spune că este.

Cui am putea să atribuim astăzi această convingere? Virginității ei, pe care o păstrează cu hotărâre, strălucitei cariere şcolare, lecturii lui Sartre? Cel mai mult şi mai mult: dragostei nebune pentru H., Arhanghelul, cum continuă să îi spună chiar şi față de Claudine D. – care, cu degetul pe tâmplă, o numeşte complet țicnită –, acestui soi de întrupare a lui în ea, care o ține deasupra ruşinii.

Nu ruşinea, sunt sigură, este cea care a fixat amintirea cuvintelor scrise cu pasta de dinți roşie, ci falsitatea insultei, a propriei lor judecăți, a nepotrivirii dintre o curvă şi ea. Nu văd nimic în această perioadă care să poată fi numit „ruşine”.

Nici măcar atunci când, la ora prânzului, atenția îi este distrasă de râsul celor cinci sau şase monitoare care se înghesuie în fața avizierului de lângă sala de mese. Se apropie şi ea şi descoperă, mototolită, prinsă cu o piuneză alături de anunțuri, expusă vederii tuturor, scrisoarea pe care o scrisese cu o zi în urmă bunei ei prietene Odile, apoi o rupsese şi o aruncase înainte de a începe alta. O înconjoară, râd zgomotos, citează cuvinte din scrisoare, aşa

carevasăzică, te înnebuneşte H. când îşi pune mâna în trecere pe umărul tău? Le spune nemernici, strigă că nu au dreptul, întreabă cine a îndrăznit să facă asta. Spun că bucătarul este cel care a găsit scrisoarea la gunoi, tocmai a pus-o la avizier. O smulge de pe panou. Vrea să-l vadă pe bucătar. El nu se lasă rugat, iese râzând din bucătărie, încântat de inițiativa lui, care îi face pe toți să râdă.

Parcă îl văd pe V., are vreo patruzeci de ani, un cap ca de păpuşă, blond, o jachetă în carouri albastre şi albe, este un om cumsecade şi simpatic, la fel ca soția lui, bucătăreasa. Aerul lui îngâmfat, mulțumirea lui. Mi-am dorit să-l plesnesc?

Este de neatins, susținut de toți. Care au ridicat un zid de râsete în jurul ei. Ei nu realizează cu adevărat că au făcut ceva greşit. Îşi dă seama că revendicarea ei justă, repetată cu furie, „nu aveți dreptul", nu are nicio şansă să fie înțeleasă. Că toată vina este a ei. Pentru că a scris scrisoarea aceea sentimentală, pentru că a lăsat-o la voia întâmplării. Că nu are de ce să îi fie ruşine cu ea, un pic cam curvă cum este, o imbecilă îndrăgostită de un tip care îşi petrece nopțile cu blonda mai drăguță decât ea. Că nu se poate lupta cu imaginea pe care o au ei despre ea. Asta face legea, justifică gestul bucătarului şi umorul lor. Nu-mi amintesc să fi făcut acea legătură între ceea ce cred ei despre ea şi ceea ce îi fac, poate că este doar obsedată de probabilitatea mare ca H. să citească scrisoarea şi să-şi bată joc de ea la fel de mult, ba chiar mai mult decât toți ceilalți.

Compar astăzi scena scrisorii şi noaptea cu H.: aceeaşi imposibilitate de a convinge, de a-mi afirma punctul de vedere. Rememorând-o, se depersonalizează puțin câte puțin. Nu mai sunt nici eu, nici măcar Annie D. în centru. Ceea ce s-a petrecut pe coridorul coloniei se transformă într-

o situație care se cufundă în timpuri imemoriale şi străbate pământul. În fiecare zi şi în toată lumea se găsesc oameni în cerc în jurul unei femei, gata să arunce piatra.

Scena fetei din ‘58 în mijlocul cercului. Acum, când am deposedat-o de caracterul degradant pe care l-a dovedit în octombrie următor la ora de filosofie şi care m-a făcut să îi povestesc despre asta pentru prima dată abia vara trecută unei prietene romanciere, ştiu că fetei din ‘58 nu îi este ruşine de ceea ce a scris în scrisoare. Este uimită, neînțelegând de ce oprobriul cade asupra ei şi nu asupra bucătarului. Nu îi vine să creadă că ei aplaudă această acțiune dezgustătoare, că nimeni nu îi ia apărarea. Limita pe care tocmai au depăşit-o arată că nu o consideră ca pe celelalte monitoare, că, în privința ei, au toate drepturile. Nu este egală cu ceilalți. Nu îi merită. Nu am mâncat din aceeaşi strachină, spusese Monique C. Nepăsarea – tratarea cu uşurință – față de poziția ei în grup a luat naştere.

Ea nu avea nevoie să facă parte din grup.

Nu cred că i-a trecut măcar prin cap să se resemneze să respecte ceea ce grija de sine sau demnitatea ar fi trebuit să o oblige, să nu se mai amestece în grup şi să se culce devreme, ca unele dintre monitoare. Ea nu se poate lipsi de ceea ce, de la intrarea ei în colonie, a fost o descoperire, această încântare de a trăi printre tineri de aceeaşi vârstă, într-un loc rupt de restul societății, sub autoritatea absentă şi binevoitoare a câtorva adulți. Această exaltare a apartenenței la o comunitate cimentată de farse, jocuri de cuvinte şi cântece obscene, de o frăție a deriziunii şi a vulgarității. Această euforie de a trăi de parcă tinerețea noastră ar fi amplificată de cea a altora – beția comunitară.

O fericire dublată – în amintirea mea – de prezența a sute de copii ale căror jocuri, râsete şi strigăte se topeau într-o rumoare care umplea încă de dimineață spațiul, răsunând la mese în refectoriul imens, stingându-se seara sub tavanele înalte ale dormitoarelor scăldate în lumina albastră a lămpilor.

Pentru că fericirea grupului este mai puternică decât umilința, ea vrea să rămână cu ei. O văd aspirând să le semene până la identificare. Copiindu-le ticurile de limbaj: „nu-ți povesti viața, e plină de găuri", „dă-i înainte cu tupeu", „când o zbura porcu'", „hai, nu-ntinde coarda", chiar dacă le găseşte, până la urmă, supărătoare. Punctându-şi la fel ca ei propozițiile cu un „ete, na", specific Normandiei de Jos. În cadrul grupului, elevii şi foştii elevi ai Şcolii Normale de Institutori constituie un trib vesel şi anticlerical, uniți de certitudinea apartenenței la o elită. Ea invidiază grupul mândru şi solidar pe care îl formează ei, băieți şi fete. Ea îi ascultă vorbind despre ei înşişi şi despre Norma, aşa cum îi spun ei şcolii. Nu povesteşte nimic despre internat, ştiind că o descalifică dinainte călugărițele, „toate nişte refulate", rugăciunile obligatorii, această educație catolică pe care ei o ridiculizează cu înflăcărare.

Reversibilitatea umilirii. Deoarece s-a zvonit că un monitor nou-sosit, André R., s-a lăudat că „i-a pus-o" unei fete de paisprezece ani în colonia precedentă, grupul a decis să-i dea o lecție. (Dar nu a fost el oare considerat în primul rând „talentat" după standardele trupei?) Fata din '58 consideră ideea excelentă. Mai întâi trebuie făcut să bea, preia ea sarcina asta. O văd apoi dansând cu el şi dându-i sticla de vin alb din care ea bea doar o picătură. După aceea, pe el stând pe un scaun, gol până la talie, legat la ochi, în timp ce Bărbosul se străduieşte să-i picteze pe spate cu o pensulă înmuiată în vopsea roşu-aprins un falus enorm, din care

picură spermă. Aud replica „Ți-am făcut o ditamai sula!”, râsete. Se lasă în mâinile lor. Cum să ieşi din joc când eşti singur? De data aceasta ea se află în cercul jucătorilor.

În tabloul care se desfăşoară din nou în fiecare dimineață înaintea ochilor mei în momentul scrierii – un castel străbătut de sus în jos sau de-a lungul şi de-a latul peluzelor de copii cărora nu le disting chipurile, îmbrăcați uniform în albastru – se găsesc:

Ei, grupul de monitori, un cor obscen dominat de băieți, vocile lor, râsetele şi cântecele lor.

El, H., îndepărtat, atât în „ei”, cât şi plutind deasupra lor, Îngerul din tablou.

Ea, Annie D., este în centrul scenei cu ei.

Ea nu există în tablou, nu sunt decât ceilalți, imprimați pe ea, Annie D., ca pe o placă sensibilă. Nu există, dincolo de spațiul închis, delimitat de zidurile castelului, nici restul lumii din această vară a lui ‘58.

Din rumoarea evenimentelor care ajunsese în colonie prin televizorul din sala de mese, nimic nu mi-a rămas astăzi în amintire în afară de referendumul pe care l-a anunțat de Gaulle şi care i-a agitat violent pe institutorii comunişti – partizani ai lui „Nu”[25] – stârnind numeroase dezbateri în care Annie D. trebuie să fi fost spectatoare mai mult decât participantă. Şi, pentru a întruchipa realitatea „evenimentelor” din Algeria, am doar imaginea scrisorii par avion depusă de bucătar, la fiecare prânz, lângă farfuria

[25] Partidul Comunist (PCF) a votat împotriva referendumului instaurării celei de a Cincea republici franceze (28 septembrie 1958).

blondei. Nu mi se pare că vreun băiat a amintit vreodată de amenințarea sub care au trăit cu toții, plecând în djebel, poate s-au gândit că „rebeliunea” va fi „înfrântă” atunci când ei vor fi chemați sub drapel.

Am citit pe internet lista atentatelor (împotriva lui Soustelle, o trecătoare ucisă, trei răniți) – sabotaje la căile ferate, focuri de mitraliere asupra cafenelelor şi a secțiilor de poliție, incendii la fabrici (Simca în Poissy, Pechiney în Grenoble) şi rafinării (Notre-Dame-de-Gravenchon-Marseille) – care au avut loc aproape în fiecare zi de la sfârşitul lunii august (cincisprezece atentate pe 25) până la sfârşitul lunii septembrie 1958. Cele mai multe dintre ele au fost relatate în ziare (Le Monde, Le Figaro, L’Humanité, Combat), nu la televizor, se pare. Aceste acte sunt comise de FLN, care a adus conflictul în Capitală. Ca reacție, pe 27 august: „Michel Debré stabileşte o interdicție de circulație pentru nord-africani”. 28 august: „Razie în cercurile musulmane din Paris: 3 000 de bărbați reținuți pe Vélodrome d’Hiver pentru a fi interogați”.

Niciuna dintre aceste fapte nu aprinde vreun beculeț în memoria mea. Ceea ce ar fi considerat astăzi drept un climat de război nu a tulburat-o, aşadar, pe fata din S., care sunt sigură că de altfel era pro „menținerea ordinii” într-o Algerie care trebuia să rămână franceză, cum asigura de Gaulle. Era vorba fie de obişnuința timp de trei ani cât durase conflictul, fie de ignoranța confuză, nuanțată de romantism, a unei morți la distanță şi dintotdeauna, apanajul bărbaților.

Poate din cauza acestei orbiri față de tot ceea ce nu era colonia, mă opresc brusc din lectura unei cărți sau a unui ziar când apare o referință la anul 1958. Redevin contemporană cu evenimente trăite de alții, de necunoscuți,

sunt conectată din nou la o lume comună şi parcă realitatea celorlalţi atestă realitatea fetei din ‘58.

Pe 11 septembrie 2001, la Veneţia, pe Campo San Stefano, de-a lungul Rio dei Mendicanti, pe Fondamente Nuove – traseu reconstituit după aceea –, m-am gândit fără îndoială la 11 septembrie 1958, la acea aniversare – acea consacrare a nebuniei mele – pe care prăbuşirea turnurilor din Manhattan nu va reuşi să o surghiunească în plan secund, cele două evenimente fiind acum asociate, chiar dacă le despart patruzeci şi trei de ani. Noaptea în care, fără ca el să-şi dea seama, fără ca el să ştie vreodată, H. a devenit primul meu iubit.

Din această seară şi noapte de 11 spre 12 septembrie îmi dau seama că, în afară de împrejurări – care trebuie să mi se fi părut miraculoase, ca semnul unei predestinări – nu mi-au mai rămas decât câteva imagini, părăsite de orice gând, de parcă dorinţa, împlinindu-se, ar fi ascuns tot ceea ce nu îi aparţinea. Aşadar, îmi este imposibil să-mi amintesc când am aflat că H. organizează o seară cu fondue de brânză pentru a sărbători plecarea lui din colonie a doua zi şi că blonda, care plecase în concediu la Caen, nu va fi acolo.

Pe fata din prima imagine, pe care o văd învârtindu-se entuziasmată împreună cu ceilalţi în jurul ceaunului aşezat pe un reşou electric, mi-o imaginez nutrind speranţe nebuneşti, rugându-se poate ca momentul ei să fi venit. În clipa în care, după ce se sting luminile şi loveşte coada măturii, obligând dansatorii să-şi schimbe partenerii, ea se găseşte deja în braţele lui H., care îi ridică imediat rochia, îi bagă brutal mâna în chiloţi, exact în acea clipă, este invadată de o fericire nebună. Emoţia răvăşitoare provocată de un gest aşteptat încă din prima noapte – timp de trei

săptămâni. Nu există în ea niciun sentiment de degradare. Nu există loc pentru nimic altceva, există doar dorința primară, simplă – pur chimică –, la fel de frenetică ca aceea a violului – de a fi dezvirginată şi posedată de el, de H. El îi spune – cerere sau ordin? – să vină în camera lui. Totul merge în acord cu dorința ei, chiar şi, aşa cum sigur calculase, calendarul Ogino.

Totul este dorit în cunoştință de cauză. Noapte aleasă contra noapte îndurată cu trei săptămâni mai devreme.

În a doua imagine, o văd goală pe pat, cu picioarele depărtate, abținându-se să țipe sub asaltul lui. Poate îi vine în minte ghicitoarea: Care este cea de-a treisprezecea muncă a lui Hercule? Nu a fost niciun preludiu – noțiune necunoscută –, iar el se opinteşte în zadar. Poate spune din nou „Sunt prea mare”, după felația pe care i-a făcut-o de bunăvoie.

Îl văd lungit şi pe ea contemplându-l întins, destins de plăcere, cuvinte scrise ulterior în jurnalul meu, pe care, recitite zece ani mai târziu, îmi amintesc că le-am taxat drept literatură proastă. El nu este preocupat de lipsa ei de plăcere, a spus că femeile de multe ori nu juisează decât după prima naştere. Ea trebuie să fi amintit de blondă, fiindcă el îi arată fotografia înrămată a unei fete brunete, drăguțe şi zâmbitoare, aşezată pe noptieră: „Numai pe ea o iubesc, ea este logodnica mea”. E virgină, spune el, şi de asemenea că întotdeauna s-a îndrăgostit de fetele pe care le-a deflorat. Ea înțelege că nu este una dintre fecioarele de care să se poată îndrăgosti sau că este mulțumit, până la urmă, că nu a reuşit să o defloreze. Lui nu-i pasă de asta. Ea nu este umilită. El îi spune să se întoarcă în camera ei pentru că trebuie să doarmă, pleacă devreme. Îi promite că va veni să-şi ia rămas-bun de la ea dimineață, la ora şase.

Noaptea de 11 spre 12 septembrie a durat aproximativ o oră şi jumătate.

Ea nu vrea să se culce. Nu trebuie să doarmă când va veni el în zori. E singură, colega ei este de serviciu pe dormitor. Descoperă urme de sânge pe chilot. Fericire de nedescris. Hotărăşte că himenul ei este rupt, că a deflorat-o, deşi nu a penetrat-o. Sângele preţios, dovada, stigmatul, care trebuie păstrat în dulap, sub haine. Începe noaptea de după, noaptea dulce a imaginaţiei. H. este, de data asta, cu adevărat iubitul ei. Iubitul ei pe vecie. Bucuria, pacea, darul de sine este împlinit. Cerul şi pământul vor dispărea, dar nu această noapte. Noaptea ei pascaliană (dar cine nu a avut una?). Doar cuvintele mistice sunt la înălţime pentru ceea ce simte fata din S. În romanele devenite ilizibile, foiletoane pentru femei din anii ‘50, nu Colette sau Françoise Sagan, mai putem regăsi dimensiunea amplă, importanţa excesivă a pierderii virginităţii. Ireversibilitatea evenimentului.

În zori, când el nu vine, ea se duce şi îi bate la uşă. Linişte. Se gândeşte că încă doarme. Se întoarce de mai multe ori. (Am uitat de câte ori.) Ultima dată, după ce a bătut, a încercat să deschidă. Era încuiat. Se uită prin gaura cheii. Era acolo, cu spatele, în pijama, întinzându-se. Nu i-a deschis uşa.

Deşi, după cum cred, i-a trecut prin minte bănuiala că el a promis că vine să-şi ia rămas-bun ca să scape de ea, niciunul dintre semnele obiective ale realităţii – logodnica, promisiunea neţinută, absenţa de la întâlnirea din Rouen – nu are valoare în faţa romanului care s-a scris singur doar într-o noapte, în stilul Lacului lui Lamartine, al Nopţilor lui Musset, al finalului fericit din Orgolioşii, cu Gérard Philipe şi Michèle Morgan alergând unul spre celălalt, al tuturor

cântecelor – acest esperanto al iubirii – pe al căror playlist îl pot enumera cu certitudine:

Un jour tu verras / On se rencontrera – Va veni o zi / Când ne vom întâlni (Mouloudji)

J'attendrai le jour et la nuit / J'attendrai toujours / Ton retour – Voi aştepta zi şi noapte / Mereu voi aştepta / Întoarcerea ta (Lucienne Delyle)

Si tu m'aimes / Je me fous du monde entier – Dacă mă iubeşti / Nu-mi pasă de nimic pe lume (Édith Piaf)

Mon histoire c'est l'histoire d'un amour – Povestea mea este povestea unei iubiri (Dalida)

C'était hier, ce matin-là / C'était hier et c'est loin déjà – A fost ieri, acea dimineaţă / A fost ieri şi e deja departe (Henri Salvador).

Chiar în acest moment, pe străzi, în spaţiile deschise, în metrou, în amfiteatre, milioane de romane se scriu în capul nostru, capitol după capitol, şterse, reluate, şi toate mor, concretizate sau nu.

De îndată ce aud în metrou sau în RER primele note ale cântecului Mon histoire c'est l'histoire d'un amour, uneori cântat în spaniolă, mă simt golită de mine însămi. În aşa măsură – Proust a trecut prin asta – încât cred că preţ de trei minute chiar redevin fata din S. Dar nu ea reapare, ci realitatea visului ei, realitatea puternică a visului ei, care prin cuvintele cântate de Dalida şi Dario Moreno s-a întins peste întregul univers înainte să fie acoperit, reprimat de ruşinea de a-l fi avut.

I-am căutat numele în cartea de telefon, în departamentul Doubs. A apărut, dar cu un alt prenume. După un minut de incertitudine, urmând indicațiile, m-am uitat într-un departament vecin. Au apărut numele şi prenumele, o adresă într-un sat, sau un oraş, probabil mic, pe care nu-l cunoşteam. Un număr de telefon. Am stat în fața ecranului, dubitativă, uitându-mă la literele numelui şi prenumelui, pe care nu le-am văzut scrise nicăieri de cincizeci de ani. Acum nu ar mai trebui decât să formez acest număr pentru a auzi vocea pe care o auzisem pentru ultima oară în septembrie 1958. Vocea adevărată. Simplitatea gestului mi s-a părut înfricoşătoare. Să-mi imaginez că fac asta m-a umplut de un fel de groază. Groaza pe care o simțeam în lunile care au urmat morții mamei, la gândul că, ridicând receptorul, aş putea să-i aud vocea. Ca atunci când treci o graniță interzisă. Ca şi cum chiar în momentul în care i-aş auzi vocea, întregul interval de cincizeci de ani s-ar şterge şi aş fi din nou fata din '58. Mă aflam între spaimă şi dorință, ca înaintea unei experiențe spiritiste.

Apoi m-am gândit că probabil nu îi voi recunoaşte vocea, aşa cum nu o recunoscusem pe cea a fostului meu soț când am auzit-o după cincisprezece ani într-un video. Sau că nu ar avea niciun efect asupra mea. Puterea pe care i-am atribuit-o acestei voci de a-mi metamorfoza astăzi ființa în cea din 1958 a fost inevitabil o iluzie aproape mistică, aceea de a crede că ajung fără efort, printr-un scurtcircuit miraculos al timpului, fata din '58. Până la urmă riscam mai degrabă o decepție decât un pericol sunându-l pe H.

După noaptea de 11 septembrie, ea continuă să se alăture grupului, dar este de neatins. Ei nu ştiu nimic despre visul ei. Nu contează că el nu i-a dat nicio întâlnire la Rouen, ea este sigură că îl va întâlni în octombrie, mergând pur şi simplu la întâmplare pe străzi, la ieşirea de la liceul Jeanne-

d'Arc, unde urma să intre la filosofie. Ea nu are alt indiciu decât Colegiul tehnic de băieți, de pe malul stâng, unde el este profesor de sport.

Puține imagini din ultimele două săptămâni în colonie. Fără îndoială din cauza a cât de rigid şi sărac era visul meu, nepermițând ca realitatea să se instaleze în memorie. Într-o după-amiază liberă, ea stă pe o piatră, în fața ei, mai jos, un lac înconjurat de stânci roşii. Este o carieră părăsită, plină cu apă, în mijlocul unei păduri, lângă S. A venit cu autostopul, a mers mult de la şosea, pe o potecă plină de pietriş, până la această deschidere bruscă, să zicem un canion. Au sosit nişte adolescenți, şi-au pus bicicletele jos şi au început să se joace în apă. Probabil că au salutat-o şi ea nu a răspuns din moment ce i-au spus „fii măcar politicoasă dacă nu eşti prea frumoasă". Ea este mai jignită de asta decât de glumele deşucheate ale grupului.

Mănâncă din ce în ce mai mult, profitând fără reținere de hrana la discreție, încercând o plăcere care i-a devenit indispensabilă, neputând să se împiedice să înfulece pe furiş, direct din salatieră, felii de roşii destinate copiilor din infirmerie. Toată libertatea la care visase în Yvetot este întruchipată de călătoriile dus-întors pe care le face la cofetăria din S. pentru a cumpăra prăjituri cu cremă şi ecleruri cu cafea.

Au trecut o vară, o toamnă şi o iarnă de când am înlocuit-o pe fata care eram eu, Annie D., pe trotuarul din fața gării S. din Orne. În tot acest timp, m-am închis în spațiul coloniei, interzicându-mi să încalc înainte sau înapoi limitele temporale ale acestei veri a lui '58, străduindu-mă să mă situez acolo neîncetat, într-un fel de imersiune fără viitor. Brusc, am progresat foarte încet, extinzând aceste şase săptămâni ale coloniei cu alte vreo patruzeci, exact 273 de

zile, pentru a le cerceta cât mai atent şi a le face să existe cu adevărat prin scris. Pentru a face să fie simţită durata imensă a unei veri de tinereţe în cele două ore de lectură a o sută de pagini.

Adesea, sunt străbătută de gândul că aş putea muri la sfârşitul cărţii. Nu ştiu ce înseamnă asta, teama de publicare sau un sentiment de împlinire. Nu îi invidiez pe cei care scriu fără să se gândească că ar putea muri după aceea.

Înainte de a pleca din S., mă opresc asupra ultimei imagini, după ce copiii s-au urcat în autobuzele spre gară, după ce liniştea din prima zi a căzut brusc între ziduri şi după ce ea a mers până în centrul oraşului să vadă totul din nou. E singură, în picioare lângă vechea spălătorie, cu ochii fixaţi pe faţada lungă a clădirii, acum luminată de soarele de la ora cinci, de pe cealaltă parte a râului. Se uită la locul în care este sigură că a fost cel mai fericită de când s-a născut. Unde a descoperit petrecerea, libertatea, corpurile bărbăteşti. Îşi doreşte să nu fie nevoită să-l părăsească. Dar toţi au plecat sau sunt gata de plecare, grăbiţi să se întoarcă acasă. (Eu am fost poate singura care dorea ca această viaţă să dureze pentru totdeauna.) Nu este sigur că în acest moment speranţa regăsirii lui H. la Rouen contrabalansează abisul: cum să trăieşti departe de camarazii de vară un an întreg.

Dar ştiu că această fată pe cale să devoreze plângând o prăjitură cu cremă pe malul râului Orne este mândră de ceea ce a trăit, considerând neglijabile umilinţele şi insultele îndurate. Este mândră de experienţa ei, de faptul că deţine o nouă cunoaştere pe care nu o poate măsura şi nu îşi poate imagina la ce va da naştere în ea în lunile ce vor urma. Viitorul unei lecţii dobândite este imprevizibil.

Nu i-a întâlnit pe cei asemenea ei, ea însă nu mai este aceeaşi.

De data aceasta – 28 aprilie 2015 – părăsesc colonia de-a binelea. Atâta timp cât am intrat din nou prin scris, cât am rămas luni şi luni, n-am plecat de aici. Nu m-am ridicat din patul în care m-am întins goală, tremurând, imediat redusă la tăcere de sexul unui bărbat căruia i-am dedicat o iubire nebună a doua zi. Până în punctul de a scrie în 2001: „Între camera din S. şi camera avortului din Rue Cardinet e o continuitate absolută. Trec dintr-o cameră în alta şi ceea ce este între ele se şterge".

Mi se pare că am eliberat-o pe fata din '58, am rupt vraja care o ținea prizonieră de mai bine de cincizeci de ani în această clădire veche şi maiestuoasă, mărginită de Orne, plină de copii cântând Noi suntem trupa de copii ai verii.

Pot spune: ea sunt eu, eu sunt ea.

Este imposibil să mă opresc aici. Nu pot până nu voi atinge un anumit punct din trecut care, în acest moment, este viitorul poveştii mele. Până nu voi fi depăşit cei doi ani care urmează după colonie. Aici, în fața foii de hârtie, ei nu sunt pentru mine trecut, ci, în mod profund, dacă nu chiar cu adevărat, viitorul meu.

O fotografie pătrățoasă, de cinci pe şase centimetri, cu margini zimțate, în alb şi negru. De la dreapta la stânga, vedem, aliniat lângă un paravan din şipci verticale, un pat cu bare metalice şi, alături, o măsuță dreptunghiulară din lemn cu sertar. Pe aceeaşi linie, după masă, o uşă închisă cu o fereastră în partea de sus, care îți permite să vezi în cameră de pe culoar.

Deasupra mesei şi ocupând fix centrul fotografiei, se află o rochie de vară, fără mâneci, care atârnă de-a lungul paravanului. Stă agăţată de braţele paravanului pe două bile emailate albe, care servesc drept cuier. E o rochie imprimată cu model pestriţ, flori sau arabescuri, strânsă în talie cu numeroase pliuri, semn al amplorii fustei. Lumina cade pe rochie, ale cărei poale ating masa pe care se pot distinge două cărţi – sau caiete – deschise, nişte foi, un penar cu stilouri. Este o lumină suficient de strălucitoare pentru a albi uşa şi a scoate în evidenţă urmele întunecate de mizerie de deasupra clanţei şi semnele lăsate de îndepărtarea a ceea ce pare să fi fost o broască. În capul patului – din care doar jumătate a intrat în câmpul vizual –, în umbră, o grămadă distinctă de haine făcute ghem, pijamale sau cămăşi de noapte fără îndoială, iar în partea de sus, prinsă cu o piuneză sau lipită de paravan, o imagine mică cu o reprezentare neclară, dar cu siguranţă evlavioasă.

Are ceva ciudat această rochie atârnată de bilele cuierelor, care te duc cu gândul la nişte uriaşi ochi albi, orbi – un fel de creatură fără cap pe un perete îndoielnic. În acelaşi timp, aduce o oarecare opulenţă în mijlocul decorului sărăcăcios din jur. (Scurtă senzaţie că o trag pe mine peste juponul cu volane susţinut de cercuri care dădeau rochiilor anvergura unei crinoline, ca fusta pe care i-o ridică Belmondo unei trecătoare în Cu sufletul la gură, şi mă încalţ cu escarpenii verzi cumpăraţi de la Eram care se asortau cu ea.)

Fotografia nu are profunzime, dă impresia plană a unui tablou fără relief. Îngustimea încăperii şi absenţa obiectivului cu unghi larg nu au permis să fie surprins altceva decât un paravan, singurul care era însorit. Pe spate, cu carioca albastră: odaia de cămin din Ernemont înainte de a o părăsi, iunie 1959.

Am făcut această fotografie după ce am trecut proba scrisă la filosofie. Aveam de curând un aparat foto – un Kodak Brownie Flash din bachelită – pe care părinții mei îl primiseră de la un angrosist; datorită activității lor de comercianți beneficiau de tot felul de cadouri când cumpărau un produs în cantitate mare. Îmi amintesc că am mutat masa de sub fereastră, unde era de obicei aşezată, pentru a o lipi de pat, şi astfel apare şi ea în fotografie.

Nu ştiu ce semnificație a avut pentru mine gestul de a fotografia camera. E ceva ce nu am mai făcut timp de patruzeci de ani după aceea, ceva la care nici măcar nu m-am gândit. Poate am vrut să păstrez dovada unei nenorociri şi a unei metamorfoze care, astăzi, mi se par simbolizate de cele două obiecte din centrul fotografiei: rochia, care era cea pe care o purtasem cel mai mult în colonie, vara dinainte şi masa la care petrecusem atâtea ore lucrând la filosofie.

Mă uit acum cu lupa la fotografie pentru a descoperi detalii suplimentare. Fixez pliurile rochiei agățate, întrerupătorul electric din metal – un model care nu se mai fabrică de mult timp – la capătul unui cablu negru care coboară de-a lungul tocului uşii, întrerupător care l-a înlocuit pe altul, a cărui urmă a rămas deasupra. Nu încerc să-mi amintesc, încerc să fiu în această încăpere din căminul de fete, gata să fac fotografia, să fiu acolo, niciun pas înapoi sau înainte, exact în acel moment. În imanența pură a acelui moment în care sunt o tânără de aproape nouăsprezece ani care fotografiază locul pe care îl părăseşte, ea ştie asta, pentru totdeauna. Privirea fixată asupra luminii albe, răspândite peste uşă, aduce un flux de senzații auditive. Clopoțelul sunând la fiecare oră. Bătăile seci din palme ale supraveghetoarei dormitorului – o fată sărmană, angajată de surori – care să ne trezească la şase şi jumătate, urmate de „Ave Maria” repetat şi îngăimat de vocile somnoroase care ieşeau din

cabine, dar nu şi de vocea mea. Scârțâitul parchetului sub paşii unei fete care se întoarce de la clasă, care trece prin fața odăii mele, uşa ei trântită care zguduie tot paravanul, cântecul pe care îl fredonează în timp ce îşi aranjează lucrurile. „Păstrați-vă bucuriile, păstrați-vă necazurile. Cine ştie când se întorc vapoarele. Dragostea pierdută nu se mai întoarce niciodată.” Sunt aici cu adevărat, cu aceeaşi senzație de dezolare, de aşteptare sau mai degrabă de nimic de spus, de parcă mi-am pierdut limbajul când m-am cufundat din nou în ea.

Această cameră este realitatea care rezistă. Ca să-i redau existența, nu am altă cale decât să o epuizez prin cuvinte.

Mă întreb dacă, fixând neîntrerupt această fotografie, nu am urmărit de fapt mai puțin să redevin adolescenta din 1959, ci mai degrabă să captez acea senzație specială a unui prezent diferit de prezentul trăit efectiv – acela în care, în acest moment, stau la biroul meu din fața ferestrei –, un prezent anterior, al unei cuceriri fragile, poate inutile, dar care mi se pare o prelungire a puterilor gândirii şi a stăpânirii vieții noastre.

În timp ce scriu, cineva pe care nu îl pot numi eu umple camera din Ernemont, cineva redus la o privire, un sunet, cu o formă corporală neclară.

Paradoxul este că nu mi-aş dori niciodată să redevin cea care am fost în această cameră – chiar este un lucru îngrozitor de greu de imaginat – între vara lui ‘59 şi toamna lui ‘60, în mijlocul dezastrului.

Fata care soseşte cu mama ei pe 30 septembrie 1958, la sfârşitul după-amiezii, în această cămăruță a căminului de fete a mănăstirii din Ernemont, pe strada cu acelaşi nume, din Rouen, se află totuşi în aşteptarea confuză,

nerăbdătoare a unei vieți care ar continua-o pe aceea din colonie, sub altă formă. După plecarea mamei, care tocmai a cumpărat, din banii câştigați la S., pătura şi cuvertura de pat necesare instalării ei, bate la uşa camerei vecine, îi spune veselă micuței brunete cu părul ondulat care a deschis şi se uită la ea, surprinsă şi stânjenită: „Bună! Pe mine mă cheamă Annie, pe tine?". Acesta va fi singurul schimb de cuvinte dintre ele, pentru că vecina ei este ucenică la coafor, iar „fetele de la coafură", cele mai numeroase, şi cele care merg la liceu sau la universitate trec unele pe lângă altele fără să-şi vorbească şi mănâncă la mese separate în refectoriu.

Are nevoie de ceilalți mai mult ca niciodată, pentru a intra în starea de euforie pe care o simte când le povesteşte altora despre vacanța ei.

În primele seri, ea spune ghicitorile din colonie, culmea boxerului şi a călugăriței, intonează „Mami, ce este virginitatea" şi „Muzeul lui moş Platon", fără să țină seama de rezerva fetelor din jurul ei, crezându-le invidioase sau mute de admirație, până când una dintre ele afirmă pe un ton calm că niciuna dintre prietenele ei nu se exprimă în acest fel. (Ea, Marie-Annick, fostă elevă la dominicane, fiica unui industriaş, care mergea săptămânal la lecții de scrimă şi care trebuie să mă fi disprețuit chiar mai mult decât o uram eu.)

Îi scrie o scrisoare afectuoasă şi nostalgică lui Jeannie, colega ei, o alta lui Claudine, fata cu pata vineție care locuieşte în Rouen, pentru a o revedea. Nici una, nici cealaltă nu vor răspunde. Bănuiam la vremea aceea că mă consideră o târfuliță fără creier?

La liceul Jeanne-d'Arc, idealizat încă de când se afla la internatul Saint-Michel d'Yvetot, nu o cunoaşte pe niciuna dintre cele douăzeci şi şase de eleve din clasa ei, iar pe ea nu o cunoaşte niciun profesor. Annie Duchesne, aici, nu este aureolată de niciun trecut de excelenţă şcolară. În mijlocul lor, care sunt legate printr-un acord tacit, ea se descoperă anonimă şi invizibilă. Supravegherii ieşite din comun a călugăriţelor i-a luat loc indiferenţa unor profesori destul de tineri, eleganţi, a căror competenţă evidentă a impresionat-o la fel de mult pe cât o îngrijora capacitatea ei de a-i asculta cu atenţie.

Lecţia de engleză o aruncă în teroarea de a fi întrebată ceva, pentru că ea nu ar înţelege nici măcar întrebarea. Plăcerea mult aşteptată de a face în sfârşit educaţie fizică şi de a merge la piscină este rapid spulberată. Se plictiseşte la sala de gimnastică, iar ora de piscină este doar pentru cei care ştiu să înoate. În curând va avea scutire de la medic.

În ciuda a ceea ce crezuse ea, nici vorbă de fete destinse, rebele, aşteptate de o mulţime de băieţi la ieşirea din liceu de pe Rue Saint-Patrice. Încearcă să găsească cele mai dezinvolte fete, dar nu îndrăzneşte să se apropie de ele.

La internat, diferenţele sociale îi erau cunoscute, dar fata băcanului se putea mândri cu rezultate pe care nu le obţineau fetele bogate a căror ierarhie şcolară era adesea opusul rangului social al părinţilor. Sub conformismul bluzelor de liceu, bej sau roz în funcţie de săptămână, ea ghiceşte diferenţele fără să le identifice clar.

Se simte cufundată într-o atmosferă de superioritate impalpabilă care o intimidează, o superioritate pe care, deşi o acceptă ca firească, o va raporta rapid la profesia părinţilor lor (prefect, medici, farmacişti, directoarea Şcolii

Normale, profesori, institutori) şi a reşedinţei lor în frumoasele cartiere din Rouen. O superioritate care se dezvăluie clar în compasiunea zâmbitoare trezită de felul de a vorbi al singurei fete de muncitor din clasă – Colette P., o bursieră, al cărei tată este zidar – căreia o elevă infatuată îi atrage într-o zi atenţia, ridicând din umeri, că „a se tologi”[26] nu există în franceză. Îi este ruşine pentru Colette, îi este ruşine de ea însăşi, care a spus şi ea multă vreme că se tologeşte.

Ea este spectatoarea celorlalţi, a uşurinţei şi a naturaleţei lor în a declara „în Bergson găsim” şi „la anul mă duc la Ştiinţe Politice” sau „mă duc la pregătire”[27] (ea nu ştia nici despre una, nici despre alta). Străină, ca romanul lui Camus pe care îl citeşte în octombrie. Greoaie şi năclăită în mijlocul fetelor în bluze roz, al inocenţei lor bine educate şi al sexelor lor decente.

Primul subiect de filosofie o aruncă într-o angoasă fără nume: Putem distinge între un mod obiectiv şi un mod subiectiv de cunoaştere? Ea, care şi-a scris întotdeauna cu uşurinţă disertaţiile la franceză, devine obsedată de o datorie care i se pare înspăimântătoare. Îşi pierde capul în faţa neputinţei ei de a găsi idei, de a le dezvolta, se întreabă dacă nu cumva este inaptă pentru studii, ca în cazul acesta să facă Dreptul, care e „doar o chestiune de memorie”, auzise ea. (În această perioadă a vieţii, dau crezare la tot ce aud în afara mediului familial.)

---

[26] Se parterrer (regionalism din Normandia).

[27] În original, hypokhâgne, expresie în pseudo-greacă, bazată pe cuvântul cagneux (picioare strâmbe), înseamnă în argoul elevilor primul an de cursuri pregătitoare pentru concursul de admitere la Şcoala Normală Superioară (secţia de literatură).

Pentru a trata subiectul, ar trebui să se detaşeze de colonie, de amintirile petrecerii, de noaptea de 11 septembrie. Să înlăture de pe ea amprenta corpului unui bărbat. Să nu ştie cum este sexul unui bărbat. Va reuşi să-şi facă tema cu preţul unui efort pe care şi astăzi eu îl consider înfiorător, va avea chiar o notă bună. Este într-o stare de nedescris.

Din aceasta, măsor amploarea, violenţa în amintirea tulburării care m-a cuprins într-o după-amiază în sala Omnia, unde rula Amanţii, al lui Louis Malle. „Părea că o aşteaptă": odată cu această replică şi cu primele măsuri din Brahms, acolo nu mai este Jeanne Moreau, ci ea, în pat cu H. Fiecare imagine o răvăşeşte de dorinţă şi durere. Ea se află în peşteră şi nu poate reveni la sine, să se reunească cu trupul pe ecran, să se piardă în această poveste care aruncă asupra ei şi a lui H. o lumină despre care nu pot spune, în momentul în care scriu, dacă, cu trecerea anilor, s-a stins definitiv. Aceasta este lumina pe care au răspândit-o asupra iubirii ei poeziile pe care le-a citit apoi, împrumutând tot ce putea din colecţia Poeţi de astăzi de la biblioteca Capucinilor, copiind lungi pasaje din Apollinaire (Poeme pentru Lou), din Eluard, Tristan Derème, Philippe Soupault etc. (Recitindu-le în agenda roşie, îmi dau seama că îi ştiu pe de rost: „Mă mai iubeşti, dragostea mea / Trompetele serii gem încet"[28].)

Uneori, ridic capul din pagină, mă smulg acestei priviri în interior care mă face indiferentă faţă de tot ceea ce mă înconjoară. Mă văd aşa cum m-ar putea observa cineva din afară, de pe aleea îngustă, care se întinde de-a lungul perdelei de brazi: aşezată la un mic birou de lângă fereastră,

---

[28] Din poemul lui Apollinaire, De toi depuis longtemps je n'ai pas de nouvelles (De mult nu mai am veşti despre tine).

luminat de o lampă mare. Imagine convențională, care place (deseori am fost rugată să pozez aşa pentru ziare sau TV). Mă întreb ce înseamnă ca o femeie să reia scene vechi de peste cincizeci de ani la care memoria ei nu poate adăuga nimic nou. Din ce convingere, dacă nu că memoria este o formă de cunoaştere? Şi ce dorință se află – dorință care o depăşeşte pe aceea de a înțelege – în această hotărâre de a găsi, printre miile de substantive, verbe şi adjective, pe acelea care să dea certitudinea – iluzia – de a fi atins cel mai înalt grad posibil de realitate? Dacă nu speranța că există măcar o picătură de asemănare între această adolescentă, Annie D., şi oricine altcineva.

Dacă accept să pun la îndoială fiabilitatea memoriei, chiar şi a celei mai necruțătoare, pentru a ajunge la realitatea trecută, adevărul rămâne acesta – în efectele asupra corpului meu desluşesc realitatea a ceea ce s-a petrecut în S.

Sângele meu a încetat să mai curgă din luna octombrie.

În ciuda faptului că nu este familiarizată cu reproducerea, fata din ‘58 ştie suficient de mult încât să-şi dea seama că nu poate fi însărcinată – a avut ciclu după plecarea lui H. –, dar nu este în stare să conceapă niciun alt motiv.

Este sâmbătă, la sfârşit de octombrie, o văd întinsă pe patul părinților ei, lângă şemineul nefolosit, deasupra căruia se află un tablou mare cu Sfânta Tereza din Lisieux. Doctorul B., medicul familiei, o palpează, îi examinează abdomenul, asupra căruia mama, la capătul patului, are ochii ațintiți. Participanții la scenă tac, concentrați. O tăcere de moarte înaintea verdictului. Această scenă, care s-a jucat de decenii în camere şi în cabinetele medicilor, are forța unui tablou etern, precum pictura lui Millet, Angelus, cu care se

contopeşte ea, poate din cauza capetelor înclinate ale celor doi, doctorul B. şi mama. Nu ştiu la ce se gândeşte fata, poate o imploră pe sfânta din imagine. Doctorul B. ridică privirea, deodată vorbăreț, de parcă ar fi vrut să o convingă pe mamă de inocența fiicei sale, explicându-i că amenoreea, aşa se numeşte, dragă doamnă, este frecventă, sunt soții de prizonieri care nu au avut ciclu pe toată perioada războiului! Atmosferă aproape veselă de uşurare generală. Tot ceea ce a fost gândit, dar niciodată exprimat, se şterge. Tragedia nu a avut loc. O călugăriță de la congregația SĹ“urs de la Compassion va veni sâmbătă să-i facă o injecție la întoarcerea de la liceul din Rouen.

Niciun tratament nu va împiedica uscarea ovarelor mele timp de doi ani, nici comprimatele Équanil prescrise de un neurolog, nici picăturile de iod recomandate de un medic ginecolog, nici faptul că mama mea enervată m-a târât pe la specialişti: „Doar nu ai de gând să rămâi aşa!”. Mama trădându-şi suspiciunile în acest şantaj năucitor: „Nu te duci la bal la Şcoala de Agricultură dacă nu îți revine ciclul!”.

Nu cred că ea m-a crezut inocentă. Într-un fel sau altul, lipsa ciclului i se părea semnul unei vinovății necunoscute, legată de colonie, fiica sa pedepsită pe unde păcătuise. Nici ea, nici eu nu am vorbit cu nimeni despre asta, de parcă era un defect de nemărturisit.

Exclusă din comunitatea fetelor, cea a sângelui pierdut în mod regulat în fiecare lună, a cărui oprire este de neconceput în afară de o „nenorocire” sau o menopauză îndepărtată, în apropiere de moarte – lipsită de această vizită lunară mai mult sau mai puțin bine-venită, anunțată între colege cu „a sosit mătuşa Rose” sau „au debarcat englezii”, ieşisem în afara timpului – eram fără vârstă.

În octombrie 1958, Billie Holiday cântă la Monterey, iar pe 12 noiembrie, la Paris, la Olympia, într-un concert organizat de Frank Ténot şi Daniel Filipacchi. Rămâne la Paris, la Mars Club, până la sfârşitul lunii. Este într-o stare jalnică, desfigurată de alcool şi droguri.

Pe 20 iulie 1958, Violette Leduc îl întâlneşte pe René Gallet, în vârstă de treizeci şi cinci de ani, muncitor în construcții: „Am avut primul orgasm la cincizeci de ani, cel care m-a readus în mod irezistibil printre bărbații şi femeile care se bucură unul de celălalt”, scrie ea în Vânătoarea dragostei. În septembrie, îl ia cu ea pe René la Honfleur şi Étretat. Pe 21 octombrie, i-a scris lui Simone de Beauvoir: „René Gallet nu mi-a scris, nu a venit, ceea ce mi s-a dat mi-a fost luat imediat. Vreau să mor”. Ea se scufundă din ce în ce mai adânc în durere. Tot lui Simone de Beauvoir, în decembrie: „Doar pe el îl doresc şi doresc imposibilul” şi „voi renunța la literatură”. Relația se destramă, până la sfârşitul ei ireversibil în primăvara anului 1959.

Mă tulbură asemenea lecturi. De parcă fata de optsprezece ani, care înainta pe Boulevard de l’Yser printre strigătele din târgul Saint-Romain în toamna lui 1958, era mai puțin singură şi disperată – aproape salvată chiar –, pentru că aceste femei – pe ale căror nume nu le ştia atunci – se găseau în acelaşi timp cufundate în abandon. Ciudată dulceață a consolării retrospective a unui imaginar care vine să întremeze memoria, să învingă singularitatea şi singurătatea a ceea ce am trăit prin asemănare, într-o mai mică sau mai mare măsură, cu ceea ce au trăit şi alții în acelaşi moment.

Chiar dacă mă vedeam deseori în cincizeci de ani traversând Sena pe podul Corneille, rătăcind pe malul stâng, prin Sotteville, aflat în reconstrucție, căutând Colegiul tehnic

pentru băieți – poate același indicat de Google sub numele de Liceul tehnic Marcel-Sembat –, unde H. era profesor de gimnastică și pe care trebuie să-l fi observat pe harta Rouenului, din calendarul care îmi servea drept suport de birou – era vorba despre o călătorie imaginară. Fata din ‘58 nu a trecut niciodată Sena. Nu voiam să dau impresia că sunt vădit în căutarea lui H., nici să provoc o întâlnire în care riscam să primesc adevărul drept în față – bănuit, respins –, să aflu că și-a bătut joc de mine. Voiam să-l întâlnesc doar întâmplător, pe traseul meu obișnuit, din Rue Saint-Patrice până în Place Beauvoisine, sau joia, în ziua liberă, pe Rue du Gros-Horloge. Atâta timp cât nu îl întâlneam, visul meu rămânea în viață.

Pentru că am crezut că am găsit o asemănare între o supraveghetoare din liceu, o brunetă cu părul ondulat, și fotografia de pe noptiera lui H., i-am spus pe un ton misterios lui R., o fată mărunțică și plinuță, lângă care stăteam la toate orele, „această pedagogă este rivala mea”.

În unele nopți, în WC-ul de pe palierul din afara dormitorului, cățărată pe vasul de toaletă, prin ferestruica deschisă din acoperiș, orientată spre Sena, priveam luminile din Rouen coborând până pe malul stâng. Ascultam murmurul amplu al orașului, mugetul unei sirene din port. Primul meu iubit era acolo, unde începea întunericul. Mi se pare că nu am suferit. Visul meu și-a schimbat forma. Devenise un orizont, cel al verii viitoare, când, eram sigură, îl voi regăsi pe H. în colonie.

Am tastat numele și prenumele lui H. pe Google. Sub nume a apărut o serie de șase fotografii. Patru înfățișau bărbați tineri, între douăzeci și treizeci de ani – nu m-au interesat. Celelalte două erau fotografii de grup. Am dat clic pe una dintre cele două, cea color, pentru a o mări. Era preluată

dintr-un articol de ziar de provincie şi precedat de un titlu cu majuscule: E. şi H. sărbătoresc aniversarea nunții de aur. Era el, numele regiunii şi al localității îmi spulberau orice îndoială. Fotografia arăta un grup mare de oaspeți, aşezați pe patru rânduri, înghesuiți unii în alții – probabil pentru a intra toți în cadru – pe o peluză, cu frunziş în fundal. Fețele erau îndepărtate, puțin neclare. Bărbații din generația mea prezenți în fotografie aveau toți părul alb. L-am identificat în mijlocul grupului, era cel cu statura cea mai impunătoare, cu umerii largi, un abdomen considerabil, un aer de patriarh, alături de o femeie mai mică, poate cu ochelari, greu de distins. Purta o cămaşă lejeră, cu gulerul deschis. Privindu-l cu atenție, am redescoperit forma grosolană a feței, nasul puternic care mă făcuse să-l compar cu Marlon Brando. Acum, în fotografie, era Brando din Ultimul tango la Paris. I-am numărat, erau vreo patruzeci, de toate vârstele, copiii aşezați pe jos sau ținuți în brațe. Mai târziu, mă voi gândi la această poză ca la o colonie de vară. Potrivit ziarului, cuplul se căsătorise în anii 1960, a avut copii, numeroşi nepoți şi chiar strănepoți. O viață de om.

Nimic nu este mai real în sine decât această fotografie care datează de mai puțin de un an, şi totuşi, irealitatea a ceea ce văd este cea care mă uimeşte. Irealitatea prezentului, a acestui tablou campestru de familie, alături de realitatea trecutului, vara anului ‘58 în S., care mă face de luni de zile să trec de la starea imaginilor şi a senzațiilor la cea a cuvintelor.

Cum suntem prezenți în existența celorlalți, în memoria lor, în felul lor de a fi, în chiar acțiunile lor? O disproporție nemaipomenită între influența celor două nopți cu acest om asupra existenței mele şi absența mea în viața lui.

Nu-l invidiez, eu sunt cea care scrie.

Astăzi, după ce m-am uitat din nou la această fotografie pe Google, încerc un sentiment de vagă neliniște, aproape descurajare. Brusc, imaginea unui clan. Masivitatea și soliditatea unui clan rezultat dintr-o sămânță care a lăsat urmași, într-o traiectorie socială reușită, fără surprize. Puterea numărului. Mă gândesc „eu sunt singură, iar ei sunt toți”[29], ca personajul din Însemnări din subterană, de Dostoievski. Ei par să facă zid în jurul lui, Naşul, împotriva unei inițiative despre care nu ştiu nimic, uniți împotriva amintirii unui timp în care nu existau sau pe care l-au uitat, dar eu, nu. Impresia că mă acuză de continuarea aceleași nebunii de acum cincizeci de ani sub o altă formă. Cea care, în fiecare zi la biroul meu, nu face decât să se alăture acestei fete care am fost eu, să se dizolve în ea – eu sunt fantoma ei, care locuieşte în ființa ei dispărută.

Mă uit la această adolescentă într-o fotografie alb-negru pe spatele căreia scrie „Balul Şcolii Regionale de Agricultură din Yvetot, 6-12-58”. Ea domină prin înălțime și corpolență cuplul din dreapta, un băiat și o fată, toți trei stând în fața unei plante verzi, asemănătoare unui palmier. Rochia ei albă, al cărei corsaj plisat cu bretele scoate în evidență pieptul, se evazează pornind din talie, dezvăluind brațe pline și gambe groase. Ea zâmbeşte cu gura închisă din cauza dinților neregulați. Fața îi pare lată și are privirea fără adâncime a miopilor. E rujată, are părul scurt și făcut uşor permanent cu un zuluf pe frunte, singurul detaliu care ne permite s-o identificăm în această fată pe cea din fotografia de bacalaureat, cu șase luni înainte. Fotografia este un duplicat dat de Odile – fata din cuplu – acum patru ani. Nu-mi amintesc când am distrus-o pe cea pe care o aveam,

---

[29] F. M. Dostoievski, Însemnări din subterană, traducere de Emil Iordache, Timpul, Iaşi, 1996, p. 77.

probabil cu mult timp în urmă, neputând să suport să admit „sunt eu”, sau chiar „am fost eu” în faţa adolescentei cu silueta masivă, căreia i-ai fi dat douăzeci şi cinci sau treizeci de ani şi care mi se părea că poartă pe chip bucuria din S. Sau pentru că, în faţa acestei fotografii, mi-am amintit că ce era mai rău urma să vină.

Azi-noapte am visat un autocar mare care transporta mulţi scriitori. S-a oprit pe o stradă, în faţa băcăniei părinţilor mei. Am coborât, pentru că eram „acasă”. Aveam cheia. Pentru o clipă, m-am temut că nu voi putea deschide uşa. Ştiam că nu e nimeni înăuntru. Obloanele din lemn ale vitrinei şi ale uşii erau coborâte. Spre uşurarea mea, cheia s-a răsucit în broască. Am intrat. Totul era ca în amintirea mea, în semiîntunericul după-amiezilor de duminică, singura sursă de lumină fiind a doua vitrină cu vedere la curte, întunecată vara de o draperie din pânză colorată. Când m-am trezit, m-am gândit că doar fiinţa, sau eu, prezentă în acest vis, era capabilă să scrie urmarea şi că a scrie urmarea ar însemna să te situezi în această provocare a bunului-simţ, în această imposibilitate.

Dar la ce foloseşte scrisul dacă nu să dezgroape lucruri, chiar şi unul singur, imposibil de redus la explicaţii de tot felul, psihologice, sociologice, un lucru care să nu fie rezultatul unei idei preconcepute sau al unei demonstraţii, ci al poveştii, un lucru care iese din pliurile întinse ale poveştii şi care ne poate ajuta să înţelegem – să suportăm – ceea ce se întâmplă şi ceea ce facem.

Imposibil de datat evoluţia unui vis. Singura mea certitudine este că atunci când a reînceput şcoala în ianuarie 1959, visul adolescentei din Ernemont a luat o altă întorsătură. (Poate că se resemna cu sentimentul din ce în ce mai puternic că m-am purtat cu H. ca o imbecilă, că nu sunt

demnă de el.) Fata pe care o va vedea apărând în tabără vara viitoare va fi o fată nouă din toate punctele de vedere, frumoasă şi strălucitoare, care îl va uimi, de care se va îndrăgosti pe loc şi care îl va face să o uite pe cea care trecuse din mână în mână în intervalul dintre cele două nopți petrecute cu el. Dar ea, în acest vis, din poziția ei de superioritate, l-ar ține la distanță şi nu ar ceda imediat dorinței lui. Fata respinsă din vara anterioară ar fi – pentru o perioadă variabilă, pe care nu am stabilit-o – de neatins. (Aici constat prima manifestare a unei dorințe de inaccesibilitate mereu venită prea târziu în viața mea amoroasă.) Pentru a-i plăcea, pentru a mă face iubită, trebuia să devin radical alta, aproape de nerecunoscut. Din pasiv, visul devenise activ.

Era un adevărat program de atingere a perfecțiunii, ale cărui puncte figurau în jurnalul meu secret dispărut, pe care îl retranspun cu atât mai uşor cu cât toate au fost puse în practică. Au fost vizate:

transformări corporale: să slăbesc, să devin la fel de blondă ca blonda din S

progrese intelectuale: să lucrez metodic la filosofie şi la celelalte materii, evitând conversațiile de seară din dormitoare

dobândirea de cunoştințe menite să compenseze diferențele sociale şi lipsa de cunoştințe – să învăț să înot, să dansez – sau să demonstrez un anumit avans față de fetele de vârsta mea: să învăț să conduc maşina şi să obțin permisul.

În această listă de atingere a performanței figura un proiect esențial: să urmez un curs Ceméa[30] în perioada sărbătorilor de Paşte, pentru a deveni o monitoare excepțională.

Acest proiect de convertire a întregii ființe, fizică, intelectuală şi socială, avea meritul – finalitatea – de a uita golul care mă despărțea de vara în care mă duceam, eram sigură, să-l revăd.

Parcurgând din nou lunile celei care nu mai este fata din S., ci fata din Ernemont, mi-am asumat riscul de a mă izbi încontinuu, ca un istoric aflat în fața unui personaj, de ghemul de factori care acționează în fiecare moment asupra comportamentului ei, de a fi nevoită să-mi pun întrebări despre ordinea cronologică a acestor factori – deci despre ordinea poveştii mele. În fond, nu există decât două feluri de literatură; cea care reprezintă şi cea care caută, niciuna nu valorează mai mult decât cealaltă, excepție făcând în cazul celora care aleg să se dedice uneia mai degrabă decât celeilalte.

O scrisoare din 23 ianuarie 1959 îmi întăreşte convingerea asupra importanței majore pe care a avut-o cursul de filosofie predat de acea femeie micuță cu urechi clăpăuge, cu ochi negri şi vioi de veveriță, cu o voce ciudat de puternică şi autoritară, doamna Berthier – Jeanne, dar prenumele profesorilor este un tabu care nu trece de buze –, față de care fata din Ernemont încearcă un sentiment de admirație cu o vagă urmă de animozitate:

„Este uimitor cât de inteligenți ne poate face filosofia. Cu puterea de a gândi, de a repeta, de a scrie că aproapele nu

[30] Centres d'Entraînement aux Méthodes d'Education Active (Centre de pregătire pentru metode de educație activă).

ar trebui să ne servească ca mijloc, ci ca scop, că suntem raționali şi că, prin urmare, inconştiența şi fatalismul sunt degradante, ea mi-a răpit plăcerea de a flirta”.

Sunt cuprinsă de o imensă claritate: Descartes, Kant şi imperativul categoric, întreaga filosofie condamnă comportamentul fetei din S. Pentru că nu prevede imperativul de a se bucura, în loc să urle, de sperma din gură, de eticheta „un pic cam curvă”, de ciclul care nu mai vine, toată filosofia o face să îi fie ruşine şi, în aceeaşi scrisoare, o repudiază definitiv pe fata din colonie:

„Uneori mi se pare că era o altă fată cea care a fost la S. [...], în nici un caz eu”.

Este o altă ruşine decât aceea de a fi fiică de băcan, proprietar de cafenea. Este ruşinea mândriei de a fi fost un obiect al dorinței. De a fi considerat viața ei în colonie drept o cucerire a libertății. Ruşine de Annie, zău, ce spune corpul tău?, de Nu am mâncat din aceeaşi strachină, de scena din fața avizierului. Ruşine de râsul şi disprețul celorlalți. E ruşinea unei fete.

O ruşine istorică, dinainte de sloganul „corpul meu îmi aparține”, de zece ani mai târziu. Zece ani, o durată scurtă în raport cu Istoria, imensă în viață la început, reprezentând mii de zile şi ore în care semnificația lucrurilor trăite rămâne neschimbată, ruşinoasă. Şi nimic nu poate face ca viața trăită într-o lume, cea de dinainte de 1968, şi condamnată de regulile acelei lumi, să poată schimba radical sensul într-o altă lume. Acela rămâne un eveniment sexual singular, a cărui ruşine este insolubilă în concepțiile noului secol.

Pe fata din iarna lui 1959 o văd într-o afirmare orgolioasă de voință, îndârjită în urmărirea unor scopuri care o afundă treptat în dezastru. Un fel de voință nefericită.

O exersez mai întâi pe corpul meu, radical. De la începutul şcolii în ianuarie, am încetat să mai mănânc la cămin altceva în afară de o cană de cafea cu lapte dimineața, felia subțire de carne servită la fiecare prânz, cu excepția zilei de vineri – când se dă peşte fiert –, supă, seara, însoțită de compot sau de un măr. Am înlocuit plăcerea din ultimele luni – întotdeauna prea trecătoare – de a mă îndopa cu pâine cu unt şi cartofi prăjiți, cu aceea a privării voluntare, a unui sacrificiu al cărui exemplu nimeni nu-l dă în jurul meu şi al cărui semn tangibil şi ostentativ este tableta de ciocolată oferită la fiecare prânz de sora de la sala de mese drept gustare, pe care, fără să o ating, o aşez lângă celelalte în comoda mea, cu scopul, zic eu, de a le oferi vara viitoare copiilor coloniei. Refuz orice te îngraşă, conform prospectului tabletelor Neo-Antigrès, achiziționate de la farmacia de pe Boulevard de l'Yser. Fiecare masă în refectoriu devine un fel de aventură din care nu ies deloc sătulă, ba chiar mai flămândă, în orice caz învingătoare, după ce i-am dat bucata mea de Vache-qui-rit vecinei mele. Trăiesc mândria unui campion al postului, intrat cu toată ființa într-o luptă împotriva grăsimii, al cărei succes îmi este arătat de cântarul farmacistului şi de fustele care îmi joacă pe şolduri.

Nu învinsesem foamea. O epuizasem numai, prin efort. Mă gândesc doar la mâncare. Am intrat într-un mod de a exista, în funcție de ceea ce aş putea mânca la următoarea masă, conform valorii calorice a conținutului farfuriei mele. Descrierea unei mese într-un roman mă întrerupe din lectură la fel de violent ca o scenă erotică. În dormitor, auzind foşnetul pungii de hârtie din care micuța V., întoarsă de la colegiu, scoate un pateu, imaginea ei gata să mestece, mă împiedica să mă concentrez. O uram. Când voi avea şi eu dreptul să mănânc? De parcă decizia nu depindea de

mine, ci de cealaltă fată, de dublul ideal la care trebuia să ajung cu orice preț ca să-l seduc pe H.

Declinul voinței a avut loc într-o duminică după-amiază din martie, în băcănia cu obloanele trase, în timp ce părinții mei erau plecați la plimbarea lor rituală cu maşina la țară. Asta este dovada că nu se putea întâmpla decât acolo, în băcănie, în locul abundenței gratuite oferite mie dintotdeauna până la plecarea în colonie şi care făcea stranie, ba chiar tristă, casa celorlalți oameni, unde toata mâncarea încăpea într-un dulap. Regatul dulcii mele copilării, unde toate necazurile, toate palmele materne se terminau, consolate de o cutie de biscuiți, de un borcan cu bomboane. Nu ştiu la ce se gândeşte fata care îşi pierde brusc orice control asupra dorinței, se aruncă – îmi imaginez – asupra brânzei ambalate la bucată, asupra madlenelor vândute la kilogram, a caramelelor. Poate nu se gândeşte la nimic. Este prima scenă de lăcomie, în care conştiința asistă neputincioasă la frenezia mâinilor care înhață, îndeasă, a gurii care abia apucă să mestece, înghite – la plăcerea trupului devenit o groapă fără fund. Odată cu dezgustul, vine şi sfârşitul: disperarea de a fi căzut şi decizia de a ține dietă toată săptămâna pentru a elimina până şi cea mai mică fărâmă din această cantitate enormă de mâncare ingurgitată într-o jumătate de oră – pentru a mă uşura de greutatea greşelii.

În acea zi, fata de la băcănie nu ştie că a intrat în cercul infernal al abstinenței draconice, urmată de recăderea în criza de lăcomie, care se declanşează obscur şi este imposibil de reprimat. Prima muşcătură din alimentul râvnit şi interzis spulberă toate deciziile luate, trebuie să mergi până la capătul abandonului, să mănânci cât mai mult posibil până seara pentru a ataca din nou postul de dimineață devreme, cafea neagră şi nimic altceva.

Nu ştie că va cădea pradă celei mai triste pasiuni care există, aceea pentru mâncare, obiect al unei dorințe permanente şi refulate care nu poate fi satisfăcută decât prin exces şi ruşine. Că a intrat într-o alternanță de puritate şi întinare. O luptă în care perspectiva victoriei se va îndepărta de-a lungul lunilor, când voi reveni la normal, când voi înceta să mai fiu aşa.

Nu mi-am imaginat niciodată că ar putea exista un nume pentru comportamentul meu în afară de cel pe care-l citisem într-o zi în Larousse: Pica – pofta degradată. Perversiune. Nu îmi cunoşteam boala, credeam că este una ce ține de moralitate. Nu cred că am făcut legătura cu H.

Douăzeci de ani mai târziu, răsfoind din întâmplare la bibliotecă o carte despre bolile de nutriție, tulburată, o voi împrumuta şi îi voi pune un nume stării care a constituit fundalul vieții mele timp de luni de zile – acestei obscenități, acestei plăceri de nemărturisit, care produce grăsime şi excremente de evacuat, sânge care nu curge – acestei forme monstruoase, disperate, de a dori să trăieşti cu orice preț, chiar şi cu cel al disprețului de sine şi al vinovăției: bulimia. Este dificil să spun astăzi dacă aflarea definiției mi-ar fi fost de mare ajutor, dacă aş fi putut fi tratată – sau să accept să fiu tratată – şi cum. Ce ar fi făcut medicina împotriva unui vis?

În acea iarnă a lui 1959, o văd pe fată la cursul de dans Tarlé, rue de la République, seara – mulțumită că este scutită de cină, dezgustată de mâinile dansatorilor, de fețele lor prea apropiate, de umorul lor de tipul Ce face Charles? Aşteaptă[31].

---

[31] Este o glumă bazată pe jocul de cuvinte reieşit din omofonia Charles attend / Charlatan: Que fait Charles? Charles attend. În cazul de față,

O văd la braseria Paul, lângă catedrală, bând un Viandox[32] – considerat sărac în calorii – cu R., singura din clasa ei cu care vorbeşte, o fată amuzantă, cu faţa rotundă şi ochi albaştri, care îi vine fix până la umăr.

O văd la sfârşitul după-amiezii, este aproape întuneric, nu departe de Nouvelles Galeries, privind de pe trotuar căciula albastră din lână a lui R., care se îndepărtează încet în spatele geamului autobuzului ce o duce înapoi la Déville, în suburbiile Rouenului. În acel moment ştiu că o invidiază pe R., care nu este nevoită să se întoarcă într-un dormitor străbătut de curenţi de aer şi de zgomotul trupurilor care se descalţă, se spală pe dinţi, tuşesc şi sforăie – să nu stea trează ore întregi sub lumina gălbuie a veiozei de pe culoar care împarte cămăruţa într-o zonă de întuneric şi o zonă de lumină, a cărei linie de demarcaţie traversează pătura de pe patul ei – o invidiază că se întoarce acasă, la părinţi.

Aşa că în decembrie îi scria lui Marie-Claude: „Sper să pot intra anul viitor fie la Facultatea de Drept, fie la Propedeutică. Mama a dat de înţeles că s-ar putea să obţin o cameră în căminele universităţii, care mi-ar plăcea mai mult decât cele ale călugăriţelor. Ştii, poate că am ambiţii prea mari şi pot să dau chix. Fiindcă aceste proiecte mi se par oarecum utopice. Mi-e teamă că voi regreta mai târziu că nu am studiat suficient”; în februarie, s-a înscris la examenul de admitere la Şcoala Normală de Institutoare din Rouen, iar

---

gluma nu este spusă corect de partenerii de dans. Prin folosirea pronumelui il în loc de Charles, ratează jocul de cuvinte. În text: Que fait Charles? Il attend.

[32] Concentrat de supă. Până în anii ‘70, Viandox era servit în cafenele şi braserii.

reuşita îi asigură pregătirea profesională timp de un an după bacalaureat.

Am în faţa mea carnetele de note trimestriale ale lui Annie Duchesne, clasa Filosofie II 1958-1959. Ele sunt dovada că obţinea mereu rezultate bune la toate disciplinele, cu excepţia limbii engleze. A terminat pe locul cinci din douăzeci şi cinci la filosofie. Constant la Tabloul de onoare, fără încurajări, fără felicitări. Toate evaluările evocă o „elevă inteligentă şi serioasă". Ceva cenuşiu, fără strălucire sau relief, conform amintirilor mele despre fata care nu intervenea niciodată în clasă. Nu există nicio îndoială că ieri, ca şi astăzi, aceste rezultate îndreptăţesc o persoană să aibă în vedere studii îndelungate. În aşa măsură, încât dorinţa de a se alătura acestui corp de normalieni admiraţi la S., de a semăna cu blonda, îmi pare insuficientă pentru a explica renunţarea la ambiţiile anterioare.

Văd în aceste luni de liceu dispariţia lentă a ambiţiilor şcolare ale lui Annie D., din cauza interiorizării fără revoltă a poziţiei ei sociale, cu siguranţă nebănuită, crede ea, de colegii ei – nefiind în măsură să descopere băcănia-cafenea a părinţilor ei în Yvetot –, dar care desigur o deduc din alte indicii. În liceu, înconjurată de „genii" afectate care îndrăznesc să pună întrebări profesorilor, statutul ei de excepţie, de miracol, nu mai are nici forţă, nici valoare. Nu mai există eroina şcolii. Siguranţa de sine a celorlalte fete – care, indiferente la rezultatul la bacalaureat, o simplă formalitate, anunţă că vor merge la pregătire sau la Farmacie, de parcă le-ar fi fost deja rezervat locul, vor face Studii orientale, Ştiinţe politice – o demontează. Studiile prelungite i se par ca un tunel interminabil, epuizant, fără bani, trist, care îi vor costa mult pe părinţi în timp ce ea rămâne dependentă de ei. Încetează să mai fie fericirea sperată, de parcă ceea ce a auzit de-a lungul copilăriei

despre „bătăile de cap” ale studiului, despre ciudățenia de a fi „dotat” în mijlocul celor care au fost la şcoală „din joi în Paşte”, spuneau ei, ajunseseră să o învingă. Acum îşi doreşte calea şi viitorul pregătite de societate şi Educația Națională în 1959 pentru copiii supradotați ai țăranilor, ai muncitorilor şi ai proprietarilor de bistrouri. Fiica s-a situat de partea tatălui, care – în fața mamei dezamăgite – exultă când află că nu mai vrea să „continue”, că vrea să intre la Şcoala Normală (nu e nevoie să precizezi „de institutoare”, nici el, nici ea nu ştiu de existența „Şcolii Normale Superioare” şi cine mai ştie despre ea astăzi, în afară de profesori şi clasele superioare, mai exact?).

Bănuiesc că era vorba şi despre asta: mai vrei să stai într-o bancă şi să iei din greu notițe ca o şcolăriță când ai – chiar refulată, negată – experiența sexuală a unei femei?

În viziunea ei fermecată asupra viitorului se află, în acest moment, într-o şcoală de la țară, înconjurată de teancuri de cărți, cu un Citroën sau un Renault în fața locuinței de serviciu. Ea va preda elevilor poezii, „Mi-e drag măgarul atât de blând / Mergând de-a lungul tufelor de ilice”, de Francis Jammes, Djinii lui Victor Hugo. În reprezentarea ei asupra meseriei de institutoare, copiii sunt prezenți în forma vagă şi veselă a celor din S., trupa de copii ai verii, de care nu a fost nevoită să aibă grijă mai mult de o săptămână.

De parcă limbajul care a venit târziu în evoluția umană nu s-a întipărit la fel de uşor ca imaginile, miile de cuvinte schimbate în timpul cursului de formare pentru monitori, într-un castel din Hautot-sur-Seine, în timpul vacanței de Paşte, tot ce rămâne sunt cuvintele jignitoare ale unui institutor cu fața ciupită de vărsat şi ochelari fumurii, în bucătărie, unde spălam vasele împreună: „Arăți ca o curvă ofilită”. Cuvinte pe care le-am pus apoi pe seama excesului

de fond de ten şi fard pe pielea mea deschisă şi la care n-am putut să replic altceva decât: „Şi tu ca un peşte bătrân”, înfrântă, speriată fără îndoială de renaşterea imprevizibilă a fetei „un pic cam curvă”. Deci fata din colonie se întrezărea de sub aceea, pe care o credeam demnă şi rece, de la stagiu?

A trebuit să mă gândesc cu groază că e gata să reapară când, obosită de avansurile unui băiat de la masa mea, odată stagiul terminat, l-am lăsat să mă sărute şi să-mi mângâie pieptul într-un cinematograf aproape gol, unde rula un film de serie B cu monştri. Totul se revoltă în mine în afara voinţei mele. Conştientizarea îngrozită a puterii dorinţei trezite de mâna şi gura acestui băiat înalt şi firav care mă însoţeşte până la uşa căminului şi pe care sunt sigură că nu voi accepta să-l mai văd vreodată. În 2000, am primit, la editorul meu, o scrisoare de la el în care scria că nu a uitat-o niciodată pe „fata frumoasă” – o caracterizare care m-a uimit – din Hautot-sur-Seine. Era căsătorit, avea copii şi un garaj în Rouen. Nu-mi amintesc cum a recunoscut-o pe Annie Duchesne, fata de la stagiu, în cea care tocmai scrisese Evenimentul.

În luna aprilie, la o masă de prânz, văzând pusă lângă farfuria mea în sala de mese scrisoarea care purta inscripţia sanatoriului din S. – scrisoare de răspuns la cererea mea de a fi angajată vara viitoare – poate că anticipasem deja refuzul pe care îl conţinea; am uitat în ce termeni a fost formulat, care mi-au confirmat brutal certitudinea: Annie Duchesne nu era dorită în colonie. Mi se pare că ceea ce m-a copleşit în acel moment nu a fost suferinţa de a nu îl reîntâlni pe H., sfârşitul definitiv al visului meu, ci amploarea lipsei mele de demnitate din trecut, pe care această respingere – neobişnuită, din moment ce mai mulţi monitori au venit doi sau trei ani la rând – a făcut-o orbitoare: nu mai doreau, cu niciun preţ şi la cel mai înalt

nivel, să audă de această fată. Fosta fată. Dar la S. nu o cunoşteau pe cea nouă. Ruşinea era de neşters, închisă între zidurile coloniei.

Imposibilitatea de a situa anterioritatea unei amintiri în raport cu alta împiedică stabilirea unei legături cauză-efect între cele două: nu ştiu dacă am primit această scrisoare înainte sau după ce am citit, în acelaşi aprilie 1959, Al doilea sex de Simone de Beauvoir, împrumutat mie de Marie-Claude, căreia i-o cerusem la sfârşitul lunii martie.

Las la o parte temporar termenul de revelație, care a venit mulți ani mai târziu, revăzând-o pe fata din Ernemont mergând spre liceu, în întregime lămurită, cu ochii deschişi asupra unei lumi dezbrăcate de aparențele pe care le mai avea cu câteva zile înainte, o lume în care totul, de la maşinile care circulă pe Boulevard de l'Yser, până la studenții cu cravată pe care îi întâlneşte urcând la Şcoala Superioară de Comerț, înseamnă acum puterea bărbaților şi alienarea femeilor. Să o confrunți mai degrabă pe aceeaşi fată cu amintirea ei din vara precedentă pe o mie de pagini de demonstrație impecabilă, de interpretare a relațiilor dintre bărbați şi femei care o privesc pe ea, pe fată, în primul rând. Pagini scrise de o femeie, o filosoafă căreia îi cunoaşte doar numele, care o obligă la un dialog pe care ea nu poate, nu vrea să-l evite pentru că nu a mai avut loc până acum.

O bănuiesc că era:

înspăimântată de imaginea situației femeilor, de această epopee nefericită desfăşurată implacabil din preistorie până astăzi

copleşită de viziunea apocaliptică a femeilor supuse speciei, îngreunate de imanență atunci când bărbații sunt la acelaşi nivel cu transcendența

susținută în respingerea ei față de maternitate, în frica ei de naştere, de situația lui Melanie din Pe aripile vântului, citită la nouă ani

năucită de multitudinea de mituri care înconjoară femeile şi poate umilită de cunoştințele sale cu privire la bărbați, dar în orice caz revoltată amintindu-şi acuzația: eşti o mantis religiosa, care i s-a adus în colonie

surprinsă de insistența autoarei asupra dezgustului şi ruşinii menstruației – „pângărirea" –, când ruşinea ei rezidă în acest moment în albul lenjeriei şi în absența sângelui.

Nu ştiu dacă ea îşi recunoaşte prima noapte cu H. în descrierea dramatică a pierderii virginității făcută de Simone de Beauvoir. Dacă ea este de acord cu: „Prima penetrare este întotdeauna un viol".

Neputința mea chiar şi astăzi de a folosi cuvântul „viol" în legătură cu H. poate însemna că nu este de acord. Şi cum rămâne cu ruşinea de a fi fost îndrăgostită nebuneşte de un bărbat, de a-l fi aşteptat în spatele unei uşi pe care el nu a deschis-o, de a fi fost numită țicnită şi „un pic cam curvă"? Al doilea sex m-a curățat de ea sau, dimpotrivă, m-a afundat mai adânc? Optez pentru indecizie: a primi cheile pentru a înțelege ruşinea nu îți dă puterea de a o şi spăla.

În orice caz, în aprilie 1959, ceea ce contează este viitorul. Certitudinea că eleva la filosofie a reținut somația de a alege, făcută de Simone de Beauvoir pe ultima pagină: „Credem că ea [femeia] are de ales între afirmarea transcendenței şi alienarea ei ca obiect". Ea a primit răspunsul la întrebarea –

care este mai mult sau mai puțin cea a fetelor din vremea aceea – cum ar trebui să te comporți? Ca subiect liber.

Adolescenta care pleacă din Ernemont după ce şi-a fotografiat camera nu ştie să înoate sau să danseze – cursuri foarte repede abandonate – şi tocmai a picat la examenul de la şcoala de şoferi, dar aceste eşecuri ale programului contează prea puțin în ochii ei. Şi-a luat bacalaureatul cu brio şi ştiu că este mai hotărâtă ca niciodată să se „realizeze" într-un proiect altruist în care prescripțiile existențialiste şi modelul ideal al coloniei se întâlnesc: educarea copiilor. Să persevereze, aşadar, în alegerea pe care crede că o face în deplină libertate.

În momentul intrării în această altă vară, uscată şi fierbinte chiar şi după începerea anului şcolar, fixată pentru prima dată în septembrie de generalul de Gaulle, vara anului '59, trebuie să mă uit la cea care, în toate vacanțele, nu va fi Annie D., ci doar Kala-Nag, apoi Kali, totemurile prin care a fost numită succesiv în colonii de dimensiuni mici şi mijlocii, cu un cadru primordial feminin şi decent în mod riguros – nu bordelul din S., aşa cum crede ea acum. Să o văd aşa cum s-a pregătit cândva să apară în ochii lui H. şi aşa cum a apărut în ai altora:

„vampa", pentru Catherine R., directoarea coloniei Clinchamps-sur-Orne, lângă Caen, care nu m-a putut suferi de la început, iar într-o zi mi-a adus acuzații în bucătărie în fața celeilalte monitoare – eram doar două şi un monitor –, în timp ce eu ascultam din capul scării, acuzații din care nu îmi amintesc niciun cuvânt astăzi, doar că mi-am dorit să mor pe loc

fata „deosebită", pentru Lynx, directorul coloniei din Ymare, de lângă Rouen, care îmi va oferi de ziua mea de naştere un

roman de Jules Romains intitulat O femeie deosebită, cu un râs complice, şi pe care îl voi auzi apoi spunându-i soției sale, Fourmi, cu un altfel de râs: „De când fac colonii, nu am avut niciodată o monitoare precum Kali!”.

Nu este ea mai degrabă cea care a scris pe 29 iulie ‘59 într-o scrisoare cu plic galben şi ştampilat Fédération des oeuvres laïques, Colonie Ufoval: „Am văzut la Caen Drogații cu Eva Bartok. Halucinantă această pasiune pentru morfină şi ajungi să te gândeşti că ți s-ar putea întâmpla, fără ca acest gând să te şocheze.”?

Chiar dacă a trebuit să port blugi sau pantaloni scurți şi tenişi de cele mai multe ori când porneam la drum cu grupul meu de fetițe, o văd pe această adolescentă într-o rochie verde-închis cu flori mari de tei – aceeaşi rochie pe care o port în singura fotografie din vara anului ‘59, făcută pe o plajă aproape goală, unde stau în mijlocul metrilor de pânză ai fustei desfăşurate în corolă de la talie, atât de mult, încât zici că sunt o păpuşă decorativă aşezată pe un pat de pietricele – şi cocoțată pe tocurile înalte ale escarpenilor tot verzi, cumpărați de la Eram, care mă ridică la un metru optzeci, provocând întrebarea batjocoritoare a băieților pe care îi întâlnesc: „E vreme bună acolo, sus?”. Este altfel, da, când eşti înalt, când privirea ta trece peste capetele oamenilor, coboară peste părul altora şi ajunge până la capătul străzii. Dacă băieții o insultă pe cea înaltă, îndrăznesc mai puțin să-i pună mâna pe fund decât celei scunde. Cu părul blond decolorat acoperindu-i urechile şi adus înapoi în coc pe ceafă în maniera lui Mylène Demongeot, cu fusta ei umflată, are o feminitate evidentă şi de neatins, realizând în corpul şi atitudinea ei fuziunea dintre povestea cu H. şi somațiile din Al doilea sex.

Kala-Nag, sau Kali, ea nu vrea să fie nici vampă, nici deosebită, din contră, doreşte să se conformeze modelului bunei monitoare definit în stagiu, să semene cu ceilalți, să participe la atmosfera de „sănătoasă şi sinceră camaraderie”. Dar de ce să alegi totemul lui Kali, zeița diabolică, când toate celelalte monitoare s-au supus regulii numelor de flori, lasomie, Margaretă etc., dacă nu din dorința de diferențiere? Îmi scapă în ce măsură se amăgea pe ea însăşi, credea că păcăleşte pe cineva? Ascunzându-şi viciul, această obsesie a mâncării, refuzată la masă, dar pândită cu aviditate în farfuriile altora, devorată în cele din urmă la ora gustării în iarbă cu copiii foarte mulțumiți să-i dea feliile de pâine unsă cu unt şi pasta de gutui pe care nu le vor. Nu lasă să se întrevadă nimic din efortul depus pentru a arăta interes față de jocurile pe care le organizează cu mare greutate, din chinul – vrea să fugă, dar unde? – de a fi nevoită să inventeze un balet pe Spărgătorul de nuci pentru cele douăsprezece fetițe din grupa ei, de ziua părinților, docheri în portul Rouen, care au făcut rost cu această ocazie de o tonă de banane cu care s-a îndopat. Nimic din efortul de a refula senzația de a fi, în comportamentul ei, în permanență într-o situație ipocrită în mediul în care se află.

Violette, micuță, creață, drăguță, care m-a întrebat de-a dreptul, ce este o mamă nedemnă. Claudette, mereu în pragul unei crize de nervi, cu veşnice reproşuri la adresa tuturor, care m-a îmbrățişat violent în timpul pupicului de noapte bună în dormitor, Maryse, care îi trata pe ceilalți ca pe nişte dobitoci şi râdea cu toată gura, arătându-şi dinții până la gingii, că a fost certată tocmai ea, înțeleapta brunetă cu părul tuns paj, care citise Micul Prinț etc. În memoria mea precisă a fețelor fetițelor de zece până la doisprezece ani de care fusesem responsabilă la Ymare, mi-am citit

neputința de a simți ceva în legătură cu ele. O răceală interioară care mă făcea să văd ființele de la distanță.

Această Kali-Kala-Nag din vara lui ‘59 este lipsită de sentimente. Respinge semnele de afecțiune ale copiilor ca fiind ceva animalic şi o încălcare a principiului egalității. Este indiferentă față de pericol, traversează singură o pădure pentru a vizita o capelă într-o zi liberă, face autostopul. Era cât pe ce să fie muşcată de o viperă – pe care nu a văzut-o pentru că nu poartă ochelarii – încolăcită la un milimetru de tenişii ei şi scrie: „Nu mai ştiu dacă am fost sau nu muşcată, copiii mi-au spus să ne întoarcem în colonie, am tergiversat. Imaginează-ți că nu m-a afectat atât de mult să ştiu că sunt în pericol de moarte”.

Gândirea ei nu mai are obiect şi se află într-o lume ale cărei mister şi farmec au dispărut. Realitatea nu mai răsună în ea decât sub forma unor emoții dureroase, disproporționate – este gata să izbucnească în plâns crezând că a pierdut o scrisoare de la mama ei pe care încă nu o deschisese.

De fapt, ea ar fi dorit să fi rămas adolescentă, aşa cum stă mărturie o scrisoare despre fetele de paisprezece ani din colonie:

„Le invidiez, sincer. Ele nu ştiu că au parte de cea mai bună perioadă dintre toate. Este o prostie să nu ştim în ce moment al vieții suntem cei mai fericiți”.

În scoaterea la lumină a unui adevăr dominant, pe care imaginea de sine îl caută pentru a asigura o continuitate a ființei, uităm să luăm în considerare următoarele: neînțelegerea a ceea ce trăim în momentul în care îl trăim, această opacitate a prezentului prin care ar trebui să perforăm fiecare propoziție, fiecare afirmație. Fata pe care copiii o numesc Kali, care hălăduieşte cu ei pe drumurile de

țară cântând „Colonii-aa noas-trăă, floare la fe-reas-trăă”, nu ştie, nu poate spune „ce nu e în regulă”: ea mănâncă.

Într-o după-amiază, singură în dormitor, a furat dulciuri din dulapul unei fetițe. Nu s-a dat curs acuzațiilor aduse de victimă la adresa fetelor din grup. Kali, fiind monitoare, se situează în mod natural deasupra oricărei bănuieli. Imagine a unui gest făcut de altcineva, o adolescentă supusă unui impuls imposibil de reprimat, dar eu sunt cea care mai vede şi astăzi dulapul de lemn de deasupra patului, cea care îşi aminteşte liniştea din dormitor. Toate gândurile din jurul acestei imagini au dispărut. Nu ştiu câte bomboane am furat, doar că le-am mâncat pe toate pe loc.

La începutul lunii septembrie, a fost chemată să participe la probele concursului de admitere pentru absolvenții de liceu la Şcoala Normală de Institutoare din Rouen. Deşi se consideră sclipitoare la oral cu expunerea ei despre prietenie, este sigură că va eşua din cauza lucrării la desen şi a unui raport despre centralele electrice bazate pe energia mareelor. Nu i-a venit să creadă că a intrat pe locul al doilea din şaizeci de candidați pe douăzeci de locuri, această poziție i se pare semnul inconfundabil al destinului său.

Imagine din această după-amiază de septembrie: aşezată pe pat în camera ei din Yvetot, cu fața spre comoda cu oglindă deasupra, cu Valsurile lui Strauss – un disc oferit de prietenii părinților mei, muzică uşoară pentru mine, dar care în acest moment este în deplină armonie cu triumful ființei mele. Sunt în momentul pur al succesului, de care mă bucur cu o violență sporită de muzica vieneză şi de vederea reflexiei mele în oglindă, de parcă asta ar reprezenta viitorul şi lumea în care sunt aşteptată. Este un moment orb, care a rămas cel al erorii absolute, al intrării în eroare.

În această seară de duminică, odată ce a pus în ordine lucrurile din trusou, menționate drept obligatorii de către Şcoală şi marcate cu inițialele ei, înainte de a adormi într-un pat care i se pare prea scurt, între pereții roz ai unei cămăruțe deschise sus şi jos – un fel de cutie confortabilă pentru păpuşi – crede că se află acolo unde a visat să fie când era în colonie, că este viitoare institutoare, ca blonda?

La amintirea din piese răzlețe pe care o păstrez despre Şcoala Normală – portic, dormitor, sală de mese, curte şi sală de gimnastică etc., locurile mele uzuale, aşadar –, site-urile adaugă o imagine panoramică şi arhitecturală mult mai impresionantă. Construită în 1886, se întindea pe un domeniu de 19 000 m, dominând peste Rouen până la coasta Sainte-Catherine. Avea grădini, alei de trandafiri, un teren de sport, un amfiteatru, o sală de muzică şi dans. Pe fațada monumentală a clădirii principale care înconjoară locul de recreație pe trei laturi, se întindea o marchiză din sticlă. Închisă în 1990, degradată, năpădită de ciuperca de lemn, departamentul a vândut-o cu patru milioane de euro în 2014 companiei de asigurări Matmut, care urmează să o transforme într-un complex cu hotel de 4 stele, săli de conferințe, parc public etc. O fotografie arată ferestrele de la parter zidite, geamuri sparte la etaj, buruieni.

Nu simt niciun strop de tristețe.

Înainte ca această clădire să devină pentru mine o închisoare aurită, un cocon de tortură – de unde plecând, într-o după-amiază însorită de sâmbătă din februarie 1960, cu valiza spre gară, coboram pe Rue du Champ-des-Oiseaux cuprinsă de beatitudine –, îmi este uşor să cred că viitoarea institutoare Annie Duchesne era entuziasmată de măreția locului, de bogăția dotărilor, pe scurt, de perfecțiunea unei organizații care îi amintea la o scară mai mare de cea din

colonie. Fără îndoială că ea le-a povestit în detaliu părinților săi – mai ales tatălui, pentru a-i consolida bucuria de a o şti la adăpost, într-un ținut al belşugului – abundența şi varietatea meselor, biscuiții oferiți la ora zece, centrala termică a dormitorului, toate „beneficiile" unei îngrijiri totale şi gratuite, de la vaccinarea BCG până la pingelirea pantofilor, inclusiv acumularea unei „alocații" eliberate la sfârşitul şcolarității. (Amintirea acestei autarhii blânde şi planificate mă va face să înțeleg natura sistemului sovietic şi, mai târziu, nostalgia pe care o păstrează ruşii pentru el.)

Dacă atunci ar fi fost internă pentru prima dată, la nouăsprezece ani, poate la început s-ar fi acomodat cu incinta riguros supravegheată a acestui univers în întregime feminin – cu excepția profesorului de istorie şi a lui Nicolas, omul bun la toate, cu figură de broască râioasă –, dar asta până când vederea, în fiecare dimineață, prin partea de jos a despărțitorului, a picioarelor goale ale vecinei sale, care urma să se spele, concentrează toată tristețea şi supărarea, amestecate cu repulsie, a unei omogenități sexuale cât vezi cu ochii, de la trezire până la culcare. Sau când ridică capacul de la coşul de gunoi din toaletă şi se uită cu o fascinație dezgustată la tampoanele roşii aruncate de nişte străine – de la ea nu a văzut nimic de peste un an.

R. a trecut şi ea concursul, a fost primită, dar are dreptul să fie externă, la fel ca alte câteva eleve care locuiesc în Rouen sau în suburbiile acestuia. Am regăsit-o cu un amestec de siguranță şi blândețe pe care le dă într-un mediu nou prezența unui fost coleg de şcoală. Această amintire comună a şcolii precedente a instaurat încă din primele zile o complicitate critică față de celelalte fete şi față de instituție.

În scrisoarea către Marie-Claude de luni, 21 septembrie, după un pasaj entuziast – „toate fetele s-au dus să vadă

Hiroshima, dragostea mea şi am repetat în cor «N-ai văzut nimic în Hiroshima»„ –, vine o judecată asupra Şcolii care dezvăluie deja o lipsă de entuziasm, dacă nu chiar dezamăgire: „E acceptabil. Cursurile sunt variate: psihologie, pedagogie, desen, canto, cursuri de menaj şi atmosfera este bună. Nu pare a fi copleşitor. Cu atât mai bine”.

Annie D., cea sclipitoare la admitere, nu excelează la niciuna dintre discipline. Nu are interes sau chef pentru nimic în afară de orele dedicate literaturii secolului al XX-lea şi istoriei contemporane – care nu dau naştere niciunei note – şi în special pentru lecţiile de gătit. Acestea constau în pregătirea unei mese complete, într-o bucătărie specială, superb utilată, unde ea ciuguleşte în linişte din rezervele de stafide şi fructe confiate din dulapuri. Asemenea celorlalte eleve, s-a apucat şi ea de tricotat, a cumpărat andrele mari şi lână mohair albastru-deschis – în vogă –, pentru a face o vestă, abandonată după zece centimetri de ochiuri informe.

Cum să surprind starea psihologică, viziunea asupra vieţii, viaţa ei, a celei pe care o văd prăvălită în al treilea rând, roasă de obsesia ei de a mânca, între R. şi Michèle L. – sau chiar la sala de sport, în trening şi bascheţi, dând prima ei lecţie de gimnastică elevilor de la „şcoala pentru practică” vecină, cu o singură dorinţă, aceea de a se termina cât mai repede – când încă îi este imposibil să-şi spună că şi-a greşit viitorul?

Că îşi reprimă această impresie înfricoşătoare, de nemărturisit, că este inaptă pentru învăţământul primar, că se simte foarte departe, cu mult sub perfecţiunea educaţională pe care Şcoala Normală o cultivă, de parcă institutoarea ar trebui să îşi asume direcţia morală a întregii societăţi? Cum să-i măsori disperarea? Dacă nu prin

această amintire precisă: îşi dorea să fie fata de la bucătărie care împingea căruciorul în sala de mese şi distribuia felurile de mâncare la mese.

Din dorința şi suferința anului trecut, ce rămâne? O respirație tăiată la vederea trupurilor îngemănate ale actorilor din Hiroshima, dragostea mea, Emmanuelle Riva şi japonezul. Tulburarea violentă şi aproape greața la citirea romanului lui Christiane Rochefort Înfrângerea războinicului, de parcă ea era eroina, cea supusă.

Fiind filtrată de ziduri, lumea exterioară şi-a pierdut puterea de a o preocupa. Nici evenimentele din Algeria – de care totuşi se interesa încă din liceu, de acum fiind complet pentru independență – şi nici moartea lui Gérard Philipe şi a lui Camus nu o afectează. Cântate în gura mare în dormitor de fete mândre de vocea lor, cântecele Allez venez, Milord, La valse à mille temps şi Salade de fruits jolie jolie jolie o enervează.

În cadrul spațio-temporal pe care mi l-am stabilit – în aceste cinci luni la Şcoala Normală din Rouen – siluetele elevelor se strecoară, din ce în ce mai numeroase, de parcă această delimitare voluntară ar fi dus la eliberarea masivă a materialelor dintr-un depozit de memorie, închis de zeci de ani. Revin numele şi fețele celor despre care poate atunci mă întrebam de ce sunt acolo, dacă sunt fericite să fie în acel loc şi să devină institutoare.

Cum m-au perceput celelalte fete de la cursul de Formare Profesională, ce lucruri ştiau despre mine pe care eu nu ştiam că le ştiu Annette C., dintr-un sătuc, La Vaupalière, Michèle L., din Gravenchon, Annie F., din Rue des Arsins, lângă magazinul Manufrance, din Rouen? Acest adevăr al altora – care însă nu este nimic în comparație cu cel pe care

nu îl ştiu şi sar în sus surprinşi când îl află, nu ne-am fi imaginat, nu am fi crezut niciodată asta etc. – ce importanță are pentru mine acum, când scriu? Pur şi simplu, pentru că era esențial pentru relația mea cu lumea în acea perioadă în care eram împreună, fiindcă formam un grup, corpul viitoarelor institutoare – l-au bănuit ele? –, eu nu am reuşit să simt că îi aparțin acestui corp.

„În sfârşit am ales asta, dar să spun că am ales cu adevărat este o altă poveste, nu crezi că suntem mai degrabă conduşi de evenimente?" Scrisoare din decembrie 1959.

Când am început să scriu anul trecut, nu-mi imaginam o clipă că mă voi opri asupra perioadei petrecute la Şcoala Normală. Îmi dau seama că trebuia să-i redau ființă fetei care s-a angajat – am semnat contractul pe zece ani – şi s-a rătăcit într-o meserie care nu i se potriveşte, să expun pe scurt această întrebare care figurează rar în literatură: cum, la începutul vieții, cu toții ne descurcăm cu asta, cu obligația de a face ceva pentru a trăi, cu momentul alegerii şi, în sfârşit, cu sentimentul de a fi sau de a nu fi acolo unde ar trebui să fim?

E iarnă. Stagiara care iese din şcoala primară Marie-Houdemare ar vrea să fie moartă. Sau, ceea ce este acelaşi lucru, să nu fie cea căreia institutoarea-model, o domnişoară bătrână, în prezența celeilalte stagiare, tocmai i-a declarat dur, cu ochii ei negri înfipți în ochii ei, care pe loc i s-au umplut de lacrimi: nu aveți vocație, nu sunteți făcută pentru meseria de institutoare. Faptul că reputația acestei femei, în rândul fetelor de la Şcoala Normală, este aceea de scorpie, că tuturor le este frică să facă stagiul la cursul ei pregătitor, nu diminuează deloc oroarea a ceea ce este resimțit pe loc drept adevăr. Un adevăr care a ieşit la iveală fără voia mea, în ciuda eforturilor de a-mi pregăti lecțiile de

citit şi scris, de a inventa o poveste de Crăciun cu desene cu reni şi o cabană în zăpadă. Ce să fac cu acest adevăr, că sunt nulă, insuficientă, pe drumul urmat?

O văd apoi pe această fată refugiindu-se în biserica din apropiere, Saint-Godard, înainte de a se întoarce la şcoală ca să se alăture celorlalte fete care sunt fericite să se confrunte în sfârşit cu elevii, încântate să poată ieşi liber în Rouen.

Inspecția din ultimele zile de stagiu – inspectorul, directoarea şi institutoarea-model, aliniați toți pe scaune de-a lungul ferestrei, discutând în timp ce eu țin planşa pe care am scris în linii mari noile cuvinte de la lecția de lectură – nu mă va salva. Cel mai bun elev, pe care îl întreb la sfârşitul lecției, confundă verbul a avea cu verbul a fi şi îmi răspunde că „păstorul este o pelerină". Pe chipul lui dezamăgit, gata să plângă pentru greşeala făcută, am citit cu durere confirmarea nulității mele.

Nu contează că în decursul anilor, de fiecare dată când îmi aminteam de acea femeie glacială, elegantă, de ochii ei ciudat depărtați, de buzele ei subțiri şi dinții îngrijiți, îmi venea să o calc în picioare, dar trebuie să recunosc că ea este, prin verdictul ei – atroce în clipa aceea – cea care, dacă nu m-a salvat, măcar m-a făcut să câştig mult timp. Ea este una dintre acele ființe – deseori nu prea prietenoase – care cred că, fără voia lor, mi-au schimbat cursul vieții.

R. s-a îmbolnăvit la momentul oportun după eşecul unei lecții de gramatică, nu şi-a putut termina stagiul într-o şcoală din suburbii. Oare eşecurile noastre comune în confruntarea cu realitatea profesiei ne-au apropiat la reînceperea şcolii în ianuarie 1960? Şi au dus la acea fuziune a gândurilor şi a impulsurilor, la acea complicitate

exclusivă, al cărei moment fondator îl plasez aici: să adunăm fără reținere, ca albinele, batoane de caramel, acadele şi biscuiți cu ciocolată BN[33] de la cooperativa şcolară, depozitate în sala de clasă vecină cu a noastră şi apoi să plecăm fără să plătim, prin acord tacit. Gestul s-a repetat foarte repede – dar cu prudență, din cauza strigătelor puternice ale responsabilului cooperativei la descoperirea furtului – cu o plăcere copilărească, fără să avem conştiința clară că încălcăm morala pe care trebuia să o predăm – sau poate că o aveam.

Trebuie să presupun că ne-a luat ceva timp să ne legănăm în iluzii, prin săli goale de clasă pe care le căutam pentru a vorbi departe de urechile celorlalți, sau ideea a apărut brusc, mai întâi ca ipoteză, apoi ca un proiect comun: să părăsim Şcoala Normală, să lucrăm „pentru masă şi cazare" în Anglia, să ne întoarcem şi să intrăm la Facultatea de Litere în octombrie? Şi cine a avut prima ideea? Pun pariu că R. a fost. Annie D., pe care o văd disperată, bulimică, lâncezind în toropeala internatului, nu ar fi putut niciodată – nici măcar să conceapă – să se elibereze din capcana în care se aruncase, să ia inițiativa de a porni procedura încălcării unui angajament care i-ar obliga pe părinți să ramburseze cheltuielile lunilor petrecute la Şcoală – totul, până la urmă, s-a dovedit a fi surprinzător de uşor – nebănuit din adâncul abandonului meu – atât din partea directorului, cât şi a părinților.

Faptul că niciunul dintre părinții mei nu ştia ce înseamnă „propedeutica" la care mă voi înscrie nu a împiedicat-o pe mama să radieze de mândrie şi ambiție, gata de orice

---

[33] Fabrica de biscuiți Biscuiterie nantaise (BN) este o întreprindere emblematică a oraşului Nantes.

sacrificiu pentru ca fata ei să meargă „mai sus”. Tata a fost dezamăgit, de parcă aş fi disprețuit idealul său. (Toată viața a păstrat în portofel tăietura din Paris-Normandie în care se menționa succesul meu la concursul de admitere la Şcoala Normală. Nimic nu i-ar fi putut răpi vreodată momentul celei mai mari fericiri, al revanşei sale asupra lumii, revanşa micului țăran retras de la şcoală la doisprezece ani, ca să lucreze la o fermă.)

Măsurarea totuşi a limitei propriilor mele ambiții după părăsirea Şcolii Normale:

„Mi-ar plăcea să fiu profesoară, dar poate nu voi ajunge atât de departe. Aşa că mi-aş dori să fiu bibliotecară, vechiul meu vis a reapărut”. Scrisoare din 29 februarie 1960.

Sfârşitul lui martie 1960. O văd în picioare pe coridorul trenului aflat în gara Boulogne-sur-Mer. Coc blond, ochelari cu rame aurii, cu margine superioară neagră. Poartă jacheta impermeabilă albastru-deschis, prea subțire pentru acest anotimp, dar nu era loc în valiză pentru haine de iarnă şi oricum se va întoarce la toamnă. Trenul va porni din nou în câteva minute spre gara maritimă, cu pasagerii care se îndreptau către Folkestone. Prin fereastra închisă, se uită la mama ei, nemişcată pe chei, care a fost nevoită să coboare, surprinsă şi înfrântă, fiindcă i se interzice să meargă mai departe, să-şi însoțească în zona vamală, până la vapor, fata care acum îi zâmbea curajoasă. Simte că ochii i se umplu de lacrimi. Cel mai probabil nu şi-a amintit de scena asemănătoare acesteia, din fața gării din S., de acum un an şi jumătate. Eu sunt cea care, astăzi, în scris, pune împreună cele două imagini şi observă, cu amintirea acelor lacrimi, distanța dintre cele două fete, aceea, o cuceritoare, care arde de nerăbdare să-şi părăsească familia, orăşelul, iar aceasta, de acum, fără mândrie sau aviditate, care

încearcă să se stăpânească şi să nu i se citească pe chip durerea plecării şi a despărţirii – care nu doreşte nimic de la viaţa necunoscută care o aşteaptă. Această fată care nu a fost niciodată la Paris se vede probabil sosind singură la Londra, luată într-o familie străină cu care va trebui să conviețuiască şase luni, o eternitate. Nimic de-a face cu visele copilăriei şi ale adolescenței sale. Pleacă pentru că s-a înşelat în legătură cu viitorul, este o emigrată prin eşec. Imposibil „să stea fără să facă nimic” în Yvetot, într-o inactivitate care i-ar stânjeni pe părinți, pradă întrebărilor clienților şi curiozității lor răutăcioase. Trebuie să plece, este inevitabil, aşteptat încă din şcoala primară datorită rezultatelor ei bune. Nu trebuie să-şi dorească – ceea ce îi place – să stea în bucătărie la masa acoperită cu muşama, să stea în Yvetot. Ea trebuie, aşa cum spune mama ei, „să meargă mai departe”. Ea este Sarah din acel cântec al lui Aznavour care o tulbură în secret, „nu trăim pentru părinții noştri”. În acest moment, trebuie să se rupă de singura ei legătură din lume. Perspectiva ca R. să i se alăture la Londra două săptămâni mai târziu nu îi este de niciun ajutor.

Primele scrisori către Marie-Claude, ale căror plicuri poartă pe spate notița „Miss A. Duchesne Heathfield, 21 Kenver Avenue London N12 England”, vibrează de un entuziasm care dispăruse încă din colonie. Este mulțumită că se află în casa unor „oameni în pas cu moda”, soții Portner, care „vor da garden-party peste trei săptămâni”, şi că nu trebuie să aibă grijă, pentru că sunt prea mari, de cei doi băieți ai lor, Brian, doisprezece ani, şi Jonathan, opt ani. Descrie casa „foarte frumoasă, cu mochetă roşie şi oglinzi peste tot, arată puțin american”, evocă „religia lor, evreiască, şi obiceiul de a cina vinerea seara cu lumânări aprinse pe masă”. Enumeră locurile pe care le-a vizitat, National Gallery, „cu Manet,

Monet, Renoir, Izvorul „, St. Paul's Cathedral, Muzeul Madame Tussauds, „cu Camera Ororilor", Turnul Londrei, Docurile, Buckingham Palace, Marble Arch, Piccadilly Circus. După ce a scris „Îmi iubesc viața, ador să fiu cosmopolită, aş vrea să vizitez întreg pământul, să iubesc totul", a adăugat, cu vanitate, luându-şi inconştient revanşa celei care cu puțin timp în urmă nu ieşise din gaura ei, asupra prietenei evoluate social: „Când eram în Yvetot, ne-am fi gândit mai degrabă că tu vei avea un destin rătăcitor, iar eu, o viață liniştită, nu-i aşa? Evenimentele ne transformă cu adevărat".

Bănuiesc că „evenimentele" desemnează colonia, pe H. şi trecerea pe la Şcoala Normală. Un lucru este cert: această adolescentă căreia îi place să scrie „Anglia este țara liniştii, a lucrurilor bine stabilite. Iarba este foarte verde, oamenilor le plac culorile deschise, prăjiturile roz, cântecele dulci, precum cele ale lui Perry Como", nu mai este în afara lumii. Chiar dacă nu e eliberată de apetitul ei pervertit, chiar dacă nu îi curge sângele, ea este pe cale de a ieşi din glaciațiune.

Înainte ca, peste ani, „bunul-gust" să devină dominant, iar, retrospectiv, interiorul lăcuit, aurit, lipsit de mobilier de epocă, bibliotecă şi cărți, în afară de Reader's Digest Selection, să mi se pară tipic pentru noii îmbogățiți, fata din 1960 trebuie să se fi simțit cufundată într-un univers luxos. Un living room cu tapet apăsător, cu două canapele moi față în față, un televizor mare, măsuțe joase, un dulap-bar. O bucătărie dotată cu electrocasnice pe care nu le-a văzut niciodată decât în vitrinele magazinelor: aragaz electric, frigider, maşină de spălat, aparat de prăjit pâine, mixer – s-a gândit la filmul lui Tati, Unchiul meu, văzut cu un an înainte şi care nu o făcuse să râdă? –, o baie strălucitoare, un WC roz, un telefon ivoriu pe un gheridon sculptat la intrare. Să stea întinsă pentru prima dată în viață într-o

cadă îi redă plăcerea pierdută a prezentului. Iar să se mişte, să respire, să mănânce şi să doarmă în acest decor, să dobândească folosirea firească a unor obiecte noi o face să se supună fără protest la tot ceea ce o nemulţumeşte teribil în munca ei – care, departe de a fi pur şi simplu „ajutor al stăpânei casei", cum scria în anunţul dat de Relaţii Internaţionale, organizaţia care gestionează serviciile „contra masă şi cazare", constă în:

în fiecare dimineaţă: spălarea vaselor, a podelei bucătăriei şi a zonei de mic-dejun, spălarea cu Ajax a băii şi a toaletelor, aspirarea în toate camerele (cu excepţia scării, care se curăţă de praf cu o măturică şi un făraş)

în fiecare săptămână: ceruirea pragului uşii de la intrare, curăţarea vaselor de aramă, călcat.

Şi această amintire este implacabilă.

Pe scurt, această imersiune într-un mediu social superior m-a făcut să accept să fiu ceea ce tata, la întoarcerea mea în Franţa, a spus că am fost: „practic, ai fost slujitoare în Anglia!". O reflecţie care, chiar şi atunci când este spusă râzând, mă va tortura profund, ca un adevăr umilitor, chiar şi atunci când am folosit toate trucurile pe care le dictează spontan o situaţie de servilitate – doar netezeam cearşafurile şi păturile, curăţam masa de sticlă scuipând deasupra –, pentru a mă elibera până la sfârşitul dimineţii.

Hotărârea mea de „a stăpâni temeinic engleza" exprimată în prima scrisoare, unde declar, de asemenea, că citesc Daily Express, că am început Chocolates for Breakfast a americancei Pamela Moore, „noua Sagan", şi că m-am dus să văd The League of Gentleman, s-a destrămat repede. Mai mult decât dificultatea de a urma cursurile regulate în suburbii – doar unul pe săptămână, seara – este

posibilitatea de a împrumuta romane franceze contemporane de la o bibliotecă din Finchley, iar asta i-a dat o lovitură fatală. Scrisorile mărturisesc „remuşcarea de a mă îneca în proza franceză”, enumerând cărțile citite, apariții mai mult sau mai puțin recente:

Renunțarea Butor

Ultimul dintre drepți André Schwartz-Bart, o carte excepțională

Loviturile proaste Roger Vailland, m-a încântat

La picioarele zidului Bernard Privat, mi-a plăcut

Prietenii speciale Roger Peyrefitte, destul de plictisitor

Cina în oraş Claude Mauriac

Copiii din New York Jean Blot

Această neputință de a rezista plăcerii scufundării în limba mea s-a intensificat, fără îndoială, fiindcă mă aflam mereu şi pretutindeni în prezența unei limbi străine. Voința mea sinceră de la început – care nu ar fi trebuit să se bazeze pe o dorință profundă, aşa cum sugerează această amintire a uluielii mele îngrozite la ideea „de a gândi în engleză”, cum pretindea o colegă de la curs – s-a prăbuşit odată cu sosirea lui R. în Anglia, într-o familie aflată la distanță de numai o milă de a mea.

Nu am terminat niciodată cartea Pamelei Moore, care, potrivit Wikipedia, s-a sinucis în 1964.

R. este singura dintre „prietenele mele din tinerețe”, cu alte cuvinte dinainte de intrarea în societate, căsătorie şi profesie, cu care îmi dau seama că nu am deținut niciodată

altă fotografie decât cea în care figurăm amândouă la două rânduri depărtare una de cealaltă, cu întreaga clasă de Filosofie II, în octombrie 1958. Ea stă în primul rând, cu mâinile aşezate una peste alta, orizontal, pe bluză. Pe chipul ei – pe care, sub părul scurt de un blond aproape de castaniu, îl găsesc astăzi ciudat de visător şi rece –, niciun zâmbet, ci mutra ei favorită pe care i-am văzut-o deseori – un amestec de batjocură şi îngâmfare. Aşezată, pare mai înaltă decât era în realitate – un metru cincizeci şi opt – şi dacă te uiți atent, poți vedea că picioarele ei, drepte şi apropiate, ating pământul doar cu vârful pantofilor joşi, cu şireturi.

În amintirea mea, văd pe altcineva, micuța hotărâtă, cu gesturi largi, al cărei chip trecea de la o ingenuitate zâmbitoare, destinată tuturor celor pe care voia să-i seducă – adulți de ambele sexe –, la duritate. A cărei voce bine timbrată, puțin gravă, îşi pierdea inflexiunile peremptorii obişnuite, devenind – cu greu, e adevărat – blândă şi mângâietoare când era vorba să fie plăcută de cineva.

Ce să spun despre ea înainte să o transpun în ea pe Xavière din romanul lui Beauvoir, Invitata, şi să nu-i mai suport agresivitatea?

că, invitată la mine acasă, adresându-i-se tatei, foloseşte expresia: „cum stă treabă, domnule?”, formulă cu care cei care se cred superiori consideră că se coboară la nivelul inferiorilor

că înțeleg că nu m-ar fi invitat niciodată acasă la părinții ei, ca să nu mă facă să-mi fie ruşine de ai mei

că, în vara lui 1961, o repudiez într-un fel, printr-o scrisoare scrisă împreună cu G., o nouă prietenă pe care am cunoscut-o la facultate

şi că nu o mai văd decât o singură dată, în 1971, în parcul termal Saint-Honoré-les-Bains, lângă bazinul central, unde, pe când stătea cu spatele, alături de un bărbat şi o fetiţă, am recunoscut-o imediat după gambele musculoase ca ale unui ciclist şi că, în clipa în care s-a întors, privirile ni s-au întâlnit şi s-au despărţit fără un cuvânt.

Ce să spun despre ea, dar de ce nevoia asta de a spune?

Fără îndoială, fiindcă nu o pot trezi la viaţă pe cea care am fost în Anglia – şi pe care am numit-o multă vreme „fata de la Londra", din cauza cântecului lui Pierre Mac Orlan, cântat de Germaine Montero, „Un şobolan a intrat în camera mea" etc. – în afara acelei camaraderii fără direcţie pe care am format-o cu R., timp de şase luni, în lipsa oricărei alte companii, într-o ţară străină.

Poate să citez ceea ce i-am scris lui Marie-Claude:

„R. [...] este o tipă grozavă, fără prejudecăţi, plină de haz, e o nebunie cât de optimistă este, niciodată nu are probleme!".

În cuvintele acestei scrisori datând de la jumătatea lunii mai, la şase săptămâni de la sosirea lui R., citesc o uimire plină de admiraţie faţă de un mod de comportament în lume, o dezinvoltură, o lipsă de griji pe care eu nu le deţin, aflându-mă – încă sunt – la antipozi. Lipsă de griji pe care o atribui astăzi certitudinii ei repetate de a fi „adorată" de părinţi, preferată unei surori mai mari, căsătorită şi fără serviciu, mamă a doi copii, pe lângă care ea trebuia să apară ca un mic geniu. Şi în aceeaşi măsură, mediului ei social, pe care, fără să-l cunosc, l-am situat deasupra mea din anumite detalii: tată care lucrează „într-un birou" ca proiectant industrial, mamă, casnică, vacanţe pe Coasta de Azur, discuri de muzică clasică. Poate că această nepăsare în faţa viitorului unui copil adorat şi a unui mediu mic-

burghez a făcut-o să mă urmeze la Şcoala Normală şi i-a permis, apoi, să iasă de acolo ca o floare.

Ne petrecem tot timpul liber împreună. În lipsa „doamnelor noastre" – aşa sunt numite mamele care ne angajează – ne repezim la telefon, a cărui utilizare privată, acasă, era o mare descoperire şi pentru una, şi pentru cealaltă. Ne văd, înalta şi scunda, cuplu nepotrivit, Pat şi Patachon, la Tally Ho Corner, centrul comercial din Finchley, la Woolworths, în milk-bar, şi înaintând mai departe, spre Barnet, Highgate, Hendon, Golders Green, pe drumuri străbătute de maşini, pe lângă care noi suntem rarii trecători, convinse că pierdem cu ajutorul kilometrilor kilogramele câştigate cu tot ce mâncăm, lemon curd, shortbreads, trifles, Smarties şi Milky Way, tablete de Caramac şi Dairy Milk, îngheţată ca zăpada, între două napolitane pentru patru penny, de la dozator. Noutatea aromelor dulci ne incită, totul ne face poftă. O antrenez pe R. în lăcomia mea. Fata din Londra şi-a găsit în R. o bună parteneră de bulimie alternată cu post.

Vorbim ore întregi, aşezate în faţa unui ceai sau a unui Bovril – varianta engleză al lui Viandox – în cafeneaua Tally Ho, condusă de o femeie cenuşie, cu ochelari, care spală şi şterge la nesfârşit ceştile. Baza noastră de experienţă comună, liceul şi Şcoala Normală, alimentează conversaţiile. În deplin acord, cu încântare, găsim constant elemente de criticat, comparat şi denigrat în modul de a fi şi de a trăi al englezilor. Reflectăm cu voce tare, sigure că nu vom fi înţelese folosind cuvinte ca „imbecili" sau „prostănace". Suntem deasupra solului, într-o bulă franceză cuprinsă de ameţeală, în interiorul unei societăţi ale cărei reguli – comice sau nu – nu ne privesc.

Numai pentru R. sunt Annie, în restul timpului pronunţia engleză a familiei Portner îmi transformă prenumele în

„any”, nehotărâtul care înseamnă orice, nu contează cine sau ce.

Bucurându-ne cu delectare de ruptura cu trecutul imediat – Şcoala Normală insultată din răsputeri –, nepăsătoare în faţa unui viitor nebulos care va începe abia în octombrie la facultate, ne văd pe amândouă într-o libertate fără substanţă. Mai târziu, mă voi gândi la aceste luni din Anglia ca fiind „duminica vieţii, cea care egalizează totul şi înlătură orice răutate”[34], potrivit lui Nietzsche. O duminică englezească din 1960, goală şi fără activitate.

Nu exista nici flirt, nici dragoste în orizontul nostru. Acesta era un subiect care nu părea să o preocupe pe R, în ciuda dorinţei şi satisfacţiei ei de a atrage privirile bărbaţilor, la care răspundea cu un aer de confuzie naivă. Câteva sărutări pe plajă în vara dinainte par să rezume toată experienţa ei. Fata din Londra se simte bătrână şi femeie lângă R., pentru ea o fetiţă. Poate că această presupusă inocenţă – nu-mi imaginam nici măcar că se masturbează – o împiedică să-i mărturisească lui R.: „am avut un iubit”. Şi – după cum credeam mai mult sau mai puţin – „nu mai sunt virgină”. Nu cred că, în complicitatea noastră, m-a apăsat păstrarea unei zone interzise. Dimpotrivă, mi se pare că era în concordanţă cu dorinţa mea de a uita de H. şi de colonie, de ruşinea mea, datorită filosofiei şi lui Beauvoir, de a fi fost un „obiect sexual”. Ne-am întrecut una pe cealaltă în demolarea dragostei şi a pasiunii, pură alienare, iluzie ridicolă. Scrisoare către Marie-Claude:

„Ne distrăm minunat fără mascul”.

---

[34] Citatul este de fapt din G.W.F. Hegel (Prelegeri de estetică, vol. II, traducere de D.D. Roşca, Editura Academiei R.S.R., 1966, p. 283).

Începutul textului meu mi se pare foarte îndepărtat. Există o omologie între viaţă şi scris: mă simt la fel de departe de povestea primei nopţi cu H. pe cât trebuie să mă fi simţit, la Finchley, de realitatea acesteia. Aceste două durate, dacă te gândeşti bine, nu sunt atât de diferite: au trecut treisprezece luni de când am terminat de scris despre noaptea de august 1958 şi, când eram în Finchley, acea noapte avusese loc cu vreo douăzeci de luni în urmă. Ambele durate sunt în egală măsură trăite şi imaginate.

Sigură de identitatea dorinţei noastre, dar neputând să-mi amintesc împrejurarea – locul exact, ziua, obiectul poftei – în care a fost reprodus gestul de la Şcoala Normală. Fără îndoială la supermarket, unde sistemul de autoservire, aproape inexistent în Franţa, ne-a încântat. A opera de data aceasta într-un spaţiu comercial, a înfrunta riscul de a fi reperat, trebuie să fi declanşat o plăcere de o natură nouă şi necunoscută, sporită – ca întotdeauna după aceea – de evocarea voluptuoasă a faptei noastre, aşezate într-un bar sau într-un parc, ieşind şi examinând prada, murind de râs.

La început, câmpul nostru de acţiune au fost doar dulciurile, pentru care un cuplu în vârstă de tobacconists, Rabbit, au suportat paguba, batoanele de ciocolată şi tuburile de Smarties fiind expuse la înălţimea genţii mele alb-albastre, cea din colonie, în care le îndesam. S-a întins rapid la fleacurile de pe rafturile Woolworths, ruj de buze, truse de manichiură şi de cusut. Chiar dacă salariul minim pentru fetele ca noi – o liră şi jumătate pe săptămână – nu permitea extravaganţe – voi putea totuşi să-mi cumpăr două rochii în timpul şederii mele, precum şi mici cadouri pentru părinţi, un coşuleţ pentru mărunţiş Wedgwood foarte drăguţ pentru familia Portner, cadou de despărţire –, nu nevoia sau dorinţa de a avea era motivul pentru care făceam asta, ci jocul. Aventura.

Începe de la intrarea în magazin, recunoaşterea locului şi alegerea zonei de acțiune. Apoi trebuie să te porți cât mai natural, în acelaşi timp în care privirea stă la pândă. Toate abilitățile de atenție, imaginație, evaluare a celorlalți sunt concentrate în direcția unui singur scop, de a te apropia cât mai mult de lucrul râvnit, de a-l apuca, de a-l pune la loc, de a te îndepărta de el, de a reveni într-o coregrafie inventată în fiecare clipă. Furtul este în grija corpului, care devine radar, placă sensibilă a mediului înconjurător. Momentul trecerii la act, al mâinii care face ca lucrul să dispară în buzunar sau în geantă, este cel al unei maxime conştiințe a pericolului de a fi în acel moment – care durează până când ieşi, în mod simulat nepăsător, din magazin – cu acel lucru care arde pe tine. Nimic nu depăşeşte atunci, afară şi la distanța de cincizeci de metri de siguranță, jubilația de a fi înfruntat frica încă o dată, de a fi avut o mare realizare personală, a cărei dovadă, trofeul, se află în geantă, sau chiar pe noi, ca – asta a rămas cea mai frumoasă captură – bikini Selfridges traşi peste chiloți şi sutienul, o ținută care ne-a amuzat la nebunie în metrou pe drumul spre casă.

Pentru a desemna îndrăzneala de a acționa, spuneam „avem tupeu” – acesta era un motiv de mândrie, ba chiar de emulație.

Când fură dulciuri de la Rabbits, Annie Duchesne îşi vede oare părinții în spatele cuplului de mici comercianți creduli pe care îi trage pe sfoară cu bucurie în compania lui R.? Este ea atinsă de ceva ce seamănă cu vinovăția? Nu cred, chiar dacă chipul şters şi sever al patroanei tinde să se confunde astăzi cu cel al mamei mele la sfârşitul vieții. Ea se află în amnezie morală, iar asta o face să scape de judecata pe care i-am face-o altcuiva. Noi, care n-am fura nimănui un bănuț, care am fi adus la poliție un portofel plin cu

bancnote găsite pe stradă, nu ne-am considerat delincvente – doar fete mai curajoase şi mai fără prejudecăți decât altele.

Printre puținele poeme pe care le-am scris un an mai târziu, l-am găsit pe acesta, care începe astfel:

Era la Tottenham Court Road

În oglinda autoritară

Fața îmi transpira de frică

Ceainăria se furişa către seară

Era într-o altă lume

Gri şi rece ca eternitatea

Îmi amintesc că l-am citit prietenelor de la facultate, fără îndoială că eram mândră că transfigurasem într-o substanță misterioasă, imaterială, printr-o cascadă de metafore, un episod real de nemărturisit. Dar poate datorită acestui poem, imaginea care m-a făcut să îl scriu a străbătut timpul fără să se mişte: aceea a unei fete singure într-o ceainărie cu oglinzi în jur, în care se vede.

Mai devreme, la ieşirea dintr-un magazin universal din Oxford Street, o mână s-a pus pe un braț. Nu era al meu. O femeie micuță, cu părul negru, într-un taior albastru, izbitor de urâtă – un nas ca un țăruş în mijlocul feței –, a obligat-o pe R. să o urmeze în magazin, interzicându-mi ferm să o însoțesc. O paznică. În raionul de accesorii de la parter, unde ne hotărâserăm de comun acord să operăm, eu nu putusem să fur nimic, ciudat, dar nu mă simțeam în largul meu, eram stânjenită, spunându-i de mai multe ori lui R., pe cale să acționeze fără griji, „Nu ştiu ce am, n-am tupeu”, de ciudă că nu pot să o imit.

În acea ceainărie din Tottenham, unde fără îndoială i-am spus lui R. că o să o aştept, fata pe care o văd stând singură la o masă, în jacheta ei maro de antilopă, privind spre uşă (unde până la urmă va apărea doamna care o angajase pe R., avertizată de poliție), simte ea altceva decât stupoare – deci nu a fost un joc? – şi uşurarea de a fi fost cruțată de către soartă într-un fel de neînțeles, un soi de miracol? Ceea ce astăzi mi se pare că rezultă pur şi simplu dintr-o anumită permeabilitate a persoanei mele la prezența şi privirea celorlalți. Cu toate acestea, este imposibil să nu presupunem că e străbătută de certitudinea că viața ei a devenit o ratare totală, dar nu ştiu dacă îi fixează originea – aşa cum am făcut eu mai târziu – în colonie.

R. a făcut față, a negat totul cu aplomb, în ciuda perechii de mănuşi şi a altor fleacuri găsite în buzunarele ei. Familia sa engleză a salvat-o de la noaptea în închisoare, plătind o cauțiune de douăzeci de lire. S-a prezentat la tribunal săptămâna următoare şi eu am depus mărturie despre nevinovăția ei, jurând pe Biblie – a trebuit să fac progrese la engleză; am simțit aceeaşi hotărâre ca pentru trecerea unui examen. Familia Portner m-a considerat marvellous. Avocatul lui R şi-a încheiat pledoaria implorând instanța să privească fața acuzatei – nu este însăşi imaginea nevinovăției? –, arătându-i chipul rotund încadrat de părul atunci tuns à la Jean Seberg (datorită filmului Bonjour tristesse pe care tocmai îl văzuserăm), în acelaşi timp transmițând şi certitudinea că chipul respingător şi răutăcios al paznicei demonstra falsitatea acuzațiilor ei.

R. a fost găsită nevinovată. Escapada noastră, al cărei rezultat era, per total, glorios, durase două luni şi jumătate.

Chemarea la ordine a unei societăți care nu avea pentru noi nicio consistență juridică, care se reducea la elementele ei

vizibile, a spart bula jucăuşă în care trăiam. Chemând-o pe R. să se prezinte în faţa justiţiei, forţându-mă pe mine să depun un jurământ, Anglia a avut grijă de noi şi ne-a făcut conştiente de acţiunile noastre. Victoria asupra legii a facilitat uitarea. Comparând ceea ce ni s-a întâmplat cu ce putea fi mai rău în 1960 pentru o fată, R. a ajuns la concluzia corectă: e mai bine decât să rămâi însărcinată. Mi se pare că am încetat să mai vorbim despre asta foarte repede. Un secret ruşinos comun.

Ultima imagine reală pe care o am cu R. este a unei tinere femei deloc vesele, într-o rochie galbenă de vară şi un cardigan albastru, care se îndepărtează împreună cu soţul şi fiica ei pe o alee din parcul termal din Saint-Honoré-les-Bains, urcându-se într-o maşină din parcare, într-o dimineaţă de la sfârşitul lui august 1971.

Nu ştiu cum s-a maturizat. Tot acest timp scurs şi această lipsă de informaţii au acţionat asupra mea ca o justificare de a relata faptele care au implicat-o. De parcă cea care a dispărut din viaţa mea în urmă cu mai bine de jumătate de secol nu mai exista nicăieri – sau că eu îi neg orice altceva în afară de perioada petrecută alături de mine. Când am început să scriu, printr-un şiretlic inconştient, am lăsat constant în suspensie întrebarea asupra dreptului meu de a divulga ceva despre ea. Într-un fel, mi-am blocat scrupulele pentru a ajunge la punctul – actual – unde ştiu că îmi este imposibil să înlătur – să sacrific – tot ce am scris deja despre ea. Lucru valabil şi pentru ceea ce am scris despre mine. În asta constă diferenţa faţă de o operă de ficţiune. Nu există niciun aranjament posibil cu realitatea, cu ceea ce s-a întâmplat, înregistrat în arhivele unui tribunal din Londra, cu numele noastre, ea ca acuzată şi eu ca martor al apărării.

Ce flux de gânduri, de amintiri, ce realitate subiectivă pot să-i atribui celei din singura poză pe care o am cu mine la slujba „contra masă şi cazare” în Anglia, făcută de R. la piscina în aer liber din Finchley, o fotografie alb-negru 5×5, prost încadrată, unde mă văd foarte departe, aşezată pe pavajul cu dale, cu un câmp şi copaci în fundal? Dacă nu, cu siguranță, tot ceea ce mi se pare astăzi că sunt premisele a ceea ce voi deveni după aceea – sau cred că am devenit.

Un coc blond, înalt şi pufos à la Brigitte Bardot, un bikini – cel albastru de la Selfridges – ochelari de soare, o ipostază studiată – un braț întins, sprijinit de pavaj, celălalt întins alene pe picioarele îndoite –, care scoate în evidență talia fină şi sânii, evident falşi, rezultați din căptuşeala cu burete „pentru volum” din interiorul sutienului. Văd poza unei tinere cu aspect de pin-up girl. Annie D. a reuşit să fie, la o scară mai mare, blonda coloniei, blonda lui H. Numai că este o pin-up rece, bulimică şi fără ciclu, care respinge cu aroganță avansurile masculine. „La piscină am vorbit cu trei băieți, un elvețian, un austriac, un german. A fost amuzant, interesant, dar aluziile lor m-au făcut să dau înapoi şi relațiile noastre s-au încheiat acolo.” Scrisoarea din 18 august 1960.

Toată memoria coloniei este înconjurată de ziduri. Un trecut al „fetei de nimic”, pe care prezența lui R., „o adevărată domnişoară”, l-a refulat. Fără să-i fac confidențe lui R., îmi consolidez uitarea. Alături de ea, uşor, îmi construiesc respectabilitatea. Indiferent dacă şi-a pierdut sau nu virginitatea biologică, fata „un pic cam curvă” redevine „o adevărată domnişoară”. Cine şi-o mai aminteşte acum pe prima? Chiar nimeni.

Când stă întinsă cu ochii închişi pe prosopul de baie, fata din fotografie se simte, aşa cum voi scrie într-o scrisoare, „la

mii de leghe de vechiul meu eu". Mi-o imaginez traversată de imaginile copilăriei ei. Fiindcă tocmai la Londra zgomotul unui avion pe cer a adus-o înapoi, într-o după-amiază, la bombardamentele războiului, la sirenele din stradă, cu un fel de blândețe. Își vede părinții în depărtare, bătrâni, puțin ridicoli și amabili în mica lor afacere, într-un fel de iubire despărțită. Este ca și cum realitatea s-ar pune ea însăși la distanță.

Am început să devin o ființă literară, cineva care vede lucrurile de parcă ar trebui scrise într-o zi.

Într-o duminică după-amiază de la sfârșitul lunii august sau începutul lui septembrie 1960, stau singură pe o bancă într-o grădină publică de lângă stația Woodside Park. Este soare. Copiii se joacă. Am luat cu mine ceva cu care să scriu. Încep un roman. Scriu poate o pagină sau două, sau mai puțin. Poate doar scena asta: o adolescentă este întinsă pe un pat cu un bărbat, se ridică și pleacă în oraș.

Din acest început dispărut mi-a mai rămas amintirea sigură a primei propoziții: „Caii dansau încet pe malul mării".

La televizor, la familia Portner, văzusem o scenă care mă tulburase foarte tare. Am văzut, cu încetinitorul, doi cai dresați, ridicați pe picioarele dinapoi, gata să performeze pe o plajă. Cu această imagine, am vrut să sugerez senzația de întindere a timpului și amăgirea actului sexual. Dacă mă refer la romanul foarte scurt pe care l-am scris doi ani mai târziu și care este continuarea acestui început, nu e realitatea poveștii mele cu H. pe care vreau să o spun, e un mod de a nu fi pe lume – de a nu ști să te comporți în ea. Ceva imens și vag, care explică poate de ce nu am continuat zilele următoare, amânând fără îndoială pentru viața viitoare de studentă la Litere (sau la Filosofie, ezitam din

cauza lui Beauvoir) scrierea romanului meu. R. nu ştia nimic despre intenția mea de a scrie. Eram convinsă că va face tot posibilul să-mi demonstreze nebunia ambiției mele.

Mă întreb dacă, atunci când am început această carte, nu am fost magnetizată de imaginea grădinii din Woodside Park, de fata de pe o bancă, de parcă tot ce se întâmplase începând cu noaptea din colonie ajungea, din cădere în cădere, la acest gest inaugural. Povestea ar fi, aşadar, cea a unei traversări periculoase, până în portul scrisului. Şi, în cele din urmă, demonstrația edificatoare că ceea ce contează nu este ceea ce se întâmplă, ci ceea ce facem cu ceea ce se întâmplă. Toate acestea provin din credințe liniştitoare, menite să se închisteze din ce în ce mai profund în sine odată cu trecerea anilor, dar al căror adevăr este, de fapt, imposibil de stabilit.

În ianuarie 1989, am fost la Londra pentru un weekend, împreună cu mai mulți scriitori, la o întâlnire literară la Barbican Centre. Duminică dimineața, care era liberă, am luat Northern Line până la East Finchley, apoi autobuzul, şi am cerut şoferului să oprească la stația Granville Road, cea mai apropiată de casa familiei Portner. Înainte de oprire, am văzut Piscina. Am luat-o pe Kenver Avenue. Casa familiei Portner mi s-a părut destul de mică şi banală. La Tally Ho Corner, nu a mai rămas decât Woolworths. tutungeria Rabbit dispăruse, la fel şi cinematograful, unde afişul pentru Suddenly, Last Summer, cu Elizabeth Taylor, mă făcuse să îmi doresc enorm să văd filmul (îl voi vedea zece ani mai târziu) şi de unde puteai cumpăra pungi mari de floricele fără să intri în sală. Am luat metroul înapoi la Woodside Park. Nu-mi amintesc să fi văzut din nou grădina. Când am ajuns acasă, am scris în jurnal: „Toți participanții la colocviu s-au năpustit în muzee, iar eu, în North Finchley, în viața mea trecută. Nu sunt interesată de

cultură, există un singur lucru care contează pentru mine, să înşfac viaţa, timpul, să înţeleg şi să mă bucur”.

Acesta este cel mai mare adevăr al poveştii?

E toamnă, începutul lui octombrie 1960. În câteva zile, voi lua vaporul cu R. spre Dieppe, voi pleca din Anglia, mă voi întoarce la Yvetot şi mă voi înscrie la Propedeutică la Universitatea din Rouen. Ultima scrisoare din Anglia: „După un an de trândăvie, am să mă pun din nou pe treabă şi, cu siguranţă, voi găsi această schimbare destul de grea. Dar este mai plăcut să faci ceva, pentru că ai mai mult impresia că eşti util, că creezi, chiar dacă doar disertaţii care nu vor folosi absolut deloc societăţii!”.

Voi face naveta între băcănie şi universitate, o jumătate de oră cu expresul sau personalul. Nu se oferă reşedinţă universitară pentru fete şi refuz tristeţea unui cămin al călugăriţelor. Mi-e ruşine cu părinţii mei – tata spunând „eu fui”, mama ţipând la el etc. –, dar asta contează mai puţin decât nevoia mea de refugiul pe care îl găsesc la ei, în mica lor afacere – refugiul copilăriei. Le voi da în schimb toată bursa – maximă pentru mine, minimă pentru R. – pe care mi-a acordat-o statul.

În amfiteatru, în prima zi de şcoală, sunt extrem de exaltată, grăbită să merg imediat să împrumut de la Biblioteca municipală lucrările pe care profesorul Alexandre Micha, şeful catedrei de literatură, ni le-a dictat – o listă de trei pagini. Simt o efervescenţă intelectuală, sunt foarte exuberantă în aşteptarea unor noi colegi. În faţa avizierului clasei, am început o conversaţie cu o fată zveltă şi drăguţă, G., despre care, împrietenindu-ne repede, îmi voi da seama că nu mănâncă aproape nimic, în afară de dulciuri şi iaurt.

Mi-am luat legitimația UNEF[35]. Lumea şi politica mă preocupă.

M-am abonat la revista Lettres françaises, condusă de Aragon, şi mergeam la biblioteca din Yvetot duminică dimineața să împrumut „noutăți”, Robbe-Grillet, Philippe Sollers. La primul eseu literar din grupa mea de lucrări practice, am luat nota cea mai mare. Urmez cursurile cu un sentiment de plenitudine şi mândrie. Âge tendre et tête de bois, Les enfants du Pirée, Verte campagne, toate cântecele acestei toamne poartă fericirea mea.

Mă îndrept spre cartea pe care o voi scrie, aşa cum cu doi ani înainte mergeam către iubire.

Am scăpat de ideea fixă legată de mâncare, am din nou apetitul de dinainte de colonie. A revenit şi sângele la sfârşitul lunii octombrie. Îmi dau seama că această poveste este cuprinsă între două limite temporale legate de hrană şi sânge, limitele corpului.

Mi se pare că nu mi-am pus întrebarea dacă mai sunt sau nu virgină. În capul meu redevenisem.

(La Seoul, în 1995, când ne plimbam pe străduțele pe care îşi aşteaptă prostituatele clienții în spatele unui geam lângă un godin improvizat, bărbatul de la ambasadă care mă însoțea mi-a spus că sunt venite de la țară şi că se întorc acolo câțiva ani mai târziu, se căsătoresc, uitând ceea ce nimeni nu ştie.)

Scrisoare din decembrie 1961 către Marie-Claude:

---

[35] Union nationale des étudiants de France (Uniunea Națională a Studenților din Franța).

„Mă sechestrez, găsind odihna pascaliană în camera mea. Cele mai bune momente ale mele sunt când, în jurul orei cinci, văd apusul soarelui prin geam. Frigul împietreşte totul afară şi tocmai am lucrat patru ore la rând. Şi Biblioteca municipală întunecată mi se potriveşte. [...] Are Nietzsche aceste cuvinte pe care le găsesc admirabile: «Avem arta pentru ca adevărul să nu ne spulbere»”[36].

În prima vară după încheierea războiului din Algeria, vara anului 1962, am plecat în vacanță cu M., o prietenă de la facultate care îşi cumpărase un Citröen 2CV din salariul ei de institutoare. Mergem în Spania. Eu stabilisem itinerariul de la Yvetot până la granița cu Spania şi pusesem la cale să trecem prin Orne, în apropiere de S. La sfârşitul dimineții, am ajuns nu departe de S. şi i-am cerut lui M. favoarea de a ne întoarce să vedem sanatoriul unde fusesem monitoare cu patru ani în urmă. Nu ne grăbeam, aşa că nu era nicio problemă să-mi facă pe plac. Am ghidat-o cu uşurință. Era un drum umbrit, dar nu îmi era atât de familiar pe cât credeam. Am parcat în fața porticului şi m-am uitat în jur din maşină. Locuința portarului la dreapta, răzorul de flori pe nedrept decupat în formă de pulover fără mâneci, fațada gri a clădirii. Nu erau copii sau monitori la vedere. Nu ştiu de ce nu am ieşit din maşină, cu siguranță de teamă să nu fiu recunoscută. Era începutul lunii iulie, era călduț, fără soare. Aveam un taior bleumarin – cu care, fiind prea cald, nu m-am mai îmbrăcat după ce am trecut Loara – şi un tricou roz bombon. Aşadar, îmbrăcată exact ca „blonda”, aşa cum apăruse în prima zi, la infirmerie, unde eram doar noi două, ca să facem radiografie pulmonară şi să urinăm într-un borcan.

---

[36] Friedrich Nietzsche, Voința de putere, traducere şi studiu introductiv de Claudiu Baciu, Editura Aion, Oradea, 1999, p. 527.

Nu ştiu ce am simțit în chiar acel moment din 1962, în Citröenul al cărui geam a trebuit să-l cobor ca să mă umplu de priveliştea locului pe care îl părăsisem cu patru ani mai devreme. Pentru a afla, ar trebui să cunosc amintirea pe care o aveam, în acea clipă, a săptămânilor trăite în S. şi să regăsesc sub ce formă mişcătoare, nebuloasă, era prezentă atunci acea viață, viața mea, de abia la douăzeci şi doi de ani. Este posibil să nu fi simțit nimic, în afară de uimirea obişnuită de a nu găsi locul asemănător cu imaginea pe care am păstrat-o despre el. Dorind să mă întorc în colonie, nu încercam să experimentez nimic, eram încă prea tânără pentru a avea această dorință – şi nu citisem în întregime În căutarea timpului pierdut. M-am întors să demonstrez cât de diferită eram de fata din '58 şi să-mi afirm noua identitate – fermecătoare şi decentă studentă la Litere, care se pregăteşte să predea în învățământul superior şi să intre în literatură –, pentru a măsura distanța dintre cele două. De fapt, m-am întors nu pentru ca locurile din '58 „să-mi spună ceva", ci pentru a le spune zidurilor cenuşii ale clădirii din secolul al XVII-lea, ferestruicii camerei mele din vârful fațadei, sub acoperiş, că nu mai am nimic de-a face cu fata din '58.

De asemenea, mi se pare că mi-am dorit să mă întorc în S. şi să revăd colonia pentru că speram să găsesc puterea de a scrie romanul pe care mi-l doream. Un fel de condiție prealabilă necesară, benefică scrisului, a unui gest menit să îmbuneze divinitatea – primul dintr-o serie care mă va face mai târziu să revin în diverse locuri – sau un gest de rugăciune, de parcă locul acesta ar putea fi un mijlocitor obscur între realitatea trecută şi scris. Ocolul prin S. se asemăna în fond cu sărutul pe care, în urma pelerinilor şi spre marele dezgust al lui M., care se abținuse să facă asta,

l-am depus pe piciorul Madonei Negre din Montserrat în timp ce formulam dorința de a scrie un roman.

L-am scris în toamnă, un text foarte scurt. Titlul era Copacul, inspirat dintr-o propoziție a lui Mérimée citită în Corespondența sa: „Trebuie să te obişnuieşti să trăieşti ca un copac". Mai târziu, după ce Editura Seuil l-a refuzat, l-am schimbat în Soare la ora cinci şi l-am trimis la Buchet-Chastel, care l-au refuzat şi ei.

În vara lui 1963, vara celor douăzeci şi trei de ani ai mei, în camera cu tavanul din lemn a unui mic hotel-restaurant din Saint-Hilaire-du-Touvet, Chez Jacques, virginitatea mea biologică a fost dovedită fără umbră de îndoială. Îi ştiam doar prenumele, Philippe. În prima scrisoare pe care mi-a trimis-o, i-am citit numele, Ernaux, şi am fost tulburată de asemănarea primelor trei litere cu cele ale lui Ernemont, dovedind, conform amintirilor mele de la cursurile de lingvistică, aceeaşi origine germanică. Am văzut acolo un semn misterios.

Am înaintat în scrierea acestui text fără să privesc înapoi.

Mi se pare că toate acestea ar fi putut fi scrise altfel, ca un raport de fapte neprelucrate, de exemplu. Sau pornind de la detalii: săpunul din prima seară, cuvintele scrise cu pastă de dinți roşie, uşa închisă din a doua seară, tonomatul care cânta Apache în cafeneaua Tally Ho Corner, numele lui Paul Anka gravat adânc pe o bancă la liceu, discul single, cumpărat împreună cu R. de la un magazin de muzică după ce l-am ascultat amândouă într-o cabină, cu care mi-am petrecut sâmbătă seara la Yvetot în camera mea, cu lumina stinsă, dansând încet singură în întuneric.

Absența sensului evenimentului trăit în momentul în care îl trăim este cea care înmulțeşte posibilitățile de a scrie.

Deja amintirea a ceea ce am scris se estompează. Nu ştiu exact ce este acest text. S-a dizolvat chiar şi ceea ce urmăream în timp ce scriam cartea. Am găsit printre hârtiile mele un fel de notă de intenție:

Să explorez prăpastia dintre realitatea înspăimântătoare a ceea ce se întâmplă în momentul în care se întâmplă şi irealitatea ciudată în care se înfăşoară, după trecerea anilor, ceea ce s-a întâmplat.

(Traducere şi note de Mădălina Ghiu)